

MENDELOVA UNIVERZITA V BRNĚ
Fakulta regionálního rozvoje a mezinárodních studií

Zhodnocení fungování strategie integrace cizinců
v Jihomoravském kraji
Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:
Mgr. Eva Taterová, M.A., Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Lucie Kačínová

Brno 2016

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Zhodnocení fungování strategie integrace cizinců v Jihomoravském kraji*“ vypracovala samostatně pod vedením Mgr. Evy Taterové, M.A., Ph.D. a veškeré použité prameny a informace uvádím v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů a v souladu s platnou Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací.

Jsem si vědoma, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne:

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala své vedoucí diplomové práce Mgr. Evě Taterové M.A, Ph.D. za odborné vedení, připomínky a rady, které přispěly k vypracování této práce. Velké díky také patří lidem v OPU, Centru pro cizince, Brno Expat Centru, DCHB a Nesehnutí, kteří mi věnovali čas a poskytli mi cenné informace a náměty pro zpracování tohoto tématu. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině za podporu při vytváření práce i během celého studia.

Abstrakt

Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku integrace cizinců v Jihomoravském kraji. První část se věnuje uvedení do této problematiky, teoretickým modelům integrace a současné situace ohledně cizinců v Evropské unii a České republice. Druhá část je více zaměřena na Jihomoravský kraj, současnou situaci ohledně cizinců, nejdůležitější aktéry, přístupy k integraci a jednotlivé dimenze integrace. Výzkumná část zkoumá výstupy z rozhovorů se zástupci institucí, které zdarma poskytují služby cizincům na území Jihomoravského kraje. Na závěr jsou uvedeny největší překážky a problémy spojené s integrací v Jihomoravském kraji a jejich možná řešení. V závěrečné diskuzi jsou zmíněny další návrhy, které mohou být užitečné při tvorbě nových koncepčních materiálů v kraji.

Klíčová slova

Integrace cizinců, Jihomoravský kraj, lokální integrační politika, neziskové společnosti, Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců v JMK

Abstract

This thesis is focused on the integration of foreigners in South-Moravian region. The first part is devoted to introduction of this topic, theoretical models of integration process and the current situation concerning foreigners in the European Union and the Czech Republic. The second part is more focused on South-Moravian region, the current situation regarding foreigners, the most important actors of integration, local integration policy and approaches and dimensions of integration. The research examines the outputs from interviews with representatives of non-profit organisations that provide services for foreigners in South-Moravian region. In the end the biggest problems and obstacles associated with integration in the region will be identified, as well as their possible solutions. In the final discussion there are other suggestions that can be valuable for creation new conceptual documents in the region.

Keywords

Integration of foreigners, South-Moravian region, Local integration policy, Non-profit organizations, South-Moravian regional centre for integration of foreigners

Obsah

1. Úvod	7
2. Cíle a metodologie	7
3. Základní terminologie	9
4. Legislativa.....	11
5. Teorie a typologie integrace	12
6. Integrace cizinců v EU.....	13
6. 1. Vývoj integrace v Evropské unii	13
6. 2. Modely integrace v evropských zemích	14
7. Integrace cizinců v ČR	16
7. 1. Vývoj integrace a integračních politik.....	16
7. 2. Integrační politika ČR.....	18
7. 3. Cizinci v ČR.....	21
8. Lokální integrační politiky	25
8. 1. Lokální přístup k integraci ve vybraných evropských městech.....	26
8. 2. Lokální přístup k integraci v ČR.....	27
9. Integrace cizinců v JMK	28
9. 1. Cizinci v JMK.....	29
9. 2. Aktéři integrace JMK.....	31
9. 2. 1. Krajský úřad JMK.....	31
9. 2. 2. Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců ze třetích zemí.....	32
9. 2. 3. Magistrát města Brna	34
9. 2. 4. Nestátní neziskové organizace	35
9. 2. 5. Další aktéři integrace na území JMK.....	37
9. 3. Dimenze integrace v JMK	37
9. 3. 1. Pobyt a bydlení	38
9. 3. 2. Vzdělání a jazyková integrace	39
9. 3. 3. Trh práce a ekonomická integrace	42
9. 3. 4. Sociálně zdravotní integrace	45
9. 3. 5. Kulturně- religiózní integrace	46
9. 3. 6. Interaktivně-identifikační integrace	47

10. Vyhodnocení výzkumu	49
10. 1. Okruh 1 – integrace cizinců v dané instituci.....	49
10. 2. Okruh 2 – integrace cizinců v JMK obecně.....	54
10. 3. Okruh 3 – spolupráce s dalšími aktéry integrace cizinců v JMK	58
11. Problematické oblasti a možnosti řešení.....	60
12. Diskuze	66
13. Závěr	69
14. Seznam použitých zdrojů	71
14. 1. Knižní zdroje.....	71
14. 2. Internetové zdroje	72
15. Seznam použitých zkratk	80
16. Seznam grafů a tabulek.....	82
Přílohy	83
Příloha 1 – Rozhovor se zástupcem Organizace pro uprchlíky (OPU)	83
Příloha 2 – Rozhovor se zástupcem Jihomoravského regionálního centra na podporu integrace cizinců na území Jihomoravského kraje (Centrum).....	91
Příloha 3 – Rozhovor se zástupcem Brno Expat Centre	98
Příloha 4 – Rozhovor se zástupcem Diecézní charity Brno (DCHB).....	109
Příloha 5 – rozhovor se zástupcem Nesehnutí	117

1. Úvod

Migrace a integrace jsou v současnosti velmi diskutované pojmy, které vyvolávají ve společnosti silné emoce. Předmětem této práce bude problematika integrace cizinců, kteří dlouhodobě žijí nebo žít chtějí v Jihomoravském kraji. Tento proces bude zkoumán zejména z hlediska fungování integrační strategie Jihomoravského kraje od vstupu ČR do EU. V Jihomoravském kraji sehrává velkou roli v oblasti integrace Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, které je financováno z evropských fondů a částečně z rozpočtu Jihomoravského kraje. Nezastupitelná je zde ale činnost neziskových organizací a dalších klíčových aktérů.

Integrace cizinců je celoevropské téma, jelikož v současnosti žijí cizinci v různé míře ve všech zemích Evropy. Každá země přitom k integraci přistupuje jinak. ČR byla donedávna pouze tranzitní zemí. To se však v posledních letech mění a zvyšuje se počet cizinců s trvalým pobytem. Tedy těch, kteří zde chtějí žít trvale, a které je nutné nějakým způsobem integrovat do české společnosti. Lokální integrační politika v ČR vyplývá především z centrální úrovně a je ovlivňována strategickými dokumenty na národní i evropské úrovni. Konceptním vládním dokumentem v oblasti integrace je každoročně aktualizovaná Koncepce integrace cizinců.

Na základě zkušeností jiných evropských zemí je ale klíčové přistupovat k integraci cizinců zejména na regionální a lokální úrovni. Právě zde lze zohlednit místní specifika, podmínky a potřeby cizinců. Lokální integrační politiky však v ČR nejsou příliš vypracované. Kraje a města se zabývají cizinci zejména v souvislosti s výkonem státní správy a řešením případných krizových situací. Ani JMK není výjimkou. Do budoucna bude nutné zahrnout cizince mezi cílové skupiny zájmu a vytvořit fungující lokální strategii integrace. Předmětem této práce bude fungování strategie integrace v JMK zejména od vstupu do EU, problémy spojené s integrací cizinců v kraji a možná řešení těchto problémů. V závěrečné diskusi budou shrnuty návrhy, které mohou být zohledněny při vytváření budoucích regionálních a lokálních strategií.

2. Cíle a metodologie

Cílem této práce bude identifikovat největší překážky a problémové oblasti integrace cizinců na území JMK a navrhnout jejich možná řešení. K dosažení těchto cílů bude využita rešerše dostupných literárních i elektronických zdrojů a v neposlední řadě

kvalitativní výzkum ve formě polo-standardizovaných rozhovorů se zástupci institucí, které zdarma poskytují služby cizincům na území Jihomoravského kraje.

Teoretická část práce vznikla na základě zpracování již existující literatury. Jako zdroj primární sloužila především statistická databáze Českého statistického úřadu. V kontextu Jihomoravského kraje jsou nejvýznamnějšími dokumenty Program dlouhodobé a cílené podpory integrace cizinců třetích zemí na území Jihomoravského kraje 2011-2015 (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010), čtvrtletní monitoring cizinců (BRAUNEROVÁ 2016a; 2016b; 2016c), Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014-2017 (JIHOMORAVSKÝ KRAJ 2014) a Strategický plán sociálního začleňování města Brna (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015). Zatímco na národní úrovni je informací dostatek, informací o cizincích v Jihomoravském kraji je poměrně málo, jsou nepřehledné a často je nelze propojit, jelikož různé zdroje pracují s jinými kategoriemi cizinců. Ještě méně informací je potom k dispozici v souvislosti s jejich integrací. Proto je nutné hledat nové zdroje informací. Významným zdrojem informací o tom, jak integrace cizinců v Jihomoravském kraji reálně funguje, mohou být pracovníci organizací, kteří s cizinci přichází do přímého kontaktu.

Výzkumná část práce obsahuje výstupy kvalitativního výzkumu. Cílem kvalitativního šetření je především hledání porozumění. Používá induktivní logiku, což znamená, že na začátku výzkumu jsou stanoveny výzkumné otázky a hypotéza vzniká až v průběhu či na konci výzkumu. Nevýhodou kvalitativního šetření je malá transparentnost, neprůhlednost a nesnadná generalizace. Na druhou stranu nízká standardizace a volná forma otázek a odpovědí může vést k vysoké validitě výzkumu. Kvalitativní výzkum umožňuje získat podrobné informace o tématu (HENDL 2005, s. 49-55; DISMAN 2011, s. 284-323). Metodikou výzkumu byly zvoleny polo-standardizované rozhovory. Scénář těchto rozhovorů byl předem připraven, ale v průběhu rozhovorů byl upravován podle charakteru dané instituce. Tato metoda dává tazateli jistou volnost, jakým způsobem a v jakém pořadí bude získávat informace. Otázky cílily na zkušenosti, názory, pocity, znalosti a vnímání respondentů (HENDL 2005, s. 166-175). Otázky rozhovorů lze rozdělit do tří oblastí: integrace cizinců v dané instituci, integrace cizinců v Jihomoravském kraji obecně a spolupráce s dalšími aktéry integrace. Všechny rozhovory probíhaly prostřednictvím osobního setkání. Vzorek respondentů se skládal z pracovníků institucí, které na území Jihomoravského kraje poskytují zdarma služby

cizincům. Respondenti tak přicházejí s cizinci do každodenního kontaktu a velmi dobře znají průběh integračního procesu. Jistým limitem výzkumu je fakt, že rozhovory byly vedeny s pracovníky především neziskových institucí, kteří mají své konkrétní názory. Tyto názory nelze vztahovat na celou populaci, což je nutné zohlednit při hodnocení výzkumu.

Výzkumné otázky byly stanoveny následovně:

- 1) Jaké existují problémové oblasti integrace cizinců na území JMK?
- 2) Jakými způsoby lze tyto problémy řešit?

Práce bude zkoumat fungování strategie integrace cizinců na území JMK, a to zejména od vstupu ČR do EU. Právě v té době došlo ke změnám v české legislativě a integrace cizinců se dostala více do povědomí. Mnoho statistických materiálů také zohledňuje časové období od roku 2004.

3. Základní terminologie

Na úvod budou uvedeny základní terminologické pojmy, které s problematikou integrace cizinců souvisejí, a které se tak mohou vyskytnout v textu.

Cizinec je fyzickou osobou, která není občanem ČR (ČESKÁ REPUBLIKA 1999b, s. 7406). Odlišné podmínky pro pobyt cizinců mají občané EU a občané třetích zemí. Občan EU „*je občan Belgie, Bulharska, České republiky, Dánska, Estonska, Finska, Francie, Chorvatska, Irska, Itálie, Kypru, Litvy, Lotyšska, Lucemburska, Maďarska, Malty, Německa, Nizozemska, Polska, Portugalska, Rakouska, Rumunska, Řecka, Slovenska, Slovinska, Spojeného království Velké Británie a Severního Irska, Španělska a Švédsko. Obdobná práva se vztahují též na občany Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska*“ (MINISTERSTVO VNITRA ČR 2015a). Občané EU mohou na území ČR pobývat po dobu neomezenou pouze s platným cestovním dokladem, nicméně mají právo zažádat o potvrzení o přechodném pobytu nebo povolení k trvalému pobytu (OAMP MV 2015, s. 32).

Občan třetí země „*je občan státu, který není členem EU a není zároveň občanem Islandu, Lichtenštejnska, Norska a Švýcarska*“ (MINISTERSTVO VNITRA ČR 2015b). Podmínky pro vstup cizinců ze třetích zemí do ČR upravuje tzv. cizinecký zákon č. 326/1999 Sb. Pro krátkodobý vstup potřebují cizinci ze třetích zemí vízum,

pokud není pro jejich zemi původu vízová povinnost zrušena. Pro pobyt delší než 3 měsíce musí mít cizinci dlouhodobé vízum nebo povolení k pobytu (OAMP MV 2015, s. 31). Zvláštní skupinou jsou cizinci, kterým byla udělena mezinárodní ochrana. Může jít o azylanty, kterým byl udělen azyl podle zákona o azylu č. 325/1999 Sb. (ČESKÁ REPUBLIKA 1999a, s. 7386) nebo o cizince, kteří nesplňují podmínky azylu, a byla jim udělena doplňková ochrana (OAMP MV 2015, s. 145).

Pobyt cizinců na území ČR může mít různou formu. Krátkodobý pobyt nepřesahuje délku tří měsíců, přičemž cizinec zde krátkodobě může pobývat s krátkodobým vízem či bez víza na základě bezvízového styku dle nařízení č. 539/2001 (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 139). Dlouhodobý pobyt je pobyt delší než 3 měsíce, přičemž cizinec potřebuje dlouhodobé vízum nebo povolení k dlouhodobému pobytu (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 140). Trvalý pobyt je pobyt na základě povolení k trvalému pobytu, které může získat cizinec pobývajících na území ČR nepřetržitě po dobu pěti let nebo rodinný příslušník občana ČR pobývajících na území ČR nepřetržitě po dobu dvou let, pokud rodinná vazba trvá alespoň jeden rok (OAMP MV 2015, s. 32). Bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu je dle zákona č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území ČR oprávněn požádat o trvalý pobyt cizinec „*který o vydání tohoto povolení žádá za účelem společného soužití se státním občanem ČR, který má na území hlášený trvalý pobyt*“ nebo „*který o vydání tohoto povolení žádá z humanitárních důvodů nebo jiných důvodů hodných zřetele*“ nebo „*jehož pobyt na území je v zahraničněpolitickém zájmu ČR*“ (ČESKÁ REPUBLIKA 1999b, s. 7420).

Pobyt cizince na území ČR může být vázán na pracovní povolení. Takovým povolením může být například zaměstnanecká karta, která opravňuje cizince k dlouhodobému pobytu na území ČR, přičemž účelem tohoto pobytu je zaměstnání (MINISTERSTVO VNITRA ČR 2016d). Zaměstnanecká karta nahradila vízum nad 90 dnů za účelem zaměstnání, povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání a zelenou kartu. Ty se již dále nevydávají (OAMP MV 2015, s. 17-18). Dalším typem pracovního povolení je modrá karta. Ta opravňuje cizince k dlouhodobému pobytu na území ČR cizince za účelem výkonu práce vyžadující vysokou kvalifikaci (MINISTERSTVO VNITRA ČR 2016c).

Integrace je termín, který nemá jednoznačnou definici. Za integraci obecně lze považovat proces přijetí cizince do společnosti na úrovni jednotlivců i skupin. Jde

o oboustranný proces, který zahrnuje cizince i většinovou společnost. Multikulturalismus je směr integrace, který zdůrazňuje přínosy z kulturní diverzity. Cizinci si uchovávají vlastní jazyk, kulturu a společenské chování a přitom neohrožují národní identitu. Rasismus je ideologie, která je založena na víře v nadřazenost určité rasy či etnické skupiny. Podobným pojmem, který je často zaměňován, je xenofobie. Xenofobie nemá žádnou mezinárodně uznávanou definici. Je však vnímána jako soubor postojů, předsudků a chování, které vycházejí z pocitu, že určité osoby stojí na okraji společnosti nebo jsou cizinci v rámci společnosti. (ANDRLOVÁ, DUMONT 2004, s. 42-97)

4. Legislativa

Evropská legislativa týkající se integrace cizinců zahrnuje směrnice 2003/86/ES o právu na sloučení rodiny, 2003/109/ES o právním postavení příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty, 2000/43/ES – zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ a 2000/78/ES – obecný rámec pro rovné zacházení v zaměstnání a povolání (BRÁZOVÁ, TRBOLA 2011, s. 160). Další legislativou, která má dopad na život cizinců je např. nařízení Dublin II (č. 343/2003), Společný program pro integraci – Rámec pro integraci státních příslušníků třetích zemí v Evropské unii z roku 2005, Listina základních práv Evropské unie a další (CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ ©2012).

V ČR integrace probíhá v souladu se zákony ČR. Problematika cizinců se týká zákona o azylu 325/1999 Sb., zákona o pobytu cizinců na území ČR 326/1999 Sb., zákona o dočasné ochraně cizinců 221/2003 Sb., zákona o zaměstnanosti č. 435/2004 Sb. a dalších. Dále se integrace cizinců v ČR musí řídit již zmíněnou evropskou legislativou a mezinárodními smlouvami (např. Všeobecná deklarace lidských práv, Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod, Úmluva o právním postavení uprchlíků atd.) (CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ ©2012). Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců neboli cizinecký zákon byl v roce 2014 novelizován zákonem č. 101/2014 Sb. Cílem bylo implementovat směrnici Evropského parlamentu a Rady 2011/98/98. Novelizovaný zákon např. nově upravuje pobyt cizinců na území ČR za účelem zaměstnání a zavádí institut tzv. zaměstnanecké karty (OAMP MV 2015, s. 17).

5. Teorie a typologie integrace

Příchod cizinců do nové společnosti s sebou přináší rizika i příležitosti, proto je důležité zaměřit se na jejich úspěšnou integraci. Klíčovými oblastmi integrace cizinců jsou participace na trhu práce, vzdělání a výuka jazyka, bydlení, přístup ke zdravotní a sociální péči a začlenění do sociokulturního prostředí společnosti (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 9). Tyto oblasti se také často opakují v různých typologiích integrace. Různí autoři však k integraci přistupují odlišně. Jedním z možných přístupů je vnímání integrace jako jedné z možností procesu akulturace. V tomto případě si cizinec buduje novou identitu na základě vlastní i nové kultury. Uchovává si tak prvky obou kultur. Dalšími příklady akulturačních strategií jsou např. asimilace, marginalizace a separace (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 142-143).

Integraci samotnou lze rozdělit na dvě základní úrovně – strukturální neboli systémovou a sociální. Z tohoto rozdělení vychází také strategický dokument JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29). Ten pracuje s šesti dimenzemi, přičemž čtyři dimenze spadají pod úroveň strukturální (pobyt a bydlení, trh práce a ekonomická integrace, vzdělávání a jazyková integrace, sociálně-zdravotní integrace) a další dvě dimenze pod úroveň sociální (kulturně-religiózní integrace, interaktivně-identifikační integrace). Jelikož se tato práce primárně zaměřuje na Jihomoravský kraj, bude v pozdějších kapitolách vycházeno právě z tohoto přístupu. Velmi často se lze setkat také s dimenzemi integrace podle Bosswicka a Heckmanna (2006, s. 9-11). Tito autoři rozlišují 4 základní dimenze sociální integrace: strukturální (přístup ke klíčovým institucím), kulturní (získání klíčových znalostí a kompetencí hostitelské společnosti), interaktivní (přijetí a začlenění cizinců do primárních vztahů a sociálních sítí hostitelské společnosti) a identifikační (pocit sounáležitosti a identifikace s hostitelskou společností). Podobně vnímá dimenze integrace např. Esser (2001, s. 1) a Lindo (2005, s. 15-18).

Penninx (2009, s. 5) přistupuje k integraci jinak a zdůrazňuje především roli občanství. Rozlišuje 3 dimenze integrace: právně-politickou (pobyťová práva, občanská práva, rovnost), socio-ekonomickou (rovný přístup ke vzdělání, trhu práce, bydlení a zdraví) a kulturně-religiózní (stejná práva a příležitosti jako existující kulturní a náboženské skupiny). Rada Evropy v dokumentu Rozmanitost a soudržnost: nové úkoly v oblasti integrace imigrantů a menšin z roku 2000 stanovila osm indikátorů integrace, které

zohledňují jednotlivé prioritní oblasti integrace. Těmito indikátory jsou demografické aspekty, typ imigrace, začlenění na trh práce, zaměstnání (kvalifikace), sociální dávky, bydlení, vzdělání a participace na společenském, politickém a kulturním životě (NIESSEN 2000, s. 99-101).

Samotné státy mohou k integraci zaujmout odlišné přístupy. Rákoczyová a Trbola (2008, s. 11) rozlišují tři typy přístupů k integraci na národní úrovni: exkluzivistický (tzv. guestworker přístup založený na předpokladu dočasnosti pracovní migrace), asimilační a kulturní. Na regionální a lokální úrovni pak rozlišují čtyři různé přístupy: nepolitický (municipality nevytvářejí lokální politiku), politika dočasných pracovníků (opět guestworker přístup), asimilační politika (univerzální kritéria, potlačování odlišnosti) a pluralitní integrační politika (přijetí odlišností cizinců, opatření cílí i na veřejnost). Edwards (2005, s. 13-14) se také zabývá lokální úrovní integrace cizinců. Podle něj je důležité sledovat proces integrace ve třech fázích životního cyklu cizinců. Na základě podmínek města Athény sestavil tři indikátory integrace: bydlení a zaměstnání, sjednocování rodin a usazování a formování etnických skupin či asimilace.

6. Integrace cizinců v EU

Do Evropy míří stále větší počet cizinců, proto otázka jejich integrace do společnosti nabývá na významu. Cizinci se dnes v různé míře vyskytují ve všech evropských zemích. Nejvíce cizinců žije v zemích severní a západní Evropy, zatímco střední a východní Evropa je vnímána spíše jako přechodná stanice (NIESSEN 2000, s. 24). K 1. lednu 2015 žilo v zemích EU 19,8 milionu občanů nečlenských zemí, což představuje 3,9 % populace EU. Dalších 15,3 milionu občanů EU žije v jiném členském státě, než odkud pochází (EUROSTAT: STATISTICS EXPLAINED 2016). Proces integrace patří do kompetencí jednotlivých členských států, EU se pouze snaží o hledání společných přístupů a podporuje výměnu zkušeností mezi státy (BRÁZOVÁ, TRBOLA 2011, s. 160). Jedním z východisek migrační politiky EU je zajistit na úrovni jednotlivých států takovou míru integrace, která zamezí bezpečnostním rizikům a negativním společenským jevům na území EU (OAMP MV 2015, s. 10).

6. 1. Vývoj integrace v Evropské unii

První integrační teze byly formulovány na konferenci v Tampere v r. 1999, dále v Soluni v r. 2003. Integrace cizinců zde byla vnímána jako prostředek k sociální

soudržnosti a ekonomické prosperitě a byly zde také stanoveny prioritní oblasti (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2011, s. 16). V roce 2007 byl zřízen Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí (Evropský integrační fond, dále jen EIF), který byl určen na podporu integrace cizinců ze třetích zemí. Fond se tedy nevztahoval na pomoc občanům EU, žadatele o azyl, cizince se statutem uprchlíka či doplňkové ochrany (MINISTERSTVO VNITRA ČR 2016b). Pro nové programové období 2014-2020 byl vytvořen Azylový, migrační a integrační fond, který se nevztahuje pouze na občany EU (EUROPEAN COMMISSION 2016).

V roce 2009 vzniklo Evropské integrační fórum (European Integration Forum), které sloužilo především k výměně informací a zkušeností na národní úrovni a které zahrnovalo také občanskou společnost (BRÁZOVÁ, TRBOLA 2011, s. 161). V roce 2015 bylo nahrazeno Evropským fórem o migraci (European Migration Forum) za účelem rozšířit témata platformy týkající se imigrace a azylu (EUROPEAN COMMISSION 2016c). Mezi lety 2004 a 2007 vydávala Komise každoročně Výroční zprávu o migraci a integraci (Annual Report on Migration and Integration), která poskytovala informace o různých dimenzích integrace z předchozích let (BRÁZOVÁ, TRBOLA 2011, s. 161). V současnosti jsou vydávány Výroční zprávy o imigraci a azylu (Annual Report on Immigration and Asylum), které Komise vydává od roku 2009 (EUROPEAN COMMISSION 2016b).

Na evropské úrovni mají integrační snahy na starosti orgány EU. Neexistuje jednotná integrační politika, nicméně integrace je součástí agendy ostatních politik EU. Integrace cizinců se nyní stává celoevropským tématem, proto je nutné se vytváření integračních politik věnovat. Hlavní funkcí EU v rámci integrace je pomoc členským státům při formulaci a realizaci integračních politik a vytváření mechanismů a politik, které budou dále podporovat snahy na národní a lokální úrovni integrace. Dále EU podporuje výměnu dobrých zkušeností v oblasti integrace cizinců mezi jednotlivými členskými státy (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2011, s. 16-17).

6. 2. Modely integrace v evropských zemích

V přistěhovalecké politice vyspělých zemí lze pozorovat dva hlavní trendy: otevřenost k vysoce kvalifikovaným přistěhovalcům a důraz na dobré začlenění přistěhovalců do společnosti. „*Oba trendy doprovází hledání nového integračního modelu: třetí cesty mezi politicky nekorektním, avšak historicky úspěšným asimilacionismem, a politicky*

korektním, ale nefunkčním multikulturalismem“ (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 40). Multikulturalistický přístup k integraci cizinců se již v Evropě příliš nepoužívá, můžeme se s ním ale setkat v Kanadě nebo Austrálii. Hlavní myšlenkou tohoto přístupu je udržovat a rozvíjet rozmanitost a zároveň loajalitu ke společnému národu. K multikulturní politice se v minulosti přihlásily pouze tři evropské země: Velká Británie, Nizozemí a Švédsko. Bylo to v reakci na rostoucí migraci a změnu ve složení obyvatel po druhé světové válce. Důsledkem politiky však byla nedostatečná integrace nově příchozích, segregace a napětí mezi komunitami. Od 70. let se proto hledala nová politika (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 49-52).

Dalším z přístupů k integraci cizinců, který je aplikován v mnoha evropských zemích, je tzv. model společenské smlouvy. *„Někteří věří, že v tradičních imigračních společnostech vždy existovala určitá implicitní byť i nepsaná dohoda mezi starousedlíky a nově příchozími“ (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 40). Podle Huntingtona (2004) byli cizinci začleněni do americké společnosti na základě přijetí anglického jazyka, americké identity, amerických zásad a etiky protestantského vyznání. O společenské smlouvě mluví také Hobbes. Společnost na základě smlouvy legitimizuje požadavky na přijetí hodnot nově příchozími a tito nově příchozí na dohodu dobrovolně přistupují. Při porušení podmínek může druhá strana od dohody ustoupit (HOBBS, CHOTAŠ, MASOPUST a BARABAS 2009).*

Model společenské smlouvy ve svém přístupu k integraci využily země jako USA, Nizozemsko, Dánsko, Finsko, Rakousko, Německo či Francie. Spojené státy americké přistupovaly ke smlouvě v abstraktním pojetí, zatímco západoevropské země tuto myšlenku převedly v 90. letech 20. století do hmatatelné podoby (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 40-41). Jako první zavedlo povinnou integrační smlouvu Nizozemsko v roce 1998 (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 50-52). V Rakousku byla zavedena integrační dohoda zákonem z roku 2003 (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 41). Německo přebralo rakouský model povinné smlouvy již při sestavování nového přistěhovaleckého zákona a od roku 2017 vejde v platnost integrační zákon, který dále prohlubuje povinnosti nových přistěhovalců (BUNDESMINISTERIUM DES INNERN 2016). Ve Francii byla integrační smlouva pro cizince realizována v omezené podobě v roce 1993, znovu byla oživena v roce

2007, kdy vstoupil v platnost zákon zavádějící povinnost nově příchozích podepsat smlouvu o přijetí a integraci (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 41).

Teorie smlouvy je v praxi kritizována za necitlivost či dokonce rasismus především ze strany levicových politických stran a organizací pomáhajících cizincům. Problematické je použití modelu společenské smlouvy zejména v případě uprchlíků a nucených migrantů, kteří se nerozhodli pro novou vlast dobrovolně. Přesto je model smlouvy jeden z mála prakticky využitelných přístupů, který může nastavit spravedlivý a vyrovnaný základ vztahů mezi cizinci a většinovou společností (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 41).

Dalším přístupem, který kombinuje prvky multikulturalismu a inspiruje se i přístupem zemí s modelem společenské smlouvy, je pluralistická integrace. Tak nazvali Baršová a Barša (2005, s. 54) směřování Velká Británie od 60. let 20. století. V roce 2002 zde byla přijata nová imigrační strategie, která zdůrazňovala jak respekt ke skupinám, tak integraci jednotlivců do společnosti. Stále je kladen důraz na pluralismus, zároveň si je Británie vědoma rostoucích problémů. Jediná ucelená koncepce integrace byla vytvořena pro azylanty v roce 2000 a rozšířena v roce 2005. Integraci ostatních skupin cizinců nechává vláda zcela v rukou místních samospráv. Vláda zůstává pouze doporučujícím a kontrolním orgánem (REJŠKOVÁ 2016). V roce 2005 pak byla přijata nová vládní strategie pro integraci etnických menšin, která měla posílit britskou identitu a pocit sounáležitosti. Cílem nové strategie není asimilace, nýbrž posilování britské identity, která tak doplní identitu původní (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 54-56).

7. Integrace cizinců v ČR

V dalších kapitolách bude popsán vývoj a podoba integračních politik v ČR a současná situace ohledně cizinců žijících na území ČR.

7. 1. Vývoj integrace a integračních politik

Do 19. st. byly české země ovlivněny imigrací zejména ze zemí západní Evropy (např. osídlování pohraničí Němci). Byly však zaznamenány také vlny emigrace z českých zemí v důsledku válek (např. husitská nebo třicetiletá válka. Od 19. století potom v českých zemích převažuje jednoznačně emigrace (HŮBELOVÁ 2012). V dobách komunismu přicházeli cizinci do Československa především na základě řízené pracovní migrace nebo jako političtí uprchlíci, především z Řecka, Vietnamu, Kuby, Severní

Koreje atd. (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 23). Integrace zde nebyla zapotřebí, protože většina cizinců se vracela zpět do své země (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 58).

Zlom nastal v roce 1989, kdy se otevřely hranice. Řízená migrace byla nahrazena migrací spontánní, kde ČR hrála zejména roli tranzitivní země. Tento charakter se ale postupně mění a od poloviny 90. let ČR představuje stále častěji také zemi cílovou (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 23). Do 90. let představovala česká společnost spíše společnost uzavřenou s velmi malým počtem cizinců, což se mění zejména v posledních patnácti letech. Postupně vyrůstá druhá generace cizinců, kteří mají české občanství, chodí zde do školy a čeština je jejich rodným jazykem. Na druhou stranu se s touto skutečností většinová společnost stále nedokáže zcela vyrovnat (KUCHAŘ, BALEK 2011, s. 7).

Změny v charakteru a průběhu migrace ovlivnily také vývoj integračních přístupů a politik. Do roku 1998 byla integrační opatření cílena pouze na konkrétní skupiny, zejména na krajany a uprchlíky. V dalších letech byly vytvářeny programy na integraci azylantů a krajanů, nicméně tyto programy byly finančně i administrativně velmi náročné. V roce 2004 přechází pravomoc v oblasti integrace cizinců z MV na MPSV. Stále se však nedaří vytvořit efektivní integrační politiku. V polovině roku 2008 přechází pravomoci zpět na MV a vznikají Integrační centra. V pozdějších letech je kladen důraz na zapojení regionální a lokální úrovně (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 17 a 19). V 90. letech kromě rozvoje integračních politik vznikly i dva klíčové dokumenty oblasti integrace cizinců: Zásady koncepce integrace cizinců na území ČR z roku 1998 a Koncepce integrace cizinců z roku 2000. Zatímco Zásady KIC obsahují obecné zásady pro tvorbu integrační politiky v ČR, KIC představuje souhrn konkrétních opatření (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 23).

Přístup k integraci v ČR se postupně odklonil od multikulturální podpory rozvoje komunit směrem k individuální integraci jedinců do společnosti (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 18). Baršová a Barša (2005, s. 59) dodávají, že multikulturální rétorika zůstala pouze v oblasti vzdělávání, kde je kladen důraz na multikulturální výchovu. V jiných ohledech se ČR dala spíše směrem pluralistické kulturní integrace, která má za cíl vzájemné přijetí a respekt odlišností a sdílení demokratických norem. Integrační dokument vytvořený v roce 2004 ministerstvem

práce a sociálních věcí poukazuje na dobrou zkušenost zemí jako je Německo, Rakousko nebo Nizozemsko, které mají vytvořeno legislativní zázemí pro integraci cizinců. Integrace by podle tohoto materiálu neměla být samovolným procesem, nýbrž procesem uvědomělým, „*který lze také chápat jako uzavření a naplňování smlouvy mezi přistěhovalcem a hostitelskou společností*“ (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 60).

KIC zdůrazňuje propojenost integrace se sociálními, kulturními, ekonomickými a politickými aspekty života společnosti. Nabádá k prevenci vzniku sociálního napětí a společenské izolace cizinců a k zachování sociální soudržnosti (OAMP MV 2015, s. 71). Cizinec by měl znát své práva a povinnosti, orientovat se ve způsobu života v ČR, být schopen komunikace v češtině, být samostatný a soběstačný a znát případné zdroje pomoci (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 12-13). Poslední aktualizovanou koncepcí je KIC – *Ve vzájemném respektu pro rok 2016*. Prioritními oblastmi realizace jsou znalost českého jazyka, ekonomická soběstačnost, orientace cizince ve společnosti, vzájemné vztahy mezi komunitami a postupné nabývání práv v závislosti na délce pobytu. Za další významné oblasti tato koncepce považuje informovanost cizinců i majority, komunikaci, prohlubování odborných kompetencí, statistiku, koordinaci a financování integrace (MINISTERSTVO VNITRA 2016).

7. 2. Integrovaná politika ČR

Vláda formuluje cíle integrační politiky, vytváří podmínky pro jejich naplňování a zajišťuje finanční prostředky ze státního rozpočtu. „*Do realizace opatření na podporu integrace cizinců je zapojeno zejména MV (oblast pobytového statusu, občanství a politické participace cizinců), MŠMT (oblast vzdělávání cizinců), MPO (oblast podnikání cizinců), MZ (oblast zdravotní péče cizinců), MMR (oblast bydlení cizinců) a MK (oblast kultury a náboženství cizinců)*“ (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 23-24). Koordinátorem integrace cizinců v ČR je MV. V rámci ministerstva se touto problematikou zabývá především odbor azylové a migrační politiky (OAMP MV 2015, s. 12). MV také každoročně předkládá vládě Postup při realizaci KIC a Zprávu o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území ČR za předchozí rok. Financování integrace cizinců je zajištěno ze státního rozpočtu i z rozpočtů jednotlivých rezortů. V roce 2014 šlo ze státního rozpočtu 25 milionů Kč na integraci cizinců. Dalším zdrojem financování jsou evropské fondy (OAMP MV 2015, s. 71-75).

Cílovou skupinou jsou především cizinci ze třetích zemí, specifickou skupinou jsou potom azylantů a uživatelé doplňkové ochrany, pro které je vytvořen Státní integrační program. Prioritami tohoto programu je výuka českého jazyka, zajištění bydlení a pomoc při vstupu na trh práce. Bezplatná výuka českého jazyka je v rámci programu zajišťována Správou uprchlických zařízení MV ČR a Asociací učitelů češtiny jako cizího jazyka. Za výuku češtiny je zodpovědné MŠMT, zajišťování bydlení je agendou MV a přístup na trh je v kompetenci MPSV. Azylantům a osobám pobírajícím doplňkovou ochranu je v rámci programu umožněno tak např. zúčastnit se rekvalifikačních kurzů (OAMP MV 2015, s. 104-109). V roce 2015 schválila vláda ČR Státní integrační program, jehož cílem je pomoc válečným uprchlíkům. Program zahrnuje udělování mezinárodní ochrany uprchlíkům, výuku češtiny, seznámení s kulturou a demokracií či pomoc s bydlením, vzděláním či vstupem na trh práce. První fáze programu probíhá v integračních azylových střediscích a druhá už v samotných obcích, kde bude dále k dispozici pomoc ze strany různých aktérů. Generálním poskytovatelem služeb je v rámci tohoto programu Charita ČR (ČT 2016).

K podpoře integrace cizinců slouží nástroje institucionální i normativní (KUCHAŘ, BALEK 2011, s. 39). Rákoczyová a Trbola (2008, s. 11) rozlišují nástroje integrační politiky na základě dimenzí:

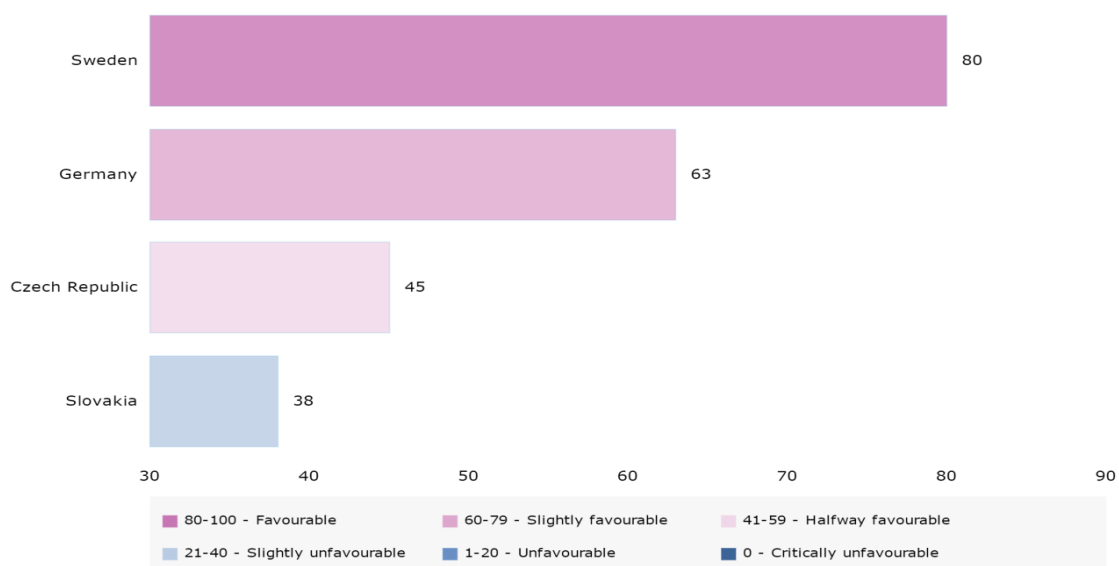
- 1) nástroje strukturální dimenze – aktivní politika zaměstnanosti, podpora etnického podnikání, podpora vzdělávání dětí a mládeže, podpora vzdělání dospělých, bytová politika, podpora občanské a politické participace, podpora přijatelných pracovních podmínek či potírání neformálního trhu práce;
- 2) nástroje kulturní dimenze – jazykové a integrační kurzy, podpora kultury, vyjednávání pro náboženskou praxi nebo podpora sportovních aktivit;
- 3) nástroje interaktivní dimenze – vzdělávací politika, bytová politika, podpora mezinárodního a mezináboženského dialogu, vytvoření institucí pro mediaci a řešení konfliktů, zajištění rovného přístupu ke sportovním a kulturním akcím;
- 4) nástroje identifikační dimenze – multikulturní politika, politika uznání organizací přistěhovalců a podpora kultury naturalizace (udělování občanství).

Kromě nástrojů, které má k dispozici veřejná správa a samospráva, ovlivňuje integraci velkou měrou také veřejné mínění, předsudky, stereotypy, zvyky a jednání většinové společnosti (KUCHAŘ, BALEK 2011, s. 39). Přitom požadavky české společnosti

směřují spíše k dílčí integraci. Pro úspěšnou integraci cizinců je důležité poskytovat cizincům i většinové společnosti dostatek informací. Užitečnými zdroji informací v tomto ohledu jsou např. webové stránky www.mvcr.cz, www.cizinci.cz, www.imigracniportal.cz a další. V rámci projektu Slovo 21 byl také vytvořen třístupňový soubor informací, který obsahuje metodiku integračních kurzů včetně uvítacího filmu „Vítejte v ČR“, materiál „Příští zastávka – ČR“ zahrnující předodjezdové informační minimum a instruktážní film a leták „Jak na to“ pro vyřizování pobytových záležitostí (OAMP MV 2015, s. 84-85).

Navzdory všem snahám zůstává integrační politika ČR součástí strategických dokumentů, které nemají velký vliv na integraci cizinců. Ti stále čelí mnoha překážkám v různých sférách života (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 18). K porovnávání jednotlivých zemí z hlediska úspěšnosti jejich integračních politik slouží Migrant Integration Policy Index. Nejnovější verze tohoto indexu zahrnuje 27 zemí EU, Austrálii, Kanadu, Japonsko, Nový Zéland, Norsko, Srbsko, Jižní Koreu, Švýcarsko a USA (MIPEX 2015c). V grafu 1 vidíme, že integrační politika ČR je se 45 body hodnocena jako napůl příznivá. V horší kategorii, tedy mírně nepříznivá, se umístilo Slovensko, ale také např. Litva, Lotyšsko a Turecko. Německo společně s Nizozemskem, Belgií, Lucemburskem, Španělskem, Finskem a Norskem se umístili v kategorii mírně příznivé. Nejlépe se podle indexu MIPEX umístili Švédsko a Portugalsko. Většina evropských zemí patří do stejné kategorie jako ČR.

Graf 1: Porovnání zemí podle indexu MIPEX

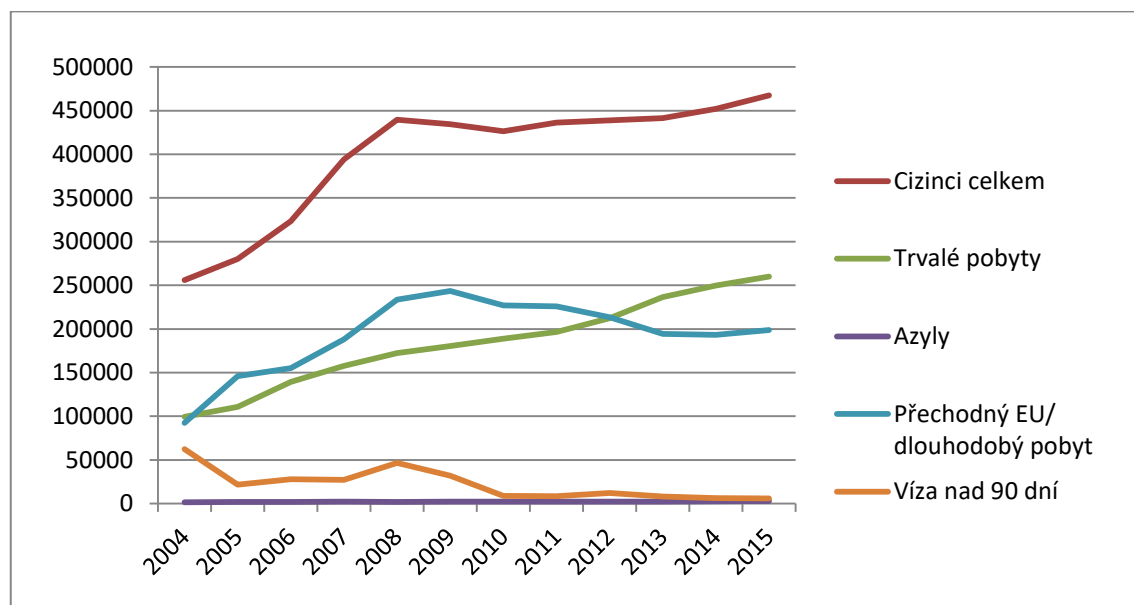
Zdroj: MIPEX 2015b

Co se týče konkrétních výsledků ČR, závěr zní, že občané třetích zemí a nově příchozí cizinci se zde setkávají spíše s překážkami než příležitostmi. Nejhuře byla hodnocena oblast vzdělávání a politické participace cizinců. Pro cizince je v ČR také složité získat kvalitní práci, občanství a příliš nefungují antidiskriminační zákony. Naopak je dobře hodnocen přístup na trh práce, možnost spojování rodin a získávání trvalého pobytu. Prozatím však není česká integrační politika silná v žádné ze sledovaných oblastí. Do budoucna bude potřeba vytvořit více ambiciózní integrační politiku (MIPEX 2015a).

7. 3. Cizinci v ČR

Počet cizinců v ČR dlouhodobě roste. V roce 2008 se tento růst zastavil v důsledku ekonomické krize a s tím souvisejícím poklesem počtu pracovních příležitostí (viz graf 2). V posledních letech však opět dochází k růstu. Stabilně v průběhu sledovaného období roste počet cizinců s trvalým pobytem. Naopak se po roce 2008 snížil počet cizinců s dlouhodobým vízem a také počet cizinců s dlouhodobým pobytem/přechodným pobytem v případě cizinců z EU. Počet azylantů nepatrně roste, ale tvoří pouze zlomek celkového počtu cizinců.

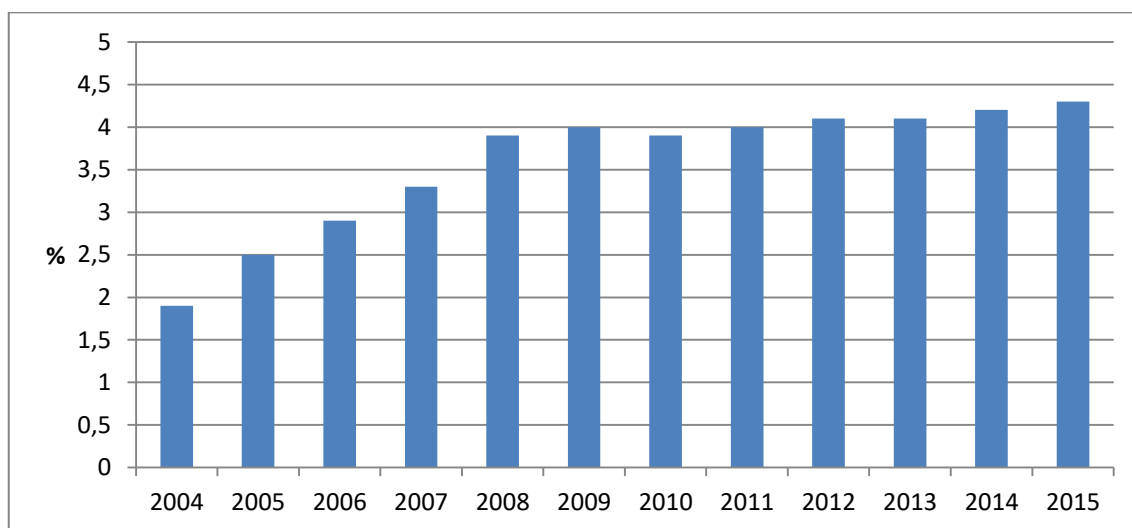
Graf 2: Počet cizinců v ČR podle kategorií

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016c

Po vstupu ČR do EU v roce 2004 se podíl cizinců na celkové populaci zvyšoval poměrně rychle. V roce 2008 tento vývoj ovlivnila ekonomická krize a v roce 2010 podíl cizinců dokonce poklesl. V posledních letech se opět podíl cizinců na celkové populaci velmi pomalu zvyšuje (viz graf 3).

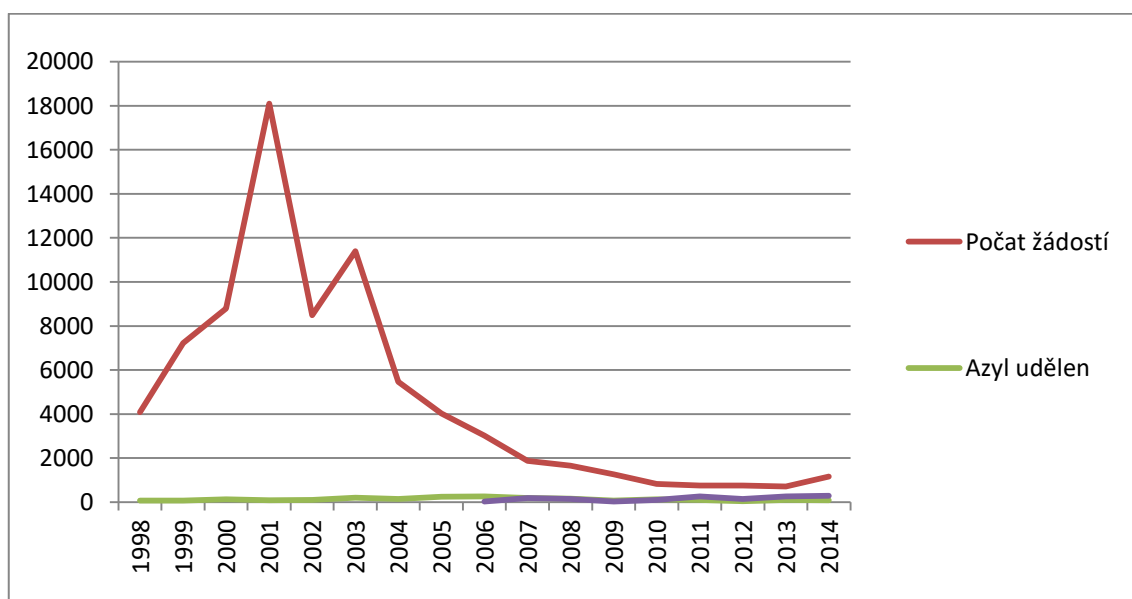
Graf 3: Podíl cizinců na obyvatelstvu ČR

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016c

Žadatelů o mezinárodní ochranu není v ČR příliš mnoho. Nejvíce žádostí bylo podáno v roce 2001, počet udělených azylů se však ve srovnání s předchozími lety nezvýšil. Počet žádostí má od roku 2003 klesající trend, pouze v roce 2014 byl oproti minulému roku zaznamenán mírný růst. V posledních letech celkové počty žádostí nedosahují ani dvou tisíc, přičemž mezinárodní ochrana je udělována pouze malé části žadatelů. Od roku 2006 je kromě azylu udělována také doplňková ochrana (viz graf 4).

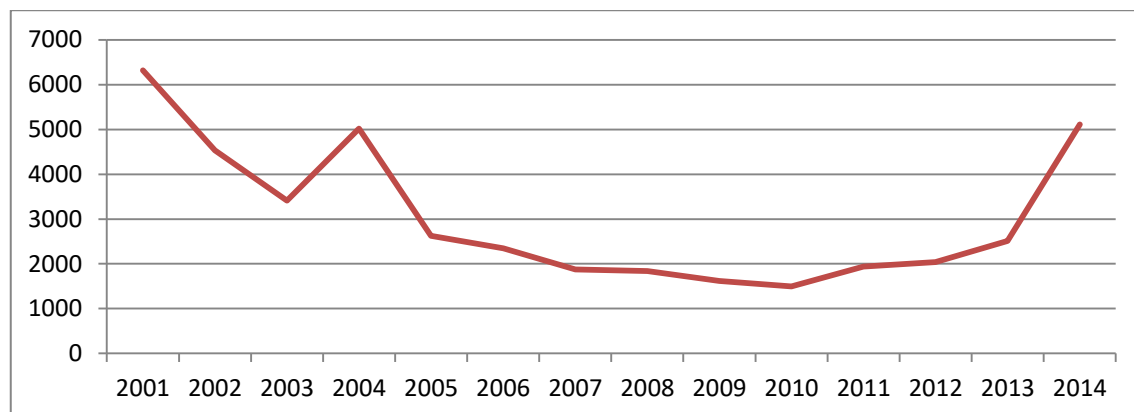
Graf 4: Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016a

Státní občanství je cizincům každoročně udělováno v řádu tisíců. Jednorázový nárůst byl zaznamenán v roce 2004 (tedy vstup ČR do EU), jinak měl počet udělených občanství od roku 2001 klesající charakter. Počet znovu stoupá od roku 2010, a to poměrně rychlým tempem (viz graf 5).

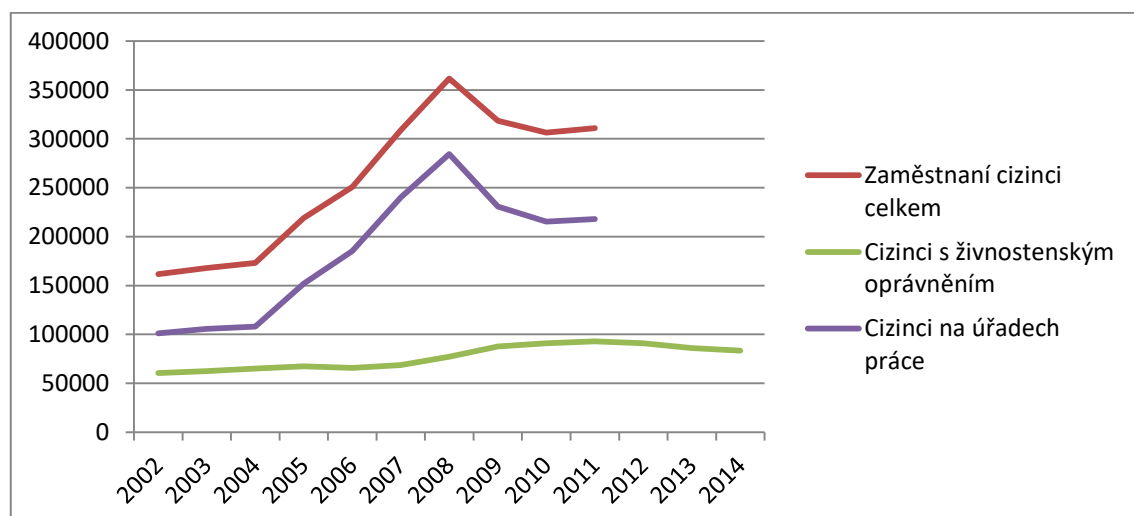
Graf 5: Udělování státního občanství cizincům

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016b

V grafu 6 lze vidět vývoj zaměstnanosti cizinců v ČR. Počet zaměstnaných cizinců rostl vysokým tempem až do ekonomické krize v roce 2008, kdy nastal pokles. Tento vývoj má na svědomí zejména část zaměstnaných cizinců, kteří jsou vedeni úřady práce. Data jsou k dispozici pouze do roku 2011 vzhledem k integraci informačních systémů MPSV. Cizinců-živnostníků je v porovnání s cizinci vedenými úřady práce méně, jejich počet ale mírně vzrostl v důsledku ekonomické krize. V posledních letech počet živnostníků mezi cizinci lehce ubývá.

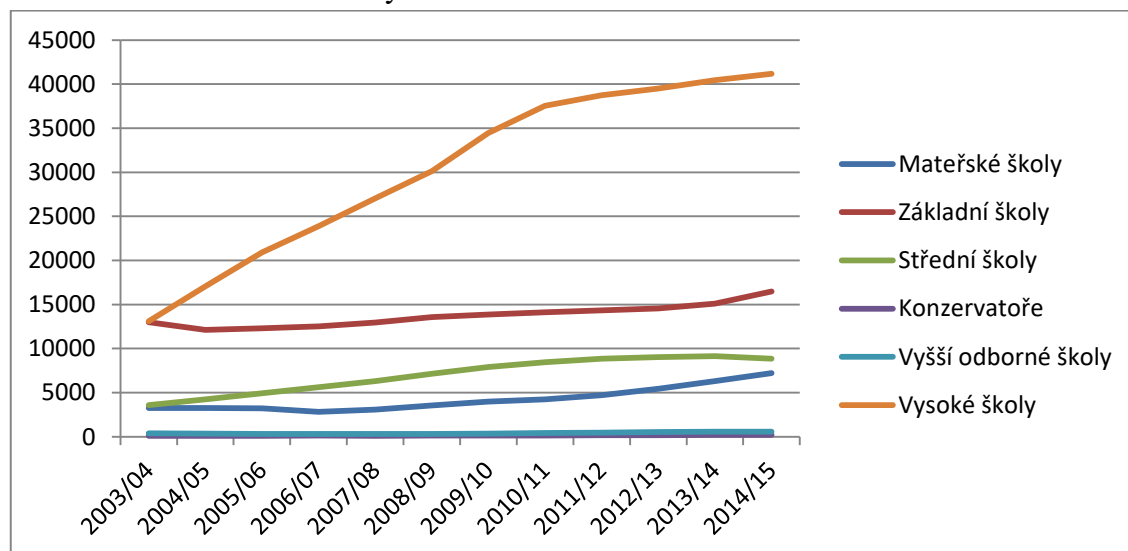
Graf 6: Zaměstnanost cizinců

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016e

Počet studentů-cizinců v ČR roste. Největší růst lze vidět u vysokoškolských studentů, kterých je v porovnání s ostatními kategoriemi nejvíce. Celkem v ČR nyní studuje přes 40 000 cizinců na VŠ (viz graf 7). Počet studentů v MŠ, ZŠ a SŠ se zvyšuje pomalým tempem. Počet studentů-cizinců konzervatoří a vyšších odborných škol zůstává přibližně stejný, přičemž tito studenti tvoří jen malé procento studentů českých škol.

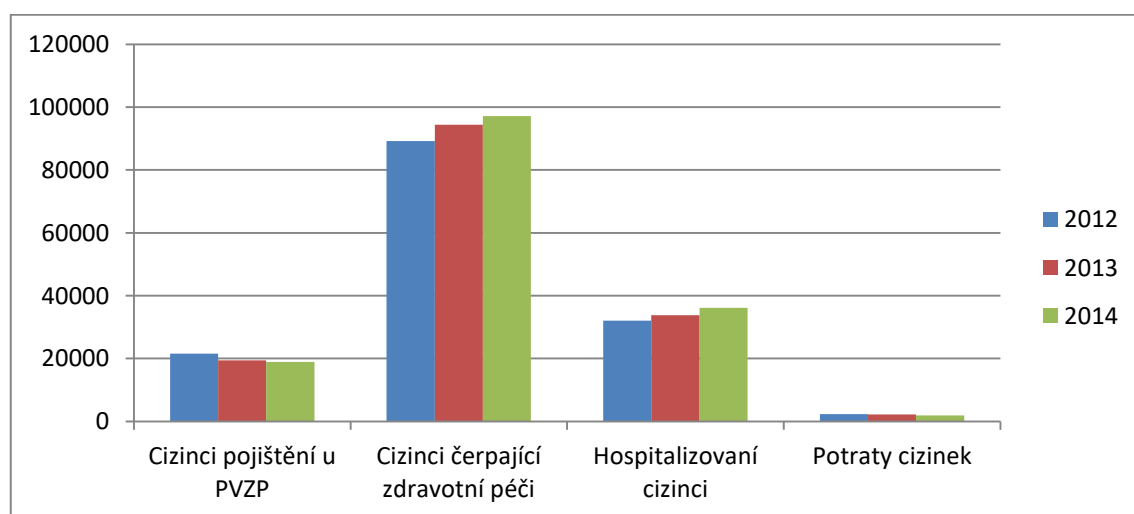
Graf 7: Počet cizinců na českých školách

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016d

V grafu 8 lze vidět údaje za období 2012-2014 týkající se poskytování zdravotní péče cizincům. Lze vidět, že počet cizinců, kteří čerpají zdravotní péči nebo jsou hospitalizováni, v čase roste. Naopak meziročně klesá počet potratů u cizinek. Ve sledovaném období také mírně klesal počet cizinců pojištěných u VZP.

Graf 8: Údaje o zdravotní péči v období 2012-2014

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2016f

8. Lokální integrační politiky

V EU zůstává formulace integrační strategie v rukou členských států. Současně se však rozvíjí agenda jak na úrovni evropské (obecný rámec a principy), tak především na úrovni regionální a lokální. Právě na těchto úrovních se tvoří konkrétní strategie a opatření zohledňující místní podmínky. Lokální úroveň má větší prostor při vytváření integrační politiky především v zemích s decentralizovaným způsobem řízení, např. ve Španělsku, Itálii a Velké Británii. Naopak příkladem centralizované integrační politiky jsou především Skandinávské země (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 12-14). Také v ČR se integrační politika prosazuje směrem shora dolů a prozatím se nedaří více zapojovat orgány místní samosprávy. Města v ČR nepovažují cizince za cílovou skupinu a zaměřují se na výkon státní správy a krizovou intervenci v případě problémů (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 51). Pro naplňování národní integrační strategie je také důležité zapojit do tohoto procesu také aktéry, kteří s cizinci přicházejí do přímého kontaktu (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 13).

Právě od těchto aktérů, tzv. street level bureaucrats, přichází podněty k inovacím politik a materiálů (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 21). S rostoucím významem integrace cizinců se začíná měnit i přístup krajů a měst, která místo ad hoc řešení problémů hledají systémovější přístupy na základě konkrétních cílů a zdrojů, které mají k dispozici (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 10). Rákoczyová, Trbola, Vyhlídal (2011, s. 21) dále uvádějí, že tvorba politiky na lokální úrovni by měla vycházet z charakteru populace migrantů (podíl žen a dětí, země původu, podíl na obyvatelstvu atd.), očekávání či předsudků tvůrců politik a politik definovaných na centrální úrovni (režim udělování povolení k pobytu, pravidla pro udělování občanství, forma integrační politiky státu). Pokud se při vytváření lokální strategie nezohledňuje strategie centrální, může tato situace vést k problémům. Musí také existovat aktér, který bude na lokální úrovni proces koordinovat (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 20).

Penninx (2003) dále navrhuje, aby vytváření integračních politik probíhalo v následujících krocích:

- 1) vytvoření vize pro imigranty i pro hostitelskou společnost;
- 2) koordinace s imigrační politikou;
- 3) zohlednění rozdílnosti při formování politiky;

- 4) přijetí reality na národní úrovni;
- 5) porozumění významu měst;
- 6) poznání místních podmínek;
- 7) zahrnutí nevládních organizací;
- 8) delegování pravomocí.

8. 1. Lokální přístup k integraci ve vybraných evropských městech

Ve většině případů města nemají jednoznačně definovanou integrační politiku. Integrační opatření lze obvykle najít v různých politických či právních dokumentech nebo jim není věnována žádná pozornost (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 21). Propracovanější integrační politiky na lokální úrovni mají zejména země s dlouhou tradicí přistěhovalectví a začleňování cizinců do společnosti. Následující odstavce uvádějí příklady měst, která se integrací cizinců zabývají podrobněji a lze tak čerpat inspiraci ve způsobu, jak k integraci přistupují.

V Rakousku existuje národní plán pro integraci, každé velké město si však vytváří svou vlastní strategii s ohledem na místní situaci. Například Vídeň v této oblasti vykazuje větší aktivitu než samotný stát a také ji z větší části financuje. Koncepční dokumenty jsou ale vytvořeny také v dalších spolkových městech, která v oblasti integrace spolupracují. Vídeň klade důraz na identifikaci cizinců s městem – odtud slogan „Všichni jsme Vídeňané“. Ve Vídni nefungují žádná specializovaná integrační centra, začleňování do společnosti probíhá prostřednictvím běžných denních aktivit, ve školách, na veřejnosti a veřejných akcích (ŘÍHOVÁ 2012, s. 9). Od roku 2008 ve Vídni funguje projekt „Start Wien“. Nově příchozí cizinci s povolením k pobytu v rámci projektu obdrží tzv. vídeňský vzdělávací pas a poukázky na vzdělávací kurzy, které se následně do pasu zapisují. Město Vídeň je také aktivní v organizaci různých informačních schůzek pro cizince, které pomáhají s hledáním bydlení, zaměstnání a orientací ve společnosti. Samotní cizinci tvoří velkou část pracovníků vídeňského odboru pro imigraci, občanství a registraci, což umožňuje efektivnější komunikaci s dalšími cizinci (KHAZALOVÁ 2015).

Amsterdam se, stejně jako ostatní nizozemská města, řídí integračním zákonem z roku 2007. Město nemá vypracovaný žádný koncepční dokument, integrační politika je zahrnuta do činnosti všech organizací a úřadů. Existuje však městská strategie integrace, kde jsou definovány hlavní charakteristiky a cíle. Na rozdíl od imigrační politiky, která

je plně v rukou vlády, je integrační politika z velké části v rukou obecních samospráv. Podstatnou roli zde hrají také neziskové organizace. Na úrovni měst je podporována participace imigrantů a důraz je kladen také na omezování negativních představ o imigrantech (ŘÍHOVÁ 2012, s. 14-15).

Hamburk má od roku 2013 novou integrační koncepci. Jejím mottem je „Participace, interkulturní otevřenost a soudržnost“. Koncepce zahrnuje opatření v řadě oblastí lidského života, např. získání občanství a politická participace, vzdělávání, trh práce, soudržnost společnosti, zdraví, bydlení nebo antidiskriminační opatření (FREIE UND HANSESTADT HAMBURG 2014). Také Drážďany mají novou integrační koncepci pro období 2015-2020. Jejím cílem je lepší vzdělání dětí cizinců, lepší začlenění cizinců do života společnosti, lepší podmínky pro pracující cizince a rovný přístup k službám městské správy. Hlavními oblastmi zájmu jsou pro toto období jazyk, trh práce, bydlení, vzdělání, začlenění do společnosti, poradenství, zdraví, sport a podpora kulturní rozmanitosti (LANDESHAUPTSTADT DRESDEN 2015).

Také Barcelona má od roku 2010 tzv. Interkulturní plán. Tento plán vznikl na základě dlouhodobých a širokých diskuzí s místní komunitou. Obsahuje principy, strategie a cíle pro implementaci a zavádí interkulturní prvky do fungování správy města. Má podporovat pozitivní vztahy, kontakt, dialog a porozumění mezi cizinci a obyvateli (AJUNTAMENT DE BARCELONA 2012). V rámci plánu jsou připraveny projekty, které jsou zacíleny na jednotlivé městské části podle jejich konkrétních potřeb a možností (AJUNTAMENT DE BARCELONA 2010, s. 17-19).

8. 2. Lokální přístup k integraci v ČR

V ČR nejsou integrační opatření na lokální úrovni příliš rozvinutá. Iniciativa zde vychází z centrální úrovně a ve městech je vůči cizincům uplatňována všeobecná politika. Specifické potřeby cizinců zůstávají v pozadí zájmu, větší zájem je ze strany měst o multikulturní akce. *„Institucionální struktura zůstává nerozvinutá – cizinci nejsou agendou, jen zřídka se objevují specializované pozice nebo poradní orgány“* (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 20). V roce 2001 proběhla snaha o realizaci KIC na úrovni měst, kdy vznikaly specializované Poradní orgány pro otázky integrace cizinců. Na většině míst skončila tato snaha neúspěšně, výjimkou je Brno, kde Poradní orgán dodnes působí (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 20).

Rozvíjet integrační strategie na regionální a lokální úrovni je velmi důležité, jelikož principy a nástroje integrace nefungují všude stejně. Integrace cizinců na úrovni krajů probíhá především prostřednictvím Integračních center (KUCHAŘ, BALEK 2011, s. 39). V roce 2014 fungovala tato centra ve 13 krajích ČR. Vzhledem k nízkému počtu cizinců žijících v kraji Vysočina, je pro kraj zřízeno pracoviště v rámci Centra v Pardubickém kraji (OAMP MV 2015, s. 7). Integrační centra fungují na bázi projektu, nikoliv instituce. Centra provozují různí realizátoři - „*tři Centra provozují nestátní neziskové organizace (Charita Hradec Králové, Poradna pro integraci v Ústí nad Labem, Integrační centrum Praha o.p.s.), jedno přímo kraj (Jihomoravský), dalších osm Center provozuje Správa uprchlických zařízení MV ČR*“ (OAMP MV 2015, s. 79). Centra zajišťují rovný přístup k integračním službám, podporují integraci na srovnatelné úrovni ve všech krajích a zohledňují regionální specifika. Spolupracují s neziskovým sektorem a poskytují informace cizincům, většinové společnosti i orgánům veřejné správy. Cizincům dále poskytují ambulantní i terénní poradenství, kurzy češtiny a sociokulturní orientace a organizují různé multikulturní akce. Vytváří také platformy pro diskusi aktérů integrace v kraji (OAMP MV 2015, s. 79).

Na úrovni obcí integrace probíhá zejména prostřednictvím realizace projektů. Tyto projekty bývají často zaměřené na děti cizinců, výuku českého jazyka na školách, činnost občanských spolků a neziskových organizací nebo na tzv. emergentní projekty, které cílí na řešení krizových situací ve městech s významným počtem zahraničních pracovníků (KUCHAŘ, BALEK 2011, s. 39-40). Cílem těchto projektů je dát obcím impuls k vytvoření vlastní integrační strategie a přimět místní samosprávu k převzetí odpovědnosti za integraci v obci. Do realizace projektů jsou zapojeni místní aktéři, nejčastěji neziskové organizace, školy, mateřská a rodičovská centra, sportovní kluby atd. (OAMP MV 2015, s. 76).

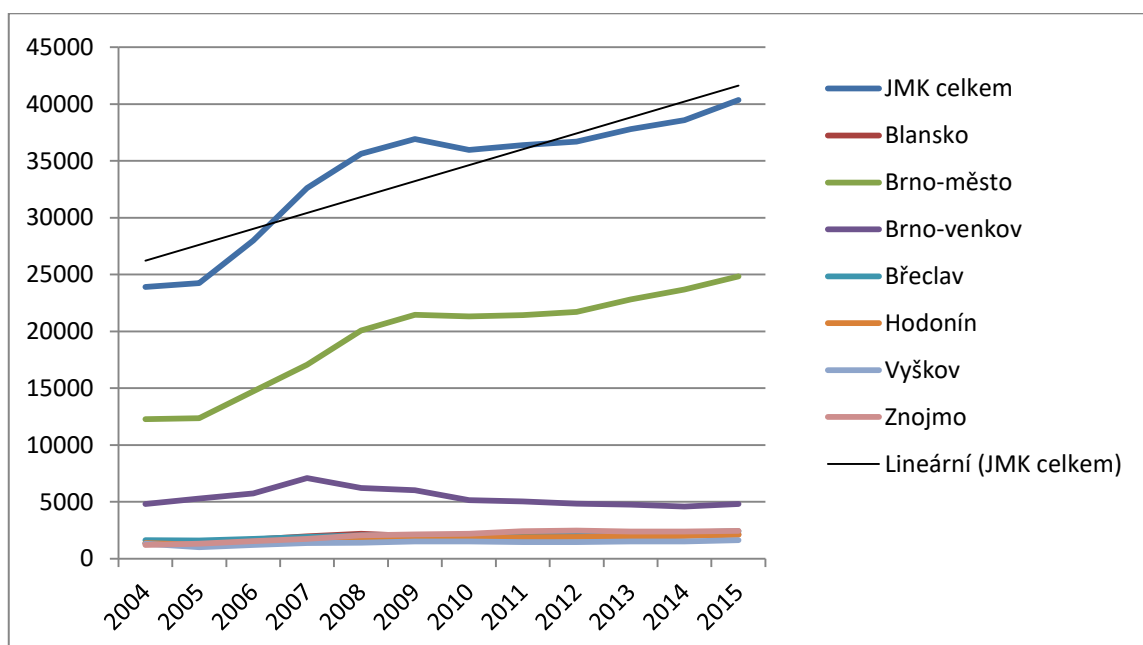
9. Integrace cizinců v JMK

Integrace v JMK se řídí především Programem cílené a dlouhodobé podpory integrace cizinců třetích zemí na území Jihomoravského kraje 2011-2015. Ten vznikl v rámci projektu Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců a jeho hlavními cíli jsou definice dlouhodobých opatření integrace, stanovení dílčích cílů integrace v JMK a vymezení rolí Centra pro cizince a dalších aktérů integrace v JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 7).

9. 1. Cizinci v JMK

Stejně jako v celé ČR dochází v JMK v posledních letech k růstu počtu cizinců. Tento trend můžeme pozorovat také v grafu 9. Na rozdíl od celorepublikových dat počítají krajské statistiky cizince bez kategorie azylantů. Celkový trend v kraji opisuje vývoj v Brně-městě, kde také žije nejvíce cizinců. Dalším okresem s vyšším počtem cizinců je Brno-venkov, zde ale v posledních letech zůstává počet přibližně stejný. V ostatních okresech počet cizinců stoupá velmi mírně v průběhu sledovaného období a zároveň tyto okresy tvoří pouze malý podíl na celkovém počtu cizinců v kraji. Ke konci roku 2015 žilo v JMK téměř 41 000 cizinců, přičemž více než polovina jich žije v okrese Brno-město.

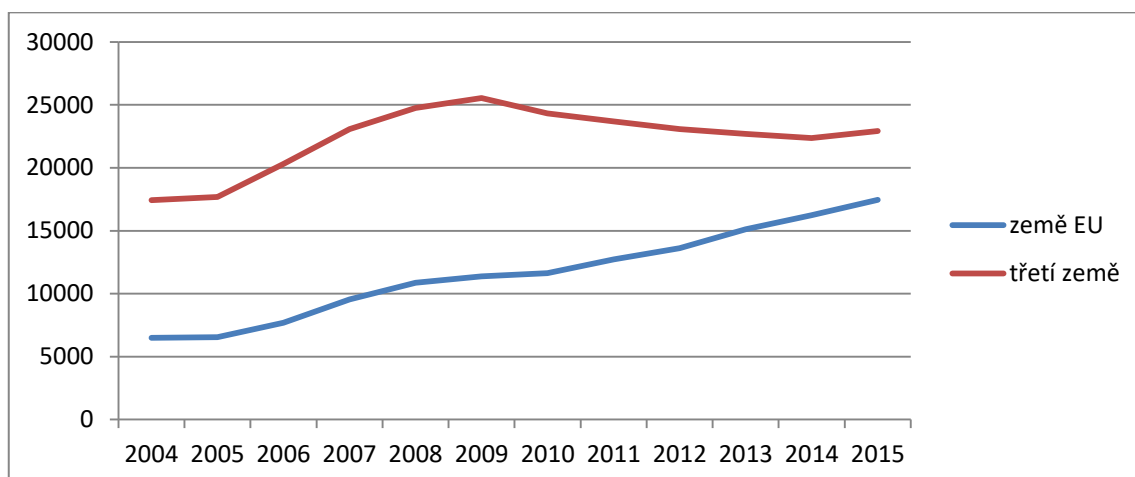
Graf 9: Vývoj počtu cizinců v JMK a v jednotlivých okresech

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ 2016g

JMK má po Praze a Středočeském kraji třetí nejvyšší počet cizinců. Více jsou mezi cizinci zastoupeni muži, jelikož většina cizinců přichází do JMK za zaměstnáním (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 11). Co se týče rozdělení na cizince z EU a ze třetích zemí, které je často používáno, ukazuje vývoj situace v JMK graf 10. Ještě kolem roku 2010 tvořili cizinci ze třetích zemí zhruba 70 % všech cizinců v JMK. V důsledku ekonomické krize však jejich počet klesal a tento pokles se zastavil až v roce 2014. Skupina cizinců z EU nebyla ekonomickou krizí tolik ovlivněna a jejich počet od vstupu ČR do EU stabilně stoupá.

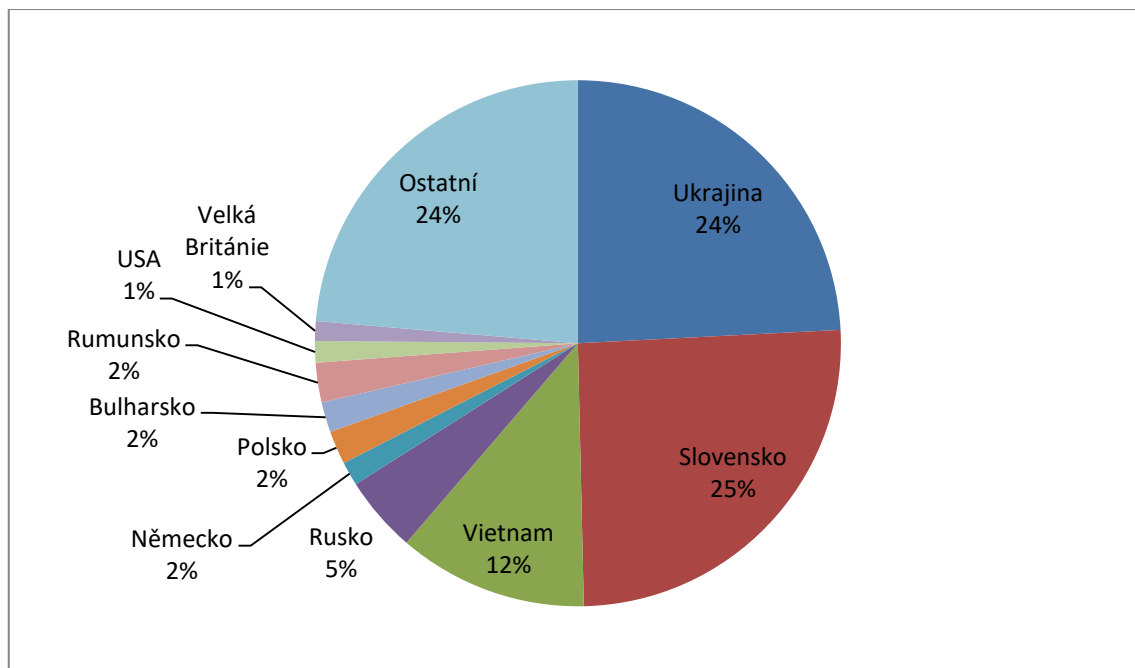
Graf 10: Vývoj počtu cizinců z EU a ze třetích zemí v JMK

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ 2016g

Nejpočetnější skupinou cizinců v JMK v roce 2014 byli Slováci (25 %), Ukrajinci (24 %) a Vietnamci (12 %). V řádu procent jsou zde zastoupeni Rusové, Němci, Poláci, Bulhaři, Rumuni, Američani a Britové (viz graf 11).

Graf 11: Zastoupení cizinců v JMK podle občanství v roce 2014

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ 2015b

Zastoupení jednotlivých národností v JMK koresponduje s národnostním složením cizinců v ČR. Specifická situace je v Blansku, kde je výrazně zastoupena mongolská

komunita. Žije zde 40 % Mongolů žijících v JMK, kteří zároveň představují 29 % cizinců žijících v Blansku (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 12).

9. 2. Aktéři integrace JMK

Mezi aktéry integrační politiky na lokální úrovni všeobecně patří regionální vlády, lokální vlády, nestátní neziskové organizace, odborové organizace, zaměstnavatelé, státní instituce (např. úřady práce), univerzity a další školská zařízení, krajanské spolky, sportovní kluby, církevní a náboženské organizace atd. (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 14). V JMK jsou základními aktéry integrace především Krajský úřad JMK, Magistrát města Brna (MMB), nevládní neziskové organizace, zaměstnavatelé nebo krajanské spolky cizinců (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 20). Setkávání aktérů integrace v rámci JMK probíhá na půdě Centra pro cizince (setkání několikrát ročně), v rámci Poradního orgánu MMB anebo v rámci Koordinovaného přístupu k sociálně vyloučeným lokalitám (KPSVL) - např. Konference lokálního partnerství a Zasedání pracovní skupiny Menšiny, cizinci a uprchlíci (BRAUNEROVÁ 2016b, s. 6).

9. 2. 1. Krajský úřad JMK

Vzhledem k počtu cizinců v JMK zohledňuje Krajský úřad JMK potřebu integrace cizinců ve svých politikách. V roce 2003 byl založen Výbor pro národnostní menšiny, který má na starosti přidělování dotací na integrační aktivity na území JMK, a v roce 2004 vznikla Rada pro rozvoj lidských zdrojů (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 21). Význam Krajského úřadu JMK vzrostl především v souvislosti s realizací projektu Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců v roce 2009 a jeho pokračováním v dalších letech (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 35). Klíčové kompetence má v tomto směru odbor regionálního rozvoje Krajského úřadu JMK, který stál za vznikem Centra pro cizince, zajišťuje jeho chod a koordinuje naplňování integrační strategie JMK – Program cílené a dlouhodobé podpory integrace cizinců ze třetích zemí na území JMK 2011-2015 z roku 2010 (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 35).

JMK se také angažuje v oblasti integrace cizinců prostřednictvím různých aktivit. V roce 2005 například ve spolupráci s Magistrátem města Vídně realizoval projekt „Přenos know-how v oblasti integrace cizinců“ nebo v letech 2005-2007 projekt „Vzdělávání pracovníků poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb“. V letech 2006

a 2007 JMK vedl vlastní dotační program „Našinec cizinec“, který umožňoval čerpat finanční prostředky na realizaci projektů přispívajících k integraci cizinců. Na mezinárodním veletrhu pracovních příležitostí v roce 2007 JMK organizoval seminář „Rozvoj lidských zdrojů v JMK“ a konferenci „Integrace národnostních menšin v JMK“. Dále JMK financuje program SoMoPro, který byl iniciován a administrován Jihomoravským centrem pro mezinárodní mobilitu. Tento regionální program podporuje příchod zahraničních výzkumných pracovníků na vědecko-výzkumné instituce v JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 21). V roce 2010 pořádal JMK mezinárodní konferenci s názvem „Rozdílné přístupy, ale společný záměr“. Součástí konference byly i odborné příspěvky týkající se přístupu k integraci cizinců v Nizozemsku a Švédsku nebo workshopy zaměřené na vzdělávání a trh práce (MIGRACEONLINE.CZ 2010).

V oblasti vzdělávání cizinců pomáhají pracovníci JMK školám s projektovými žádostmi v reakci na výzvy vypisované MŠMT i jedincům, kteří požádají o pomoc např. s umístěním dětí do školy. V oblasti bydlení pro cizince JMK a jednotlivé obce spolupracují při hledání integračních bytů v rámci Státního integračního programu. V rámci města Brna se JMK angažuje ve stejných oblastech jako MMB – především finanční podpora aktérů a tvorba sítě aktérů, např. prostřednictvím projektu Centra pro cizince (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 39-41).

9. 2. 2. Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců ze třetích zemí

Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců ze třetích zemí je projekt, jehož realizací v roce 2009 vzniklo stejnojmenné Centrum pro cizince. Centrum nemá právní subjektivitu, nositelem projektu je JMK, který také celý projekt spolufinancuje. Hlavním smyslem vzniku Centra pro cizince je vytvoření platformy aktérů integrace cizinců v JMK a podpora procesu integrace cizinců v JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 24). Realizace integračních aktivit je prováděna především partnery projektu, kteří se v průběhu let mění (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 37). Pro období 2016-2019 jsou partnery MMB, DCHB, OPU, ZŠ a MŠ Staňkova 14, Lipka – školské zařízení pro environmentální vzdělávání Brno, Komixxx projekt z. s. a SŠ stavebních řemesel Brno-Bosonohy – Centrum vzdělání všem (JIHOMORAVSKÉ REGIONÁLNÍ CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ 2016).

Partnerem projektu se může stát jakákoliv organizace z Regionální platformy aktérů integrace cizinců v JMK, do které patří mnoho institucí – např. orgány státní správy a samosprávy, sociální, zdravotnické a vzdělávací instituce, zaměstnavatelé, policie či nestátní neziskové organizace. „*Platforma se v současnosti schází dvakrát ročně a její hlavní náplní je podpora výměny informací a podávání podnětů k přijímání opatření v návaznosti na aktuální situaci v oblasti integrace cizinců na území JMK*“ (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 24). Přínos Centra tak nespočívá pouze v samotné existenci této instituce, ale také ve vytvoření zcela nové platformy pro spolupráci aktérů integrace na místní úrovni. Zároveň také projekt vedl k formulaci strategie integrace cizinců v JMK a nadále přispívá k jejímu naplňování (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 35).

V současnosti Centrum pro cizince poskytuje sociálně-právní poradenství, terénní sociální práce (asistence a tlumočení), kurzy sociokulturní orientace, vzdělávací aktivity (kurzy češtiny, modelové zkoušky na občanství či trvalý pobyt, kurzy sociokulturní orientace, počítačové kurzy atd.), adaptačně integrační kurzy pro nově příchozí cizince, multikulturní aktivity (Večery vaření, Tradiční česká řemesla, přednášky atd.) a aktivity komunitního typu (jóga, meditace, filmové večery, workshopy atd.) (BRAUNEROVÁ 2016c, s. 2-4). Tyto služby jsou zaměřeny na cizince, majoritní společnost i pracovníky veřejných institucí, kteří s cizinci přichází do kontaktu (OAMP MV 2015, s. 80). Služby jsou koncentrovány ve městě Brně, ale samostatné aktivity probíhají také například v Hodoníně, Břeclavi a Blansku (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 25). Kromě poskytování služeb se Centrum pro cizince snaží zvyšovat informovanost. Vydává proto informační brožury, letáčky, mapky nebo také multikulturní kalendář s různými zajímavostmi (OAMP MV 2015, s. 80).

S rozšiřováním povědomí o činnosti Centra pro cizince se zvyšuje počet cizinců využívajících nabízené služby. „*Za rok 2014 využilo služeb Centra více než 1 300 cizinců*“ (OAMP MV 2015, s. 80). V prvním čtvrtletí 2016 to bylo již 732 cizinců. Tito cizinci se často vrací opakovaně (BRAUNEROVÁ 2016a, s. 1-2). Největší zájem je o kurzy českého jazyka, sociálně-právní poradenství a další vzdělávací a kulturní aktivity (OAMP MV 2015, s. 80). Od roku 2015 je projekt financován z AMIF, do té doby byl financován z EIF (JIHOMORAVSKÉ REGIONÁLNÍ CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ 2016). Navázání Centra pro cizince na jeden

evropský fond sebou nese určité problémy, především nejistotu financování a udržitelnost projektu. „S realizací projektu je také spojena vysoká administrativní náročnost a nutnost řídit se požadavky ze strany řídicího orgánu, které však nejsou zcela jasně a předem formulovány“ (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 38). Tyto skutečnosti mohou také negativně ovlivňovat motivaci dalších aktérů integrace cizinců, aby se do projektu zapojili.

9. 2. 3. Magistrát města Brna

Magistrát města Brna (MMB) se v oblasti integrace cizinců podílí zejména prostřednictvím koordinace integrační sítě aktérů integrace na území Brna a podporou neziskových organizací (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 35). Město také organizuje multikulturní dny, poskytuje integrační byty, podporuje různé kulturní aktivity a rovněž podporuje činnost organizací národnostních menšin (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA 2008, s. 60). Kromě neziskových organizací spolupracuje MMB s policií a úřady práce. Cílem této spolupráce je zejména připravenost při krizových situacích, např. při hromadném propouštění cizinců (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 21). Co se cizinců týče, je zatím pozornost města Brna prozatím směřována na tzv. elitní část cizinců, např. zahraniční investory, vysoce kvalifikované pracovníky, univerzitní profesory nebo vědce (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 31).

Osobou na MMB, která má na starosti problematiku integrace cizinců, je Poradce pro národnostní menšiny. Ten působí na oddělení sociálního začleňování Odboru sociální péče MMB (PSP ©2009). Současně je „tajemníkem Poradního orgánu pro otázky integrace cizinců (dále jen Poradní orgán) a reálně tak zajišťuje jeho činnost“ (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 29). Poradní orgán je platforma sdružující aktéry integrace cizinců v Brně. Jde např. o pracovníky odboru sociální péče MMB, pracovníky bytového odboru MMB, pracovníky městské a cizinecké policie, zástupce neziskových organizací, krajské samosprávy a také médií. Zasedání Poradního orgánu se koná zpravidla dvakrát do roka (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 30).

Městské úřady a magistráty v ČR se velmi málo angažují v oblasti integrace cizinců. Také pro město Brno byla tato agenda okrajovou záležitostí a doposud zde není vytvořena integrační strategie (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 29).

Nicméně tyto skutečnosti by se v příštích letech mohly změnit. Ve Strategickém plánu sociálního začleňování města Brna pro období 2016-2019 (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015, s. 107-129) je jedna z kapitol věnována integraci cizinců a uprchlíků. Motem pro toto období bude „Brno, otevřené město“. Je zde zdůrazněno významné postavení krajského města v oblasti integrace cizinců a potřeba vytvořit strategii integrace cizinců pro město Brno. Do roku 2019 by se také měly plnit tyto priority:

- 1) vytváření pozitivního prostředí integrace cizinců při zapojení všech obyvatel města Brna;
- 2) snížení interkulturních bariér v dílčích oblastech lokální sociální politiky – bydlení, zaměstnanost, vzdělání;
- 3) posílení interkulturní dostupnosti institucionální pomoci se zvláštním zaměřením na oblast sociální ochrany, zdraví a bezpečnosti jedince.

9. 2. 4. Nestátní neziskové organizace

NNO představují klíčového aktéra při realizaci integrační politiky, a to především díky zkušenostem z přímého jednání s cizinci (OAMP MV 2015, s. 73). Podporují cizince v procesu integrace, berou více v potaz konkrétní potřeby cizinců a často působí jako mediátoři mezi cizinci a většinou společností (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 49). Dle integrační strategie JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 25) existují v JMK tři hlavní aktéři integrace cizinců, kteří tyto aktivity mají jako hlavní náplň své činnosti. Jde o Organizaci pro pomoc uprchlíkům (dále jen OPU), Sdružení občanů zabývajících se emigranty (dále jen SOZE) a Diecézní charitu Brno (dále jen DCHB). Jejich aktivity doplňují další neziskové organizace, např. Nesehnutí, Brnopolis z. s., Občanská poradna (poskytování kontaktů, pomoc zorientovat se), Armáda spásy (noclehárny), brněnská Amnesty International (projekt Uprchlíci mají svá práva, poskytování informací, organizace diskuzí, happeningů atd.) (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 41-44). Existuje zde také spousta místních organizací cizinců, např. Asociace ruských spolků v ČR, Ukrajinské matky, Islámská nadace v Brně, Sdružení Afričanů v ČR aj. (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 25).

OPU nabízí pomoc azylantům i cizincům s dlouhodobým nebo trvalým pobytem. Centrála je situována do Prahy, pobočky se nacházejí v Brně, Plzni a Ostravě. Brněnská pobočka funguje od r. 2005 a zaměřuje se na poskytování služeb na území JMK. Poskytuje především právní a sociální poradenství, ale také doplňkové služby jako např.

jazykové a rekvalifikační kurzy, asistenční služby a služby pro veřejnost (přednášky, studentské praxe, publikační činnost). OPU také organizuje řadu projektů, např. „Uplatněte se!“, „Našinec cizinec 2007“ atd. Více informací lze nalézt na webových stránkách www.opu.cz (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 42; TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 25 a 149).

SOZE vzniklo v roce 1990, sídlí v Brně a má pobočku také v Olomouci. Zajišťuje výuku češtiny, sociální, právní a psychologické poradenství a asistenční služby, realizuje řadu projektů, volnočasových aktivit, vzdělávacích programů, přednášek, seminářů atd. SOZE rovněž působí v azylových střediscích na Moravě a ve Slezsku (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 42). SOZE se zaměřuje především na ohrožené skupiny cizinců, tj. uprchlíky, ženy s dětmi, nezletilé děti, nemocné, handicapované či postižené (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 25). Více informací na webových stránkách www.soze.cz.

Služby cizincům v rámci Diecézní Charity Brno poskytuje Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné (CELZUS) se sídlem v Brně. Poskytuje sociální a právní poradenství, informace, materiální pomoc, asistenční služby, realizuje volnočasové aktivity, multikulturní večery atd. Kromě DCHB fungují také Oblastní charity v dalších městech (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 26 a 151). Více informací lze nalézt na webových stránkách www.dchb.charita.cz nebo www.celsuz.cz.

Nesehnutí se v současné době angažuje v procesu integrace cizinců především skrze program „Společně k rozmanitosti“. V rámci tohoto programu probíhají různé kampaně a aktivity, např. buddies, kampaň za zdravotní pojištění migrantů a migrantek, volnočasové aktivity pro děti, čeština pro příchozí cizince na školách, multikulturní ženské skupiny, veřejné informační akce nebo vzdělávací aktivity (NESEHNUTÍ nedatováno). Více informací je k dispozici na webových stránkách www.spolecnekrozmanitosti.cz. Integračními aktivitami se také zabývá spolek Brnopolis. Cílem této organizace je mezinárodní rozvoj města pomocí budování komunity lidí z kreativních profesí, včetně cizinců (BRNOPOLIS nedatováno). Spolek provozuje Brno Expat Centre, jehož činnost je podporována také MMB. Centrum funguje od r. 2010 a poskytuje konzultace a asistenci zdarma pro zahraniční pracovníky a jejich rodiny, kteří chtějí pracovat a žít v Brně (BRNOPOLIS ©2010-2016).

9. 2. 5. Další aktéři integrace na území JMK

Specifickým aktérem integrace v JMK jsou školy navštěvované cizinci. Příkladem aktéra, který se aktivně účastní procesu integrace cizinců a od roku 2010 spolupracuje s Centrem pro cizince, je ZŠ a MŠ Staňkova 14 v Brně. Škola je otevřena cizincům ze zemí EU i ze třetích zemí. Nabízí studentům výuku češtiny pro cizince, více hodin českého jazyka a výuku ukrajinštiny. Mimoto pořádá různé multikulturní akce a snaží se mezi studenty posilovat vzájemnou komunikaci, respekt a úctu (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 151). Soukromá škola International School of Brno pak poskytuje předškolní, základní a středoškolské vzdělání v anglickém jazyce (ISOB ©2014-2016).

Za dalšího aktéra v oblasti integrace cizinců může být považováno Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu (JCMM) patří k evropské síti center EURAXECC (European Network of Services Centres). Centrum nabízí zdarma pomoc a poradenství pro zahraniční i české vědecko-výzkumné pracovníky i jejich rodiny. Cílem je stmelení mezinárodní komunity vědců a výzkumníků. „*Konkrétně poskytuje důležité informace o vstupu do země, povolení k pobytu, pracovním povolení, ubytování, nabídce pojištění, zdravotní péči, finančních záležitostech či školství*“ (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 26). Kromě toho realizuje program na podporu mezinárodní mobility studentů VŠ, zejména pro studenty jihovýchodní a východní Evropy, kteří chtějí studovat na Brněnských vysokých školách (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 26).

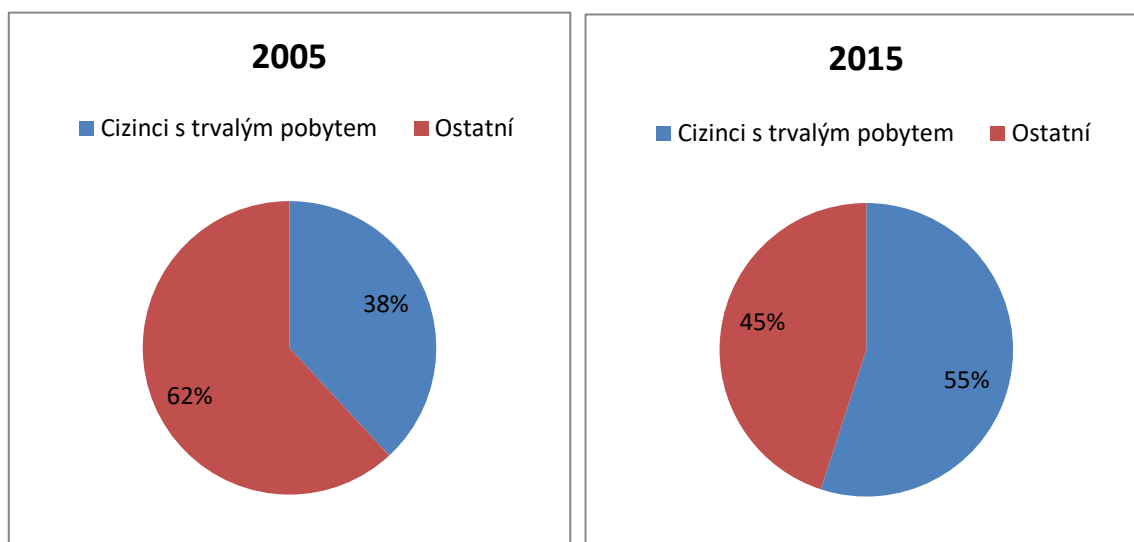
9. 3. Dimenze integrace v JMK

Nahlížení na integraci prostřednictvím jednotlivých dimenzí je účinným nástrojem, jak zaměřit pozornost na jednotlivé klíčové oblasti. Potřeba rozčlenění integrace do jednotlivých dimenzí pochází jak z politické, tak z odborné sféry. Na základě odborné literatury, politických dokumentů, regionálních i celorepublikových výzkumů a diskuzí s aktéry integrace v JMK bylo v roce 2010 sestaveno šest dimenzí integrace v JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 28). Právě tyto dimenze budou použity při popisu situace v JMK v této práci. Čtyři z těchto dimenzí spadají pod systémovou neboli strukturální integraci – pobyt a bydlení, trh práce a ekonomická integrace, vzdělávání a jazyková integrace, sociálně-zdravotní integrace. Další dvě pod integraci sociální – kulturně-religiózní integrace, interaktivně-identifikační integrace (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29).

9. 3. 1. Pobyt a bydlení

Na základě integrační strategie JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ, et al. 2010, s. 29) do této dimenze spadá forma pobytu cizinců, podoba trvalého pobytu, podpora legálních forem pobytu, přístup k veřejným službám, zajištění přístupu k bydlení a prevence prostorové koncentrace cizinců. Společně s tím, jak v kraji roste počet cizinců, zvyšuje se také podíl cizinců, kteří v JMK chtějí žít trvale. V grafu 12 lze porovnat podíl cizinců s trvalým pobytem mezi lety 2005 a 2015. V roce 2005 žilo v JMK přes 9 000 cizinců s trvalým pobytem, což představovalo 38 % všech cizinců. Na konci roku 2015 už tento podíl představoval 55 %. Z celkového počtu 4716 cizinců mělo 22 403 cizinců trvalý pobyt.

Graf 12: Podíl cizinců v JMK s trvalým pobytem v roce 2005 a 2015

Zdroj: vlastní zpracování, data ČSÚ 2016g

Největší absolutní počet cizinců s trvalým pobytem byl na konci roku 2015 v okrese Brno-město, v relativním vyjádření však tento podíl tvořil pouze 49 % všech cizinců. Největší podíl cizinců s trvalým pobytem mají okresy Brno-venkov (68 %), Blansko (68 %) a Vyškov (70 %) (ADAM, 2016). Počet cizinců s dlouhodobým pobytem je také významný ukazatel, jelikož podle něj lze předvídat počet trvalých pobytů v příštích letech. V JMK zůstávají počty cizinců s dlouhodobým pobytem přibližně stejné (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 34-35).

Obecně v JMK nedochází k prostorové koncentraci cizinců v rámci jedné lokality. Na jihovýchodě lze nalézt komunitu Slováků a kolem Znojma komunitu Rakušanů. Ukrajinci žijí v Brně a jeho blízkosti, ale i ve venkovských oblastech, např. z důvodu

práce v zemědělství a lesnictví (JIHOMORAVSKÝ KRAJ 2014, s. 26-27). Vietnamci mají významné komunity v Brně a Znojmě. Mongolské komunity se nacházejí na Blanensku a Znojmsku. Nejvíce cizinců bydlí v Brně a jeho blízkém okolí (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 39-40). V posledních letech přibývá v Brně občanů EU, což je výsledkem snah JMK a MMB o přilákání vědeckých pracovníků (JIHOMORAVSKÝ KRAJ 2014, s. 26).

V oblasti bydlení se cizinci často setkávají s neochotou občanů ubytovávat cizince. Nejvíce se tato situace týká cizinců z arabských zemí. Velká míra xenofobie tak znesnadňuje hledání bydlení i v městě Brně (BRAUNEROVÁ 2016c, s. 2). Hypotéky nejsou dostupné pro cizince bez trvalého pobytu. Cizinci pobývající v JMK krátkodobě jsou proto většinou odkázáni na ubytovny. V některých případech je nedostupnost bydlení zapříčiněna špatnou finanční situací cizinců (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 39).

Integrační strategie JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 41-42) stanovuje pro dimenzi pobyt a bydlení následující priority:

- 1) prevence sociálního vyloučení (uzavřené komunity, společenská izolace);
- 2) podpora přístupu k důstojnému bydlení (nediskriminační jednání);
- 3) zapojení představitelů cizinců do dialogu (veřejné diskuze s odborníky, médii, veřejným i soukromým sektorem a místními obyvateli);
- 4) sběr relevantních statistických dat (data o skutečném bydlišti cizinců).

9. 3. 2. Vzdělání a jazyková integrace

Do této dimenze spadá začleňování cizinců do vzdělávacího systému, zajištění jazykového vzdělání dětí i dospělých, zajištění přístupu ke vzdělání, podpora úspěšnosti ve vzdělávacím procesu a příprava učitelů (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29).

Zastoupení cizinců na českých školách se odvíjí od počtu cizinců v regionu. Na mateřských, základních a středních školách studují většinou děti cizinců, kteří tu dlouhodobě žijí. Na dalších úrovních vzdělávání se pak často jedná o žáky, kteří zde žijí právě za účelem získání vzdělání. Nejčastěji se cizinci vzdělávají v Brně, následují Hodonín a Znojmo. Nejsou ale k dispozici přesné údaje. Podle údajů, které shrnují všechny cizince na území JMK, studuje 1,3 % cizinců na školách základních; 0,8 %

cizinců na školách mateřských; 1 % na školách středních; 1 % na vyšších odborných školách a 1,7 % na konzervatořích. V mateřských školách jsou nejvíce zastoupeny děti z Vietnamu, mírně přibylo také dětí z Ukrajiny a Ruska. Na základních a středních školách se lze setkat se širším spektrem národností (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 43).

Školský systém, a to zejména předškolní a základní školství, je důležitým nástrojem integrace (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015, s. 111). „*Příslušníci druhé generace, kteří absolvují školní vzdělání, mají oproti rodičům výhodu, že jsou vystaveni podnětům školního prostředí, které se stává zdrojem informací, sociálních kontaktů, osvojování jazyka a kulturních kompetencí*“ (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 45). Až v poslední době se dostávají studenti mateřských a základních škol do oblasti zájmu aktérů integrace v JMK a začíná se s těmito dětmi více pracovat. Výjimečné je v tomto ohledu postavení ZŠ a MŠ Staňkova 14, která se zaměřuje na výuku dětí cizinců a velká pozornost je zde věnována multikulturní výchově. Nejčastěji tuto školu navštěvují děti z Ukrajiny, Mongolska a Vietnamu (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 45).

Počet cizinců na vysokých školách v JMK roste. Na konci roku 2014 studovalo na brněnských vysokých školách 12 467 cizinců, dalších 116 cizinců studovalo v Lednici, 72 v Hodoníně a 16 ve Znojmě (viz tabulka 1). V současnosti studuje na Masarykově univerzitě zhruba 6700 cizinců, což představuje 19 % z celkového počtu studentů. Na VUT studuje zhruba 3400 cizinců, což představuje 16 % všech studentů (HRDINOVÁ, SRNKA 2016).

Tabulka 1: Cizinci na vysokých školách v JMK v roce 2014

	Počet studujících cizinců	Podíl na celkovém počtu studentů (%)
Brno	12 467	17,4
Lednice	116	12,7
Hodonín	72	36,7
Znojmo	16	3,5

Zdroj: vlastní zpracování, data: ČSÚ 2015c

Pro uznávání zahraničního vysokoškolského vzdělání platí přísná pravidla, která jsou často pro cizince obtížně splnitelná vzhledem k finanční náročnosti, jazykové bariéře

atd. Uplatnění cizinců s vysokou kvalifikací je proto často komplikované (BRAUNEROVÁ 2016c, s. 2). Pokud cizinci žádají o trvalý pobyt, mají povinnost složit jazykovou zkoušku na úrovni A1. Školy s oprávněním zkoušet český jazyk pro tento účel stanovuje seznam MŠMT. Kromě toho mají cizinci ze třetích zemí možnost účastnit se kurzů češtiny zajišťovaných neziskovými organizacemi (OAMP MV 2015, s. 95). Zkouška z českého jazyka je nutná také pro získání českého občanství. Zde je navíc povinná zkouška z českých reálií (OAMP MV 2015, s. 86).

Nedostatečná znalost jazyka může vést k diskriminaci cizinců ve školách i v zaměstnání. Jazyková bariéra je stále patrná např. u Vietnamců a Mongolů (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 50). S jazykovou a kulturní bariérou se setkávají také integrační pracovníci v Centru pro cizince, v současnosti například s větším počtem arabsky mluvících klientů. *„Bariéry v komunikaci komplikují poskytování poradenství a zároveň může docházet ke zkreslení ve sdělovaných i přijímaných informacích“* (BRAUNEROVÁ 2016c, s. 3). Dále chybí přehled škol, které realizují programy podpory pro cizince. Tato podpora je navíc často směřována pro děti vysoce kvalifikovaných pracovníků – např. International School of Brno. Významným problémem v oblasti vzdělávání je také nedostatek metodických materiálů, systémové podpory a spolupráce mezi školskými zařízeními a neziskovými organizacemi, které nabízejí výuku češtiny pro cizince zdarma (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 46-47).

V rámci integrační strategie JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 51-54) byly pro regionální politiku v oblasti vzdělávání stanoveny tyto priority:

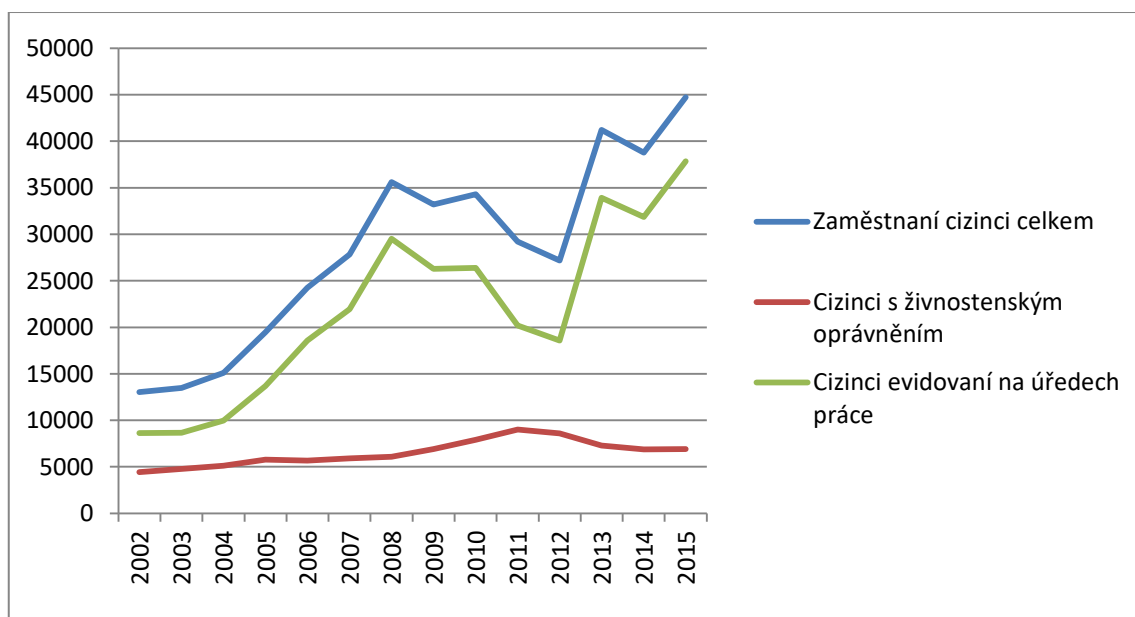
- 1) jazykové vzdělání cizinců (kurzy jazyka a konverzace, kvalifikace lektorů);
- 2) sociokulturní vzdělání cizinců (historie, kultura, další informace);
- 3) podpora cizinců ve vzdělávání (podpora žen, jazykové varianty informací);
- 4) vysoké školy a vědecko-výzkumná činnost (podmínky pro studium i vědeckou činnost cizinců);
- 5) vzdělávání dětí cizinců (kurzy češtiny pro předškolní děti, podpora adaptace na prostředí, spolupráce rodičů a školy, kurzy pro rodiče s dětmi, příprava učebních materiálů, příprava učitelů);
- 6) uznávání vzdělání a kvalifikace (odstraňování bariér, doplňkové kurzy a školící programy);

- 7) podpora poskytovatelů vzdělávání cizinců (materiály pro výuku, výměna zkušeností, prosazování interkulturalismu a multilingvismu);
- 8) vzdělání pracovníků (zaměstnanců, zaměstnavatelů a dalších aktérů integrace);
- 9) absence statistických údajů.

9.3.3. Trh práce a ekonomická integrace

Do této dimenze spadá začleňování na trh práce, podpora aktivního působení na trhu práce, zaměstnanost a ekonomická soběstačnost cizinců (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29). V celém JMK a zejména v Brně je zaměstnanost cizinců poměrně vysoká. V roce 2006 bylo 87 % cizinců žijících v JMK ekonomicky aktivní (ČSÚ 2008) V grafu 13 můžeme pozorovat, že od roku 2002 počet zaměstnaných cizinců rostl poměrně vysokým tempem, tento růst se zastavil v roce 2008 v důsledku ekonomické krize. Následoval pokles počtu zaměstnaných cizinců, v posledních letech opět dochází k růstu. Celkový počet zaměstnaných cizinců kopíruje počet cizinců evidovaných úřadem práce. Odlišný vývoj můžeme vidět u počtu cizinců s živnostenským oprávněním, který ve sledovaném období stabilně rostl. Tempo růstu se ještě mírně zvýšilo v důsledku ekonomické krize, kdy někteří propuštění zaměstnanci začali podnikat. Sledovaná data mohou být mírně zkreslena změnou metodiky sběru dat na úřadech práce v roce 2012.

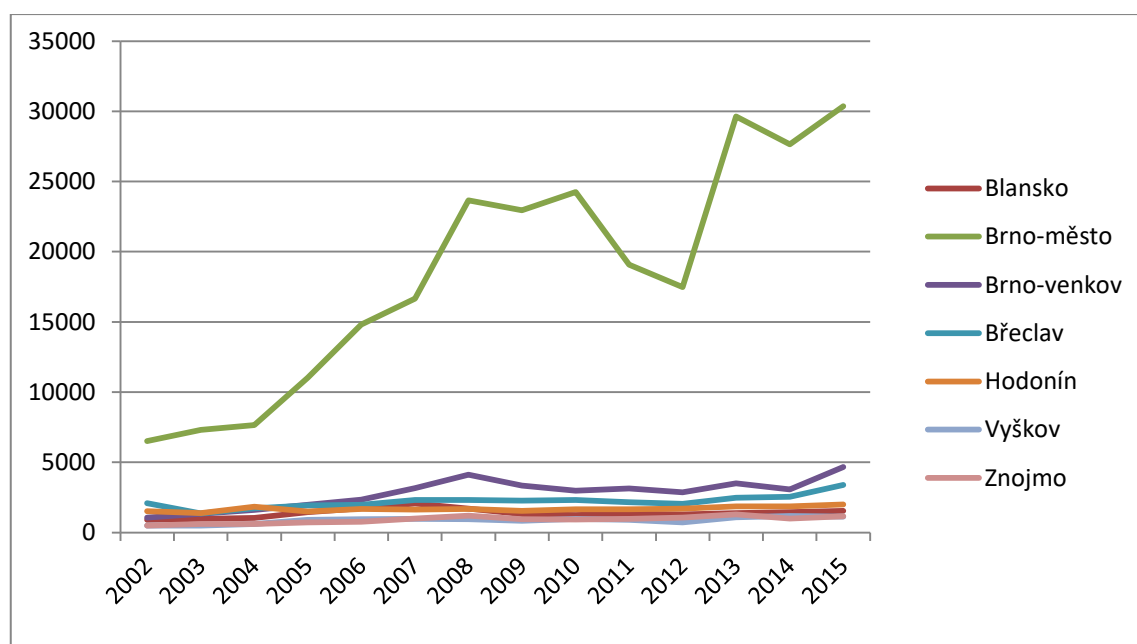
Graf 13: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v JMK

Zdroj: vlastní zpracování, data: JIHOMORAVSKÝ KRAJ 2016; ČSÚ 2012a; ČSÚ 2015a; ČSÚ 2012b

Počet zaměstnanců v jednotlivých okresech se odvíjí od celkového počtu cizinců, kteří zde žijí. Nejvíce zaměstnaných cizinců je v okrese Brno-město, kde dochází v průběhu sledovaného období také k největšímu nárůstu. Tento nárůst byl výrazně ovlivněn ekonomickou krizí v roce 2008. Druhým okrese s největším počtem zaměstnaných cizinců je Brno-venkov, který také po roce 2008 zaznamenal mírný pokles. V posledních letech ale počet zaměstnaných cizinců opět mírně roste v okresech Brno-venkov a Břeclav. V ostatních krajích počty zaměstnaných cizinců v průběhu let také pomalu rostou (viz graf 14).

Graf 14: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v JMK

Zdroj: vlastní zpracování, data JIHOMORAVSKÝ KRAJ 2016; ČSÚ 2012b

Především Brno a jeho okolí se díky velkému počtu nadnárodních firem stává lákadlem pro zahraniční pracovní sílu s vysokou kvalifikací a jazykovou vybaveností. Tyto pozice jsou obsazovány nejen občany EU ale také občany ze třetích zemí (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015, s. 109-110). Cizinci jsou ale z velké části také zaměstnáváni na sekundárním trhu jako méně kvalifikovaná pracovní síla. O tyto pracovní pozice nemají čeští pracovníci velký zájem, proto roste zájem firem tyto pozice obsazovat cizinci. Méně kvalifikované práce zastávají především pracovníci z Ukrajiny, Mongolska, Běloruska nebo Moldávie, kteří pracují nejčastěji ve stavebnictví, zemědělství, lesnictví nebo strojírenství. Do budoucna se předpokládá, že podíl cizinců na pracovní síle bude i nadále růst. Podnikatelské činnosti cizinců se daří kromě Brna také ve Vyškově a Znojmě (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 55-58).

Zaměstnání je pro cizince důležité z hlediska zajištění obživy, získání trvalého pobytu i pro pokračování procesu integrace. Cizinec bez zaměstnání a vlastního příjmu nemůže přispívat na instituce sociálního státu a nemůže tak plnit roli konzumenta (RÁKOCZYOVÁ, TRBOLA, VYHLÍDAL 2011, s. 11). Na druhou stranu cizinec s dobrou prací je spíše ochoten zapojit se do dalších integračních aktivit ve formě kurzů jazyka, sociokulturní orientace aj. (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 55). Navázání povolení k pobytu na konkrétní zaměstnání může stavět cizince do složité situace vůči zaměstnavateli. Jsou zaznamenávány případy, kdy zaměstnancům nejsou vypláceny přesčasy nebo jsou zaměstnavatelem jinak zastrášováni. Problémem je také nelegální práce bez smlouvy (BRAUNEROVÁ 2016b, s. 5).

Cizinci jsou často zaměstnáváni prostřednictvím družstev či personálních agentur. Jako členům družstev je pracovní povolení vydáváno zejména občanům Ukrajiny, Mongolska, Moldávie, Běloruska, Kazachstánu a Vietnamu. Agenturami jsou zaměstnáváni občané asijských zemí, např. bývalý Sovětský svaz, Čína, Vietnam, Mongolsko. Obě formy zaměstnávání jsou považovány za znevýhodňující a rizikové. Ke špatnému zacházení ze strany zaměstnavatelů může narávat i nízká informovanost cizinců o svých právech (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 57-58). Problémy při získávání zaměstnání pro cizince jsou zapříčiněny omezeným přístupem k pozicím inzerovaným v češtině a diskriminačním přístupem některých zaměstnavatelů (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 55). Cizinci v rámci sociálního poradenství využívají pomoci při komunikaci s úřady, s psaním životopisů a motivačních dopisů či hledáním práce. Velmi důležité je poskytování informací např. o současné legislativě (BRAUNEROVÁ 2016c, s. 2).

V důsledku ukončení provozu podniku APOS v Blansku se v lednu 2016 ocitlo bez práce velké množství místních Mongolů, kteří v této firmě pracovali. Někteří cizinci našli nové uplatnění v jiných podnicích v Čechách, části cizinců se podařilo najít práci v podniku Alps Electric v Boskovicích. Pro mnoho cizinců z mongolské komunity tato skutečnost znamenala závažné finanční problémy včetně dalšího zadlužování (BRAUNEROVÁ 2016a, s. 6 a 2016b, s. 2) Hospodářské komory se snaží navázat spolupráci s podniky ze třetích zemí, například byl realizován seminář se zástupci japonských firem. Přípravují se také projekty s Ukrajinou a Tádžikistánem (BRAUNEROVÁ 2016b, s. 5).

V integrační strategii JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 65-67) jsou pro oblast zaměstnávání stanoveny pro regionální politiku následující priority:

- 1) podpora příchodu pracovní síly (snaha přilákat zahraniční pracovníky a expatrioty, spolupráce samosprávy, úřadů práce a zaměstnavatelů, využití potenciálu regionální ekonomiky);
- 2) adresná podpora cizinců při vstupu na pracovní trh (přístup k financím, podnikatelské poradenství, školení, celková podpora podnikání);
- 3) podpora rovných příležitostí v podnikání (příležitosti pro znevýhodněné etnické menšiny, monitoring činnosti družstev, zlepšení přístupu na trh práce, ochrana před diskriminací, podpora žen);
- 4) komunikace a podpora zaměstnavatelů (zvyšování informovanosti o zaměstnávání cizinců, zlepšování podmínek pro integraci i u manuálních pracovníků);
- 5) eliminace zneužívání znevýhodněné situace cizinců.

9. 3. 4. Sociálně zdravotní integrace

Do této dimenze spadá prevence sociálního vyloučení, zajištění základní zdravotní a sociální péče, účast na sociálním a zdravotním pojištění, rozvoj sociálních služeb a právní poradenství (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29). V JMK je dobře rozvinutá síť sociálních služeb poskytovaných neziskovými organizacemi, z nichž některé jsou přímo zaměřeny na cizince. Služby jsou poskytovány především v Brně, což ale znemožňuje těmto institucím reagovat na konkrétní souvislosti s místní situací. JMK disponuje také kvalitní sítí zdravotnických zařízení (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 68-69). Na území města Brna bylo v roce 2013 ošetřeno 7 972 cizinců. V roce 2010 to bylo 5 454, z čehož je vidět rostoucí trend. 81 % cizinců, kteří jsou hospitalizováni v JMK, jsou léčeni v nemocnicích v Brně (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015, s. 110).

Problémem v oblasti sociální a zdravotní péče je pojištění dětí narozených cizincům či partnerů cizinců pobývajících zde z důvodu společného soužití. V obou případech je možné pouze komerční pojištění. Poskytování zdravotní péče cizincům může být také komplikováno jazykovou bariérou ve zdravotnických zařízeních či neochotou personálu. Cizinci také často zanedbávají preventivní péči a vyhledávají pomoc až v případě akutních problémů. Důvodem je opět jazyková bariéra či neznalost systému zdravotnické péče v ČR (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 70). Byly také

zaznamenány případy diskriminace cizinců ze strany lékařů, kteří požadovali poplatky i v případě, že měl cizinec nárok na bezplatnou péči na základě zdravotního pojištění (BRAUNEROVÁ 2016b, s. 5).

Integrační strategie JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 71-73) stanovila v oblasti sociální a zdravotní péče tyto priority:

- 1) vzdělávání pracovníků zdravotnictví a sociálních služeb (výuka, poradenství a školení, zvyšování interkulturních kompetencí);
- 2) podpora rovných příležitostí v čerpání zdravotní péče cizinců (potlačování diskriminace, zajištění bezplatných tlumočnických služeb);
- 3) monitoring zdravotních a sociálních potřeb cizinců;
- 4) zvýšení informovanosti cizinců (informace v různých jazykových variantách);
- 5) podpora aktivní participace cizinců na rozhodovacích procesech (zapojení cizinců do formálních i neformálních struktur podílejících se na rozhodování);
- 6) zvýšená pozornost zaměřená na ženy (nábor zaměstnanců z řad migrantek, citlivá reakce na specifické požadavky, např. náboženské);
- 7) iniciace legislativních změn (problematika zdravotního pojištění).

9. 3. 5. Kulturně- religiózní integrace

Sem patří podpora kultury a náboženství cizinců, rozvoj mezikulturního dialogu, podpora rozvoje kulturního vědění a orientace ve společnosti, podpora přijetí a akceptace kulturních rozdílů (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29). Tato oblast zatím postrádá informace a koncepční dokumenty, její důležitost však zdůrazňuje EU i sociální vědci. Ze zkušenosti jiných evropských zemí lze pozorovat, že podpora mezikulturního dialogu a vyrovnávání se s kulturními rozdíly může předejít konfliktům a napětí ve společnosti (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 74).

JMK se vyznačuje vysokou mírou religiozity a národnostní složení je zde poměrně homogenní. Lze proto očekávat, že s rostoucí heterogenitou bude ze strany většinového obyvatelstva kladen důraz na ochranu místní kultury a identity. Kraj i město Brno se v této oblasti orientuje především na kulturní sféru. Odehrává se zde množství kulturních akcí, multikulturní festivaly, dny národnostních menšin atd. Významnou roli při organizaci těchto akcí hrají místní samosprávy, jejich příspěvkové organizace a neziskové organizace (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 74). Kulturní odlišnosti bývají zdrojem komplikací např. při komunikaci úřadů s cizinci. Informace

jsou cizincům často podávány v neucelené a nepřehledné formě, komunikaci zaměstnanců úřadů ovlivňují předsudky, stereotypy, osobní preference a sympatie. Způsob jednání s cizincem se velmi často odvíjí od země původu cizince (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 74).

V integrační strategii JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 75-76) byly v této oblasti stanoveny pro regionální politiku tyto priority:

- 1) podpora setkávání různých kultur;
- 2) podpora náboženské osvěty;
- 3) podpora kulturní tvorby a přijímání kultury menšin (veřejné výstavy, literatura menšin v knihovnách, podpora šíření zpráv v menšinových jazycích).

9. 3. 6. Interaktivně-identifikační integrace

Tuto dimenzi tvoří interakce mezi cizinci a majoritní společností (komunikace, postoje, stereotypy, vnímání) a zároveň také subjektivní pocity, očekávání a zkušenosti cizinců, které zahrnují zapojení cizinců do sociálních sítí, navazování kontaktů, fungování organizací cizinců atd. Zájem o tuto oblast v posledních letech pramení ze zkušeností zemí s velkými komunitami cizinců. (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 29).

Vztahy cizinců s většinovou společností z velké části závisí na jejich jazykových kompetencích, pracovním prostředí (mezinárodní vs. lokální firmy), pracovním vytížením, rodinných vazbách, vazbách na krajanské komunity i na jejich ochotě budovat nové vazby. Motivace cizinců pro integrace do naší společnosti je poznamenána značnou nejistotou a obavami z budoucnosti. Většinovou společnost ve vztahu k cizincům ovlivňují osobní zkušenosti, věk, předsudky, stereotypy a sklon ke generalizaci negativních zkušeností. K negativnímu vnímání cizinců mohou přispívat i média, která často kladou důraz na negativní a problematické aspekty soužití s cizinci a informují převážně v souvislosti s nelegální či kriminální činností cizinců. Významným zdrojem informací proto mohou být regionální média, kde je možné poskytnout více prostoru k pochopení odlišných kultur a jejich tradic (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 77).

Na území JMK se vnímání cizinců může lišit v důsledku míry koncentrace určitých národností, velikosti lokality, charakteru migrace cizinců či schopnosti vzájemného soužití ze strany cizinců i místních obyvatel. Příkladem může být poklidné soužití

s Mongoly na Znojemsku, kde tato komunita žije již dlouhou dobu, oproti mongolské komunitě na Blanensku, kde jsou tito cizinci kratší dobu a jejich životní náplní je především práce (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 77). Obyvatelstvo JMK stejně jako v celé ČR méně sympatizuje s lidmi s nižší životní úrovní. „Mezi nejméně oblíbené cizince patří občané Ukrajiny, Vietnamu, Rumunska a Albánie“ (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 78).

Důvodem těchto nesympatií mohou být obavy z kulturních odlišností či pocit ohrožení pracovních příležitostí. Cizinci se často setkávají s diskriminací, rasismem a xenofobií (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 78). Negativní nálady byly zaznamenány v souvislosti s ekonomickou krizí v roce 2008 a v posledních letech především v souvislosti s tzv. migrační krizí. „Většina z těchto názorů je získána na základě informací z médií (např. medializovaná kauza uprchlíků z Iráku je vnímána hodně negativně)“ (BRAUNEROVÁ 2016a, s. 6). Všeobecně jsou negativně vnímáni zejména občané islámského vyznání. Pracovníci organizací zabývajících se cizinci se v souvislosti s krizí setkávají s výhrušnými telefonáty a emaily (BRAUNEROVÁ, 2016c, s. 4).

Při jednání s úřady využívají cizinci pomoc krajanů či českých partnerů a dalších rodinných příslušníků. Tato forma však z dlouhodobého hlediska nemotivuje cizince k samostatnosti, studiu českého jazyka a začleňování do společnosti. Situace nově příchozích cizinců bez znalosti češtiny využívají v mnoha případech tzv. zprostředkovatelé, kteří si za své služby nechávají platit (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 78). Sociální sítě cizinců jsou často omezeny na svou vlastní komunitu, např. u Vietnamců. Příčinou může být velká kulturní vzdálenost, jazyková bariéra či orientace na rodinné vazby (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 78). Ačkoliv cizinci nemají volební právo, mohou se na veřejném životě účastnit skrze aktivitu v poradních orgánech obcí, integračních platformách krajů, platformách Integračních center a skrze zapojení do komunitního plánování (OAMP MV 2015, s. 86).

Za priority při vytváření regionální politiky pro tuto oblast byly v integrační strategii JMK (TOPINKA, JANOUŠKOVÁ et al. 2010, s. 79-81) stanoveny:

- 1) podpora participace cizinců na rozhodovacích procesech na regionální úrovni (zohlednění stanovisek zástupců přistěhovalců při formování politik);

- 2) podpora vztahů mezi cizinci a občany hostitelské země (neformální vztahy, vytváření sociální sítě, sdílení zkušeností a informací mezi cizinci);
- 3) posílení informačních zdrojů pro cizince;
- 4) osvěta veřejnosti a práce s veřejným míněním (objektivní informace, interkulturní vzdělání a multikulturní výchova);
- 5) finanční podpora subjektů neziskového sektoru;
- 6) využívání legislativních nástrojů proti rasismu, diskriminaci a xenofobii.

10. Vyhodnocení výzkumu

Výzkum byl prováděn formou polo-standardizovaných rozhovorů. Jde tedy o výzkum kvalitativní, jehož hlavním cílem je porozumění zkušenostem respondentů. Rozhovory zahrnovaly 20 otevřených otázek, které byly předem připravené. Jejich zařazení, pořadí a formulace se však lišila podle charakteru konkrétní instituce. Otázky lze rozdělit do tří okruhů:

- 1) integrace cizinců v dané instituci;
- 2) integrace cizinců v JMK obecně;
- 3) spolupráce s dalšími aktéry integrace cizinců v JMK.

Za skupinu respondentů byli zvoleni zástupci institucí, které na území JMK nabízejí integrační služby cizincům, přičemž tyto služby jsou poskytovány zdarma. Těchto institucí není na území JMK velké množství, proto je vzorek poměrně malý. Celkem bylo osloveno 6 institucí: Brno Expat Centre, Centrum pro cizince, DCHB, Nesehnutí, OPU a SOZE. Rozhovor byl uskutečněn se zástupci pěti z těchto institucí, zástupce SOZE se nepodařilo pro rozhovor kontaktovat. Všechny rozhovory probíhaly tváří v tvář. Pro zachování anonymity respondentů nebudou uváděna žádná jména. Jednotlivé otázky budou podrobně rozebrány v následujících kapitolách. Přepis jednotlivých rozhovorů je k dispozici v přílohách.

10. 1. Okruh 1 – integrace cizinců v dané instituci

Tento okruh se zaměřuje na otázky ohledně skupiny cizinců využívajících služby dané instituce, způsobu šíření povědomí o činnostech instituce, poskytovaných služeb, vytváření analýz a získávání zpětné vazby, využití inovačních přístupů, zkušeností s negativními projevy většinové společnosti či financování.

Otázka 1- Má vaše instituce spíše lokální nebo regionální charakter?

Tato otázka cílila na to, zda jsou služby poskytovány pouze v Brně a jeho okolí. Vzhledem k tomu, že nejvíce cizinců žije právě v Brně, je zde viditelná koncentrace služeb pro cizince. Naprostá většina organizací má v rámci JMK fyzickou kancelář pouze v Brně (viz příloha 1, příloha 2, příloha 3 a příloha 5). Výjimkou je Charita, kde jsou Oblastní charity rozprostřeny po celém JMK. V těchto pobočkách je pro cizince k dispozici občanská poradna, v případě konkrétních problémů se může Oblastní charita obrátit na poradnu pro cizince v rámci DCHB. V Blansku je provozováno Centrum cizincům, kam pravidelně dojíždí pracovníci z Brna (viz příloha 4). Nerovnoměrné rozložení poskytovaných služeb je částečně kompenzováno terénní formou, kdy interkulturní pracovníci vyjíždí na území JMK za cizinci, kteří z nějakého důvodu nemohou přijet do Brna. Činnost terénních pracovníků je však kapacitně limitována (viz příloha 1, příloha 2 a příloha 4). V případě zájmu mohou být určité aktivity otevřeny také v jiných městech na území JMK – např. kurzy češtiny v Břeclavi a Hodoníně (viz příloha 2 a příloha 4). Ačkoliv jsou tedy služby pro cizince výrazně koncentrovány v Brně, jsou otevřeny všem cizincům na území JMK.

Otázka 2 – Je nějakým způsobem omezené, kdo sem může přijít? Vyhledávají Vaše služby spíše cizinci ze třetích zemí nebo z EU?

Cílem otázky bylo zjistit, zda jsou služby pro cizince nějak omezené a jak se projevuje rozdělování cizinců na občany EU a občany třetích zemí. Některé organizace v kraji nemohou vzhledem k povaze finančních zdrojů poskytovat své služby cizincům ze zemí EU (viz příloha 1 a příloha 2). Další cizinci pobývající legálně na území JMK mohou využít služeb všech institucí bez rozdílu. Během rozhovorů zaznělo, že toto rozdělování cizinců není úplně ideální a znemožňuje tak cizincům ze zemí EU využívat integračních služeb poskytovaných zdarma, přičemž např. kurzy češtiny by byly pro cizince z EU stejně užitečné jako pro cizince ze třetích zemí (viz příloha 2 a příloha 5). Brno Expat Centre je potom specificky zaměřeno na cizince pracující ve znalostní ekonomice, s dobrou znalostí angličtiny (viz příloha 3). Nesehnutí kromě cizinců cílí své akce také na většinovou společnost (viz příloha 5).

Otázka 3 – Vrací se Vaši klienti opakovaně?

Tato otázka zazněla v rámci rozhovorů jen jednou (viz příloha 1), jelikož postupně vyplynulo, že je zbytečné se ptát. Někdy odpověď na tuto otázku zazněla v rámci odpovědí na jiné otázky. Všechny dotazované organizace pracují s cizinci

na dlouhodobé bázi. Většinou se cizinci vrací opakovaně, do té doby než přestanou integrační služby potřebovat. Specifické jsou v tomto směru komunitní, volnočasové akce a různé multikulturní aktivity, jejichž smyslem je, aby se sem lidé vraceli, přiváděli své známé a rozšiřovali tak okruh účastníků.

Otázka 4- Jaký způsob se Vám osvědčil při informování cizinců o možnosti využít Vašich služeb?

V rámci odpovědí na tuto otázku zaznělo široké spektrum způsobů. Často se opakovalo, že se povědomí o činnostech organizací šíří mezi cizinci na základě dobrých předchozích zkušeností (viz příloha 2, příloha 3 a příloha 4), dále prostřednictvím spolupráce s různými úřady, zaměstnavateli, policií či dalšími aktéry integrace cizinců (viz příloha 1, příloha 2, příloha 3 a příloha 5). Osobní kontakty s cizinci jsou velmi důležité (viz příloha 2 a příloha 5), přičemž integrační pracovníci dlouhodobě komunikují s určitou komunitou (viz příloha 2). Zmíněny byly také webové stránky organizací, kde se nachází nejdůležitější informace (viz příloha 1, příloha 3 a příloha 4), v případě Centra pro cizince jsou webové stránky jednou z věcí, kterou by bylo dobré vylepšit a zřehlednit (viz příloha 2 v rámci otázky č. 7). Brno Expat Centre kromě jiných věcí klade důraz i na online komunikaci s cizinci prostřednictvím webových stránek, diskuzních skupin na Facebooku a dalších sociálních sítí (viz příloha 3).

Otázka 5- Kterou z poskytovaných služeb považujete za nejdůležitější či nejzákladnější?

V odpovědích na tuto otázku se opakoval význam výuky jazyka (viz příloha 1 a příloha 2), stejně tak důležité je ale v některých příkladech poradenství (viz příloha 1, příloha 2 a příloha 4). V rámci jednoho rozhovoru také zaznělo, že je důležité, aby ten člověk zde byl spokojený. Velký význam má proto také snaha začleňovat cizince a členy jejich rodiny do společenského života v dané lokalitě. (viz příloha 3 v rámci otázky 6). Zkrátka je těžké vybrat jednu nejdůležitější aktivitu, v rámci integrace je důležité působit na různé oblasti života cizince. Pro každou skupinu cizinců může být také důležitější něco jiného (viz příloha 5).

Otázka 6 - Plánujete do budoucna rozšířit činnost Vaší instituce o nějaké aktivity nebo založit pobočku v další obci?

Tato otázka měla zkoumat, zda má nějaký vliv nárůst migrace a zároveň, zda se chystají nějaké inovace v rámci poskytovaných služeb. Organizace, které mají kanceláře pouze

v Brně, ani v budoucnu neplánují rozšíření svých aktivit do dalších měst. Aktivita v jiných částech JMK zůstává formou výjezdu či ojedinělých aktivit (viz příloha 1, příloha 2, příloha 3 a příloha 5). V oblasti integračních aktivit se každoročně rozšiřuje spektrum poskytovaných služeb v Centru pro cizince (viz příloha 2), v DCHB by byl zájem o otevření kurzů češtiny a potenciálně i dalších integračních aktivit, nabídka je však limitována prostorem (viz příloha 4). V případě Nesehnutí se například v současnosti snaží o lepší institucionální zázemí aktivit prostřednictvím vytváření projektů a také větší pravidelnost pořádaných akcí (viz příloha 5).

Otázka 7- Vytváříte vlastní analýzy nebo studie týkající se integrace?

V oblasti integrace cizinců na lokální úrovni všeobecně existuje málo zdrojů informací. Tato otázka měla zjišťovat, zda si organizace na základě práce s cizinci samy tvoří nějaké statistiky, analýzy či studie. V OPU se tvoří analýzy a studie související s konkrétním realizovaným projektem (viz příloha 1). Centrum pro cizince pravidelně vytváří monitorovací zprávy za projekt a čtvrtletní monitoring pro MV uveřejněný na webových stránkách. Na vytváření dalších analýz či studií není k dispozici potřebná kapacita (viz příloha 2). V dalších organizacích mají pro interní účely k dispozici statistiky, které jsou využívány především pro budoucí směřování aktivit těchto institucí (viz příloha 1, příloha 3 a příloha 4). Jediným veřejně dostupným zdrojem o cizincích tak jsou čtvrtletní monitoringy, případně také výstupy z projektů realizovaných OPU.

Otázka 8 - Máte od cizinců zpětnou vazbu?

V ojedinělých případech je zpětná vazba od cizinců získávána formou dotazníků, ať už na bázi pravidelné (viz příloha 2) nebo jednorázové (viz příloha 5). Vzhledem k individuálnímu přístupu dochází k získávání zpětné vazby ve většině případů přímým kontaktem s cizinci (viz příloha 1, příloha 2, příloha 3, příloha 4 a příloha 5). Cizinci sdělují své dojmy přímo pracovníkům institucí, popřípadě je zpětně kontaktují elektronicky. V rámci poradny pro cizince DCHB mohou cizinci také využít schránky, kde se mohou vyjádřit i ve svém jazyce (viz příloha 4). Tyto informace jsou později využity pro zefektivnění poskytovaných služeb.

Otázka 9 – Máte dobré zkušenosti se zastoupením cizinců mezi pracovníky instituce? Máte dobré zkušenosti s projektem buddies/mentor apod.?

Otázka byla zaměřena na inovační aktivity či přístupy, které fungují v zahraničí a jsou velmi dobře hodnocené. Cílem bylo zjistit zkušenosti pracovníků tady v JMK. Centrum

pro cizince, DCHB a Nesehnutí mají mezi svými pracovníky i zástupce z řad cizinců (viz příloha 2 v rámci otázky 1 a 4, příloha 4 a příloha 5). Práce cizinců zde má své místo a je hodnocena kladně. Pracovníci pocházející z cizího kulturního zázemí si snáze vytváří vazby mezi příslušníky vlastní komunity, dokáží využít svých znalostí cizí kultury, jazyka i osobních zkušeností s procesem integrace. Přínosem může být větší porozumění s cizinci, osobní motivace a osobní zkušenosti s překážkami, na které zde cizinci mohou narazit. Brno Expat Centre má také zkušenosti s pracovníky z ciziny, nicméně v současné době pracují v Centru spíše Češi a Slováci. Přijetí pracovníků z ciziny je v tomto případě limitováno tím, že dotyčný musí umět velmi dobře anglicky i česky (viz příloha 3). Zaměstnávání osob s cizím kulturním zázemím je dobře fungující přístup, který se v oslovených organizacích osvědčil.

Některé oslovené organizace mají zkušenosti s projekty, které umožňují vytvářet kamarádské vztahy mezi dvojicí Čech-cizinec. Dávají tak cizinci možnost vytvořit si již na začátku sociální vazbu s člověkem z místní kultury. S vytvářením dvojic cizinec-mentor má dobré zkušenosti OPU a zájem o tuto aktivitu v současnosti roste. Nicméně v některých případech je složité najít dvojici, která si bude lidsky rozumět. Ze začátku se také setkávali s nereálným očekáváním ze strany mentorů (viz příloha 1). V Nesehnutí obdobný projekt buddies funguje zatím krátkou dobu na to, aby mohla být hodnocena jeho úspěšnost. Vychází však z předchozích zkušeností, kdy se již v rámci předchozích projektů samovolně vytvářely dlouhodobé a fungující vztahy mezi cizinci a dobrovolníky doučujícími češtinu přímo v rodinách (viz příloha 5). Lze tak předpokládat, že tyto projekty mají velký potenciál a tento vysoce individuální přístup je vhodným způsobem, jak přispívat k integraci cizinců v JMK.

Otázka 10 - Setkáváte se s negativními ohlasy ze strany většinové společnosti?

Migrační krize a medializace této problematiky vyvolává ve společnosti často i negativní reakce. Většina oslovených organizací se v různé míře setkala s nějakou formou negativních ohlasů ze strany většinové společnosti. Pracovníci mají zejména v posledních letech zkušenosti s nepříjemnými až výhružnými emaily, negativními komentáři na sociálních sítích i s odmítavým postojem společnosti je dále podporovat (viz příloha 1, příloha 4 a příloha 5). To vypovídá o existenci negativních nálad obyvatel JMK vůči činnostem spojeným s cizinci. Poněkud jiné postavení má v tomto Brno Expat Centre, které se věnuje zejména vysoce kvalifikovaným cizincům. Nicméně

samotní jejich klienti negativní náladu obyvatel pociťují (viz příloha 3). Žádnou zkušenost s nepříjemnými reakcemi obyvatel prozatím překvapivě nemá Centrum pro cizince (viz příloha 2). V rozhovorech také bylo zmíněno, že velmi pozitivně působilo na vnímání cizinců společností prohlášení papeže Františka, který vyzýval věřící k solidaritě s uprchlíky (viz příloha 4).

Otázka 11 - Jakým způsobem financujete integrační aktivity? Využíváte finanční prostředky z AMIF?

Financování neziskových organizací je spojeno s poměrně velkou nejistotou, což ovlivňuje udržitelnost projektů (viz příloha 1 a příloha 2). Nejmarkantnější je to pravděpodobně u institucí, které organizují pravidelné a dlouho trvající kurzy a aktivity. Nabídka těchto kurzů se neodvíjí od zájmu cizinců tyto kurzy navštěvovat, nýbrž od předem daných finančních prostředků na období projektu. Často také není na začátku jasné, kolik finančních prostředků bude na konci období k dispozici (viz příloha 1 a příloha 2). Některé instituce jsou financovány z více zdrojů, což značně zlepšuje stabilitu poskytovaných služeb (viz příloha 3 v rámci počáteční nezařazené otázky, příloha 4 v rámci otázky 2 a příloha 5). Především Centrum pro cizince je však závislé na financování z fondu AMIF, přičemž tento projekt má omezené možnosti, jak rozšířit spektrum zdrojů financování. Podmínky se ale průběžně zlepšují, např. v současnosti je projekt tříletý, zatímco v dřívějších obdobích bylo nutné každý rok vytvářet projekt nový (viz příloha 2). AMIF je přitom využíván Centrem pro cizince a jeho partnery. Nesehnutí má v oblasti financování přísnou politiku, nepřijímají tak například finance od ministerstva vnitra (viz příloha 5).

10. 2. Okruh 2 - integrace cizinců v JMK obecně

Otázky v tomto okruhu jsou zaměřeny na respondentovu představu o cílech integrace, překážkách integrace, specifikách JMK, činnosti médií či zavedení povinných integračních kurzů pro cizince.

Otázka 12 - Jak by podle Vás měl vypadat integrovaný cizinec? Co by mělo být cílem integrace?

Tato otázka měla odhalit oblasti integrace, které jsou pro cizince klíčové a mělo by se jim tak věnovat nejvíce pozornosti. Několikrát byl v rozhovorech zmíněn trojlístek – bydlení, práce, jazyk (viz příloha 1, příloha 3 a příloha 4), které jsou považovány za zcela základní. U znalosti českého jazyka není prozatím shoda, jaká úroveň češtiny je

pro cizince nutná (viz příloha 2, příloha 3 a příloha 5). Zaznělo například, že základní úroveň by mohla být A1, přičemž integrační proces by měl motivovat cizince, aby postupně dosáhli úrovně A2 (viz příloha 3).

Také zaznělo, že prozatím je nutné pro cizince, aby se česky domluvil, nicméně lze nalézt výjimky, kdy tu cizinec bez větších problémů žije, aniž by česky uměl (viz příloha 5). Kromě zaměstnání, bydlení a znalosti jazyka byly hodně zmiňovány také subjektivní pocity cizinců a sociální úroveň integrace. Důležité je tedy, aby si tu cizinec budoval vlastní život (viz příloha 1, příloha 3 v rámci otázky 6 a příloha 4), cítil se tu příjemně (viz příloha 2) a vytvářel si vlastní sociální vztahy (viz příloha 5). Přitom však není nutné vzdávat se vlastních tradic a jazyka (viz příloha 1). Vyzdvihována byla také schopnost cizince se orientovat, být samostatný a nezávislý (viz příloha 2, příloha 3 a příloha 5), znalost místních institucí, ke kterým má cizinec zároveň rovný přístup (viz příloha 3 a příloha 5). Svůj vliv na integraci má také společnost a její postoj k integraci cizinců (viz příloha 5).

Otázka 13 - Myslíte, že by měly být v ČR zavedeny povinné integrační kurzy pro cizince?

Prozatím je pro cizince povinná pouze zkouška z českého jazyka při žádosti o trvalý pobyt (viz příloha 1 a příloha 2) a při žádosti o občanství navíc zkouška z kulturního minima (viz příloha 2). Azylantů potom mají možnost využít Státní integrační fond, který zahrnuje kurzy češtiny, rekvalifikační kurzy a další výhody (viz příloha 1). Ohledně povinných integračních kurzů se názory rozcházejí. Pracovníci, kteří měli osobní zkušenost s lektorováním kurzů, uváděli, že cizincům mohou hodně přinést (viz příloha 4 a příloha 5) a minimálně si z kurzu odnesou informaci, kam se mohou obrátit v případě problémů, aby se nezaplétali do nelegálních sítí (viz příloha 4). S povinnými kurzy by souhlasili dva respondenti (viz příloha 4 a příloha 5). Povinný by mohl být alespoň jednodenní integrační kurz, ještě lepší by byl propracovanější kurz ve více dnech (viz příloha 4). Zároveň by povinné kurzy mohly přispívat ke snižování kulturních rozdílů i uklidnění společnosti ohledně bezpečí (viz příloha 5), což je žádoucí. Kurzy by však měly být dobře propracovány a připravovány individuálně podle složení skupiny (viz příloha 4). Další respondent uvedl, že pokud by měl být nějaký kurz povinný, potom kurz češtiny, jelikož znalost češtiny limituje účast cizinců na dalších kurzech (viz příloha 1 a příloha 2).

Podle všeho je o integrační kurzy zájem (viz příloha 2), další respondenti by tak nechali účast na integračních kurzech spíše dobrovolnou (viz příloha 2 a příloha 3). V případě zavedení povinných integračních kurzů je otázkou, zda by měly být povinné pro všechny skupiny cizinců. Pro cizince, kteří pocházejí z podobné kultury nebo tu nechtějí zůstat dlouhodobě, by povinné kurzy nejspíš nebyly vhodné (viz příloha 2). Navíc by nebylo možné nutit k účasti na kurzech např. občany EU (viz příloha 3). Ať už povinné či dobrovolné, integrační kurzy by měly být v každém případě přístupné každému. Důležité také je, aby o možnostech integračních kurzů věděli všichni cizinci (viz příloha 3). V rozhovorech také zaznělo, že by bylo dobré po vzoru Německa připravovat i další kurzy a školení na různá témata, které přispějí k pochopení našich zákonů a kultury (viz příloha 5).

Otázka 14 - Setkal/a jste se s nějakou překážkou integrace cizinců v JMK?

Toto je jedna z klíčových otázek, která by měla osvětlit největší problémové oblasti spojené s integrací cizinců v JMK. Jedním z největších problémů je hledání bydlení pro cizince, jelikož zde naráží na neochotu lidí pronajímat byty cizincům (viz příloha 2 a příloha 4). Přítom je nalezení bydlení základním předpokladem k tomu, aby tu cizinec zůstal a postupně se integroval. Dále je respondenty vnímána jako překážka negativní nálada společnosti (viz příloha 2 a příloha 5). Společnost sehrává v procesu integrace svůj díl a společnost v JMK zdá se není příliš otevřená vůči cizincům. Překážkou bývá také jazyková bariéra, která komplikuje proces integrace (viz příloha 1). Projevuje se ve velké míře i na úřadech, kde ani cizinci se znalostí angličtiny nemohou vyřídit to, co potřebují, jelikož by za překlad byli zodpovědní úředníci (viz příloha 5). Integrace je na území celé ČR spíše jen „na papíře“ a chybí zde systémový přístup, který by zahrnoval všechny cizince (viz příloha 3). Rozdělování cizinců na různé kategorie způsobuje, že někteří nemají přístup k tomu, co jiným cizincům ulehčuje život (viz příloha 5).

Řízení procesu integrace z centrální úrovně je považováno za neefektivní a je nutné do tohoto procesu začlenit místní samosprávy a různé grasrootové a místní organizace, které nejlépe rozumí místním podmínkám a specifikům (viz příloha 3). Motivace cizinců je také velmi důležitým aspektem. V mnoha případech cizincům nemůžeme nabídnout takové zaměstnání, které by jim zajistilo optimální mzdu pro uživení rodiny. V takovém případě zde pochopitelně cizinec nezůstane (viz příloha 1). Celý integrační proces je zatím velmi nečitelný a nesrozumitelný. Cizinci by měli po svém příchodu

vědět, co přesně se po nich chce. Určitým řešením by v tomto mohlo být zavedení integračních průkazů nebo karet, na které by cizinci sbírali body nebo razítka (viz příloha 3).

Otázka 15 - Myslíte si, že má JMK nějaká specifika v integraci cizinců?

Nejčastější odpovědi v rámci této otázky bylo, že JMK má poměrně velký počet cizinců, přičemž nejvíc jich žije v městě Brně (viz příloha 1, příloha 2, příloha 3, příloha 4 a příloha 5). Právě Brno, a přítomnost velkých mezinárodních firem zde, je také důvodem, že v JMK pracuje mnoho cizinců ve vysoce kvalifikovaných profesích (viz příloha 2, příloha 3, příloha 4 a příloha 5). Tito lidé nepotřebují krizovou pomoc, nepředstavují rizikové skupiny a nejsou pro místní společnost hrozbou. Právě naopak. Paradoxně však nejsou centrem pozornosti integračních snah a neexistuje pro ně žádný integrační program (viz příloha 3). Celkově ale v rámci Brna a jeho zázemí jsou větší možnosti než v jiných krajích, a zároveň zde jsou mnohem menší možnosti než v Praze (viz příloha 1). Dalším specifikem může být národnostní složení cizinců v jednotlivých oblastech (viz příloha 1, příloha 3 a příloha 5). Příkladem je velký zájem o kurzy češtiny v Hodoníně a Břeclavi, kde žije větší vietnamská komunita nebo významná mongolská komunita v Blansku (viz příloha 1 a příloha 3). Sjednocujícím prvkem v rámci krajů jsou Integrační centra, která prosazují k cizincům podobný přístup (viz příloha 1).

Otázka 16 - Jak vnímáte činnost médií v oblasti integrace cizinců?

Média mají velký vliv na veřejné mínění, proto také byla zařazena tato otázka. V rámci rozhovorů zaznělo, že média zdůrazňují především negativní zprávy a k tomu uzpůsobují i slovník (viz příloha 3), fakta jsou často zamlčována či zkreslována (viz příloha 4) a v počátečních fázích uprchlické krize média přispěla k vytvoření hysterie, která již nemůže být přebita ani pozitivními zprávami (viz příloha 5). Negativní zprávy se i v současnosti šíří mnohem rychleji a snadněji než ty pozitivní (viz příloha 1). Záleží také na osobních pocitech reportérů, kteří mohou zprávy ladit buď negativně, nebo pozitivně (viz příloha 5). Aby se něco ze strany neziskových organizací dostalo do médií, je nutné mít dobré PR (viz příloha 1). Aparát a kapacity na spolupráci s médii má snad jen DCHB (viz příloha 1 a příloha 4). Čas od času spolupracuje s médii také Brno Expat Centre (viz příloha 3). Za Centrum pro cizince by musel s médii komunikovat JMK (viz příloha 2). Zaznělo také, že ministerstvo vnitra poskytuje veřejnosti i institucím málo informací ohledně práce s cizinci, ačkoliv by o to byl zájem (viz příloha 2). Pozitivní stránkou činnosti médií je, že se o cizincích v ČR díky

uprchlické krizi vůbec začalo mluvit (viz příloha 3 a příloha 5). Jedním z mála příkladů pozitivně laděných zpráv jsou například články „Cizince v Brně“, které vychází z dobrovolné angažovanosti médií (viz příloha 3).

10. 3. Okruh 3 – spolupráce s dalšími aktéry integrace cizinců v JMK

Třetí okruh je zaměřen na spolupráci mezi aktéry integrace cizinců v JMK, její podobu, efektivitu a možná vylepšení.

Otázka 17 – Jakým způsobem spolupracujete s dalšími aktéry integrace v JMK?

Tato otázka byla určena spíše k pochopení toho, jak spolupráce funguje, postupně ztratila svůj význam. Nicméně o podobě spolupráce se mluvilo i v rámci jiných otázek. Základními pravidelně se opakujícími diskuzními platformami je Regionální platforma aktérů integrace při Centru pro cizince a Poradní orgán pro integraci cizinců při MMB, kde se aktéři integrace schází pravidelně (viz příloha 1, příloha 2 v rámci otázek 4 a 17, příloha 3 v rámci otázky 11, příloha 4 v rámci otázky 18 a příloha 5). To jsou platformy, kde jsou hlavním tématem cizinci. Setkávání širšího spektra aktérů probíhá např. v rámci komunitního plánování (viz příloha 1 v rámci otázky 18, příloha 2 a příloha 5). Centrum pro cizince se také jednou za čtvrt roku účastní setkání Integrovaných center (viz příloha 2). Kromě toho některé instituce také úzce spolupracují se zaměstnavateli (viz příloha 1 v rámci otázky 18 a příloha 3 v rámci otázky 20) V Brně velmi dobře funguje neformální spolupráce, jelikož se pracovníci institucí mezi sebou znají (viz příloha 3 v rámci otázky 11 a příloha 5 v rámci otázky 18).

Otázka 18 – Je vytvořena efektivní platforma pro spolupráci aktérů integrace cizinců v JMK?

Setkávání aktérů probíhá v rámci různých institucí, jak už vyplynulo z předchozí otázky. Pracovníci se setkávají v rámci platform zabývajících se pouze cizinci, ale i v rámci platform, které řeší problematiku sociálního začleňování obecně (viz příloha 1). V rozhovorech zaznělo, že je důležité, aby všichni aktéři o těchto platformách věděli a mohli se jich účastnit. Popřípadě dle zájmu více spolupracovat i mimo ně (viz příloha 2). Je tedy dobře, že existují místa, kde se aktéři integrace v JMK mohou setkávat, nicméně efektivita těchto platform není zcela ideální. V rámci rozhovorů zaznělo, že platformy nejsou příliš efektivní, protože se zde neřeší konkrétní témata a problémy (viz

příloha 3). Zejména platformě JMK chybí interaktivita, jde spíše o představení jednotlivých aktérů a témat (viz příloha 3 v rámci otázek 11 a 18, příloha 4).

Kraj je považován za méně průhledného partnera s menším zájmem o problematiku integrace cizinců než třeba město Brno, které je v současnosti v této oblasti mnohem aktivnější (viz příloha 3). Poradní orgán MMB prošel změnami, které přinesly rozšíření platformy o důležité aktéry (viz příloha 3 v rámci otázek 11 a 18, příloha 4). Na jednu stranu se objevil názor, že je dobré mít širší platformu. Město navíc zvolilo mnohem praktičtější přístup, který umožňuje tvořit něco, co může mít na cizince opravdu dopad (viz příloha 4). Na stranu druhou se objevil názor, že je zde nyní příliš mnoho aktérů a příliš mnoho témat. Setkání tak trvají velmi dlouho a nedokáží řešit všechna témata. Řešením by mohl být vznik pracovních skupin z iniciativy města Brna (viz příloha 3 v rámci otázek 11 a 18). Prozatím také nefunguje žádný kulatý stůl všech neziskovek zabývajících se cizinci (viz příloha 3 v rámci otázky 11). Také zaznělo, že velmi dobře funguje spolupráce mezi aktéry založená na přátelských vztazích pracovníků, o čemž se mluvilo i v předchozí otázce. Jednotliví aktéři jsou díky tomu např. schopni si v rozumné míře klienty předat, podle toho, co potřebují (viz příloha 5).

Otázka 19 - Lze podle Vás na této spolupráci něco zlepšit?

V odpovědích na tuto otázku zaznívaly různé náměty. Již v předchozích otázkách jsme narazili s respondenty na problematiku efektivitu platformy. Vícekrát se objevil názor, že by měly být vytvořeny pracovní skupiny v rámci platformy, aby se efektivita setkávání aktérů zvýšila. S pracovníky MMB již delší dobu probíhají diskuze, které by mohly v budoucnu vést k vytvoření pracovních skupin v rámci Poradního orgánu MMB. Vznikly by tak skupiny s konkrétními tématy, kterých se budou účastnit pouze aktéři angažující se v této problematice (viz příloha 3 v rámci otázek 11 a 18). Podobný názor však zazněl i ohledně Platformy JMK, která by se v budoucnu mohla specifikovat na konkrétní témata, podobně jako existují pracovní skupiny v rámci komunitního plánování sociálních služeb, kde to ale není zaměřeno pouze na cizince (viz příloha 2). Další respondent by uvítal častější platformy, ačkoliv letos bylo setkání poměrně dost (viz příloha 5). Mluvilo se také o myšlence vytvořit platformu v rámci neziskových organizací (viz příloha 5).

Kromě platformy aktérů také v rozhovorech zaznělo, že by měla vzniknout ucelená koncepce JMK a MMB v oblasti integrace, která by byla adekvátně finančně podpořena

a která by vznikala na základě spolupráce s aktéry integrace (viz příloha 5). Dále by mohlo být tvůrcem integrační strategie především město Brno, jelikož právě zde žije nejvíce cizinců. Je dobře, že je integrace na národní a krajské úrovni, ale města mají nejlepší přehled o tom, jaké mají možnosti a kapacity (viz příloha 4).

Otázka 20 – Měly by se podle Vás veřejné instituce v kraji více angažovat v procesu integrace?

V rámci této otázky často zaznívalo, že doposud příliš nefungovala komunikace mezi JMK a MMB (viz příloha 1 a příloha 3 v rámci otázky 19). Vzhledem k nedávným krajským volbám se však mění vedení kraje, což by mohlo přispět k lepší komunikaci mezi těmito institucemi. Lepší spolupráce JMK a MMB by mohla v oblasti integrace cizinců vést například ke vzniku již zmíněných pracovních skupin i k větší provázanosti aktivit (viz příloha 3 v rámci otázek 17 a 19) Ve spolupráci kraje a města se již teď připravuje např. strategie Talent attraction management, jehož cílem bude nalákat talenty, aby u nás studovali a pracovali (viz příloha 3). Zároveň zaznělo, že doposud byly integrační strategie více méně na papíře a že v souvislosti s růstem významu integrace bude potřeba se tomuto tématu více věnovat, a to i ze strany veřejných institucí (viz Příloha 4). Větší aktivita veřejných institucí by však měla být spojena se zapojením aktérů, kteří znají potřeby cizinců mnohem lépe (viz příloha 5).

11. Problematické oblasti a možnosti řešení

Na základě literatury, statistických dat a rozhovorů s pracovníky neziskových institucí pracujících přímo s cizinci byly stanoveny problémové oblasti integrace cizinců v JMK, které omezují integrování cizinců do společnosti a je proto nutné se jimi do budoucna zabývat. U každé problémové oblasti budou navržena možná řešení.

Nedostatek a roztržitost regionálních statistických dat

Překážkou v oblasti sběru dat je nedostatek aktuálních statistických informací a jejich roztržitost vycházející z různé metodiky sběru dat u různých institucí. Zatímco některé instituce uvádějí samostatná data o cizincích ze třetích zemí, další zahrnují do statistik také azylanty a cizince požívající doplňkovou ochranu a některé zdroje uvádějí souhrnné statistiky o cizincích, kam spadají také občané EU. Dá se tedy říci, že regionální statistická data neposkytují příliš solidní základ pro tvorbu strategií integrace v JMK. Údaje o cizincích bývají velmi obecné, nebo naopak velmi úzce zaměřené.

Užitečné informace lze najít v integrační strategii JMK, bohužel nejsou tato data příliš aktuální.

Pokud chtějí mít veřejné instituce lepší přehled o potřebách cizinců, měl by se zlepšit systém sběru dat – měl by probíhat v pravidelných intervalech a měl by poskytovat data přehledně. Otázkou je, kdo je oprávněn příslušná data o cizincích sbírat. Jednou z možností je, že by ČSÚ prováděl statistická šetření na regionální úrovni důkladněji. Dále by se mohly do procesu sběru dat více zapojit místní samosprávy, třeba i v pozici orgánu, který data bude směřovat od různých dalších institucí, např. školských a zdravotnických zařízení, zaměstnavatelů či neziskových organizací. Překážkou by v tomto ohledu mohla být neochota těchto institucí poskytovat informace veřejným orgánům. Při řešení problému nedostatku dat je nutné zvolit takový postup, který nepovede k diskriminaci cizinců.

Chybějící lokální koncepční dokumenty

Integrační strategie existuje na národní úrovni (KIC) a je každoročně aktualizována. Svou strategii integrace cizinců má sestavenou i JMK. Tato strategie však vznikla pro období 2011-2015, není tedy příliš aktuální a prozatím nevznikla strategie nová. Město Brno svou vlastní strategii integrace nemá vůbec, v rámci Strategického plánu sociálního začleňování města Brna pro období 2016-2019 (ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE 2015) však byla vyjádřena potřeba sestavení strategického dokumentu města Brna. V teoretické části i v rámci rozhovorů zaznělo, že tyto strategie zůstávají zejména v papírové podobě a nemají na integraci cizinců velký dopad. Nicméně v důsledku zvyšování migrace je o tuto oblast politiky stále větší zájem a do budoucna bude nutné vytvořit koncepční dokumenty, které budou zahrnovat konkrétní opatření a budou efektivně přispívat k integraci cizinců na území ČR i jednotlivých regionů a měst.

Současná aktivita MMB v oblasti integrace cizinců může v příštích letech vést k vytvoření Strategie integrace cizinců města Brna. Tento dokument by mohl být klíčovým pro sjednocení přístupu k integraci cizinců napříč všemi organizacemi. Pokud bude město Brno dostatečně iniciativní, může se stát klíčovým aktérem a koordinátorem integrace na území města. Město k tomu má předpoklady, jelikož právě zde žije a pracuje největší část cizinců v kraji. Při vytváření strategií by však město (a popřípadě i kraj) mělo začlenit aktéry, kteří s cizinci přicházejí do kontaktu, samotné cizince a obyvatele.

Nejisté vymezení kompetencí mezi JMK a MMB

JMK doposud vytvořil integrační strategii a realizuje projekt Jihomoravského integračního centra. V posledních letech ale aktivita kraje utichla a naopak se zvýšila aktivita města Brna v oblasti integrace cizinců. Mezi samosprávnými orgány v minulých letech nefungovala příliš dobře komunikace, a také nebylo jasné vymezení kompetencí. Situace se může změnit po změně krajského vedení. Pro fungování integrační politiky na území JMK by bylo vhodné rozdělit do budoucna kompetence mezi kraj a město. Právě město Brno může hrát klíčovou roli při vytváření přístupu k integrování cizinců.

Nepřehledné poskytování informací cizincům

Tato problematika se netýká pouze regionální úrovně ale celé ČR. Cizinci, kteří sem přijdou, často neví, co přesně je po nich vyžadováno. Neví, kde hledat informace či pomoc a v důsledku toho se mohou zaplétat do nelegálních sítí a dostávat se do tíživých životních situací. Nedostatek informací o svých právech a povinnostech může stavět cizince do nevýhodné pozice vůči zaměstnavateli, pronajímateli bytu atd.

Zdrojem základních informací pro nově příchozí jsou webové stránky www.cizinci.cz, které jsou k dispozici v různých jazykových variantách. Zde mohou cizinci najít zákony, koncepční dokumenty a odkazy na další instituce. Také Integrační centra bývají cenným zdrojem informací a pomoci. Ani to ale cizinci neposkytuje dostatečně přehledné shrnutí o tom, co přesně potřebuje vyřídit, a zda se má do české společnosti integrovat. Zajímavým řešením by mohla být brněnská karta (viz příloha 3, otázka 14) po vzoru vídeňské karty, která již několik let funguje. Nově příchozí cizinec vždy obdrží kartu, na kterou sbírá body svou účastí na integračních aktivitách. Při sbírání bodů tak má přehled o tom, jaké body potřebuje k získání např. trvalého pobytu či občanství. Kromě toho by mohl být motivován ke sbírání dalších bodů formou voucherů na různé další kurzy a aktivity. Otázkou zůstává zavedení povinných integračních kurzů, na čemž nepadá ve společnosti ani mezi respondenty výzkumu shoda. Nicméně tyto kurzy by mohly poskytnout nově příchozím cizincům důležité informace.

Rozdělování cizinců na občany EU a třetích zemí

Toto rozdělení vychází z evropské úrovně, kde mají občané EU jiná práva než občané třetích zemí. I statistiky obvykle počítají s tímto rozdělením. V rámci rozhovorů však zazněla kritika, jelikož jednotlivé kategorie cizinců nemají nárok na stejné služby. Většina strategií a institucí jsou v souvislosti s integrací zaměřeny pouze na občany

třetích zemí a azylanty. Tato situace však může být považována za diskriminační, jelikož občané třetích zemí nemohou např. využívat bezplatných kurzů češtiny. Některé neziskové organizace toto rozdělování přímo odmítají a poskytují služby všem cizincům bez rozdílu.

Změna by musela přijít už na evropské úrovni, např. úpravou podmínek financování fondu AMIF. Tato možnost je však nepravděpodobná. Organizace financované z tohoto fondu tak nejspíš i do budoucna budou muset rozdělovat klienty podle tohoto klíče. Za této situace by měly být vytvořeny nové možnosti např. pro vysoce kvalifikované či naopak pro nekvalifikované pracovníky pocházející ze zemí EU. Také při vytváření lokálních strategií by mělo být pamatováno na to, že integrace se netýká pouze cizinců ze třetích zemí.

Nízká efektivita platforem aktérů

Spolupráce mezi aktéry integrace JMK existuje ve velké míře na neformální úrovni. Příležitosti k setkávání existují a je zde zapojeno velké množství aktérů, otázkou je však efektivita těchto setkání. V rozhovorech zaznělo, že především Regionální platforma aktérů integrace cizinců JMK je málo zaměřená prakticky a neslouží tak k řešení konkrétních témat. V případě Poradního orgánu MMB je pak v důsledku velkého množství aktérů a řešených témat časově nemožné věnovat se všem tématům a problémům. Na setkání v rámci jiných orgánů pak nejsou cizinci středem zájmu.

Respondenti výzkumu (viz příloha 2 otázka 19 a příloha 3 otázka 12) navrhovali vytvoření pracovních skupin v rámci platforem, které by řešily konkrétní témata, a zahrnovaly by pouze aktéry, kterých se daná problematika dotýká. Z iniciativy města Brna by mohly vzniknout pracovní skupiny v rámci Poradního orgánu MMB. K zefektivnění spolupráce mezi aktéry integrace by mohla přispět i lepší komunikace mezi JMK a MMB. Také v rámci rozhovorů zazněla myšlenka na vytvoření platformy neziskových organizací (viz příloha 5, otázka 19).

Jazyková bariéra na veřejných institucích

Jazyková bariéra je samozřejmě základním problémem, který komplikuje integraci cizinců z mnoha hledisek. Pro cizince, který neovládá češtinu na dostatečné úrovni, je složité se domluvit na úřadech a dalších veřejných institucích. Ani znalost angličtiny není pro cizince zajištěním úspěchu, jelikož by překlad byl zodpovědností pracovníka

úřadu. Pokud cizinci neví o možnosti využít asistence ze strany neziskových organizací, mohou se také zaplézat do různých nelegálních sítí, které poskytují služby za úplatu.

V blízké době by se mohla více rozšířit činnost interkulturních pracovníků do všech institucí, kteří přicházejí do kontaktu s cizinci. Nejde o to nahradit současné pracovníky, nýbrž doplnit jejich odbornou činnost o znalost cizích jazyků a odlišného kulturního prostředí. To značně zjednoduší jednání cizinců s úřady a vyřeší jazykovou bariéru na straně pracovníků úřadů. Již v současné době v této oblasti spolupracují některé neziskové organizace s úřady a tato spolupráce se osvědčuje. Bylo by ji tedy nutné pouze rozšířit. Dalším možným řešením je vzdělávání pracovníků veřejných institucí, kteří přicházejí do kontaktu s cizinci. Již nyní je např. v rámci Centra pro cizince možné využít některých kurzů za tímto účelem. Jazyková bariéra na straně cizinců je řešena kurzy češtiny. Je předmětem diskuze, zda by účast na jazykových kurzech měla být pro nově příchozí cizince povinná.

Nedostatečná spolupráce se školami vyučujícími cizince

Školy zatím stále nejsou ve středu zájmu integračních strategií, ačkoliv vzdělávání dětí cizinců je velmi důležité. Především mateřské a základní školy totiž dávají cizincům základ pro snadné začlenění do společnosti. Dobrou práci v tomto ohledu provádí MŠ a ZŠ Staňkova v Brně, která je dlouhodobě partnerem Centra pro cizince. Bylo by ale vhodné navázat širší spolupráci také s dalšími školami, které mají zkušenosti s výukou cizinců. Město jako zřizovatel by mohlo v tomto případě figurovat jako mediátor, který umožňuje výměnu informací či zkušeností se vzděláváním cizinců mezi školami. Podobnou úlohu by mohlo hrát také např. Centrum pro cizince. V rámci případných pracovních skupin by vzdělání dětí cizinců mělo být jedním z řešených témat.

Nedostatečná spolupráce s médii

Média jsou velmi významným aktérem, který z velké části formuje veřejné mínění. V posledních letech se v souvislosti s uprchlickou krizí vytvořil spíše negativní obraz cizinců a zejména uprchlíků. Ačkoliv se objevují i pozitivní zprávy o cizincích, nálada společnosti je stále laděná negativně. Proto je důležité snažit se spolupracovat s médii, aby informovaly o cizincích pravdivě, nezkrášleně a s cílem spíše harmonizovat společnost než ji rozdělovat. Pro efektivní komunikaci s médii je nutný aparát a kontakty. Mezi neziskovými institucemi s výjimkou DCHB nejsou pro širší spolupráci kapacity. Iniciativa by tak měla přijít spíše ze strany veřejných institucí, které k tomu

uzpůsobený aparát mají. Kromě regionálních institucí by mělo být hlavním koordinátorem v této oblasti MV. Je v zájmu všech, aby bylo o problematice integrace cizinců informováno pravdivě, a aby média nenapomáhala tvorbě pnutí a konfliktů ve společnosti.

Negativní postoj společnosti

Veřejné mínění je ovlivněno předsudky, stereotypy a generalizací negativních zkušeností s cizinci. Zdrojem nedorozumění a konfliktů může být i nedostatek informací. Negativní postoj obyvatel vůči cizincům je velmi znát například při hledání bydlení. Cizinci v této oblasti narážejí na velkou neochotu pronajímatelů a najít si dostačující bydlení není v JMK vůbec lehké. Velký vliv mají na veřejné mínění již zmíněná média. Jsou však i jiné způsoby, jak pracovat s veřejností. Základem je poskytovat lidem dostatek informací o cizincích. K tomu by kromě médií měly přispívat i veřejné instituce. Dále s veřejným míněním v určité míře pracují i neziskové organizace prostřednictvím multikulturních a volnočasových aktivit. Především Nesehnutí je hodně zaměřeno na zapojování většinové společnosti do procesu integrace. Těchto aktivit by mohlo do budoucna přibývat a postupně zapojovat stále širší část společnosti. Nejlepším způsobem, jak odbourávat předsudky a stereotypy o cizincích, je nechat společnost, aby tyto cizince opravdu poznala. Pozitivní reakce přišly zejména od věřících po prohlášení papeže Františka o solidaritě s uprchlíky. Je tak vidět vliv známých osobností. Proto bychom měli nabádat známé tváře a politiky, aby vyzývali společnost spíše ke smíru než ke konfliktu.

Orientace cizinců dovnitř komunity

Překážkou integrace cizinců může být skutečnost, že někteří cizinci se orientují dovnitř své vlastní komunity a nevytvářejí si sociální vztahy se členy většinové společnosti. Týká se to zejména komunity vietnamské a mongolské. Cizinci často pracují v rodinných podnicích a rodina pro ně představuje nejvýznamnější sociální vazbu. Také Ukrajinci vzhledem k pracovní zátěži nemají moc příležitostí budovat vazby. Tato problematika do značné míry souvisí s danou kulturou cizinců. Nicméně velmi dobrou práci při začleňování cizinců do širší společnosti odvádějí interkulturní pracovníci, které se zaměřují přímo na danou komunitu. Poněkud odlišná situace je také u cizinců druhé generace, kteří si sociální vazby vytvářejí v průběhu školní docházky. Proto by měla být

mnohem větší pozornost věnována vzdělávání cizinců na českých školách, a to zejména na mateřských a základních.

Nejistý způsob financování integračních aktivit

Integrační aktivity jsou poskytovány zejména neziskovými organizacemi. Ty využívají především projektové financování, které sebou nese mnohá rizika a nejistotu. Nejistota a rizikovost financování pak následně limituje rozvoj integračních aktivit. Tato skutečnost se bude těžce ovlivňovat. Nicméně některé organizace se snaží tuto nejistotu vyvážit vícezdrojovým financováním. Komplikovaná situace je např. v Centru pro cizince, kde se způsob financování odvíjí od podmínek AMIF. I zde se ale podmínky postupně zlepšují. Oproti minulým obdobím jsou teď projekty tříleté.

12. Diskuze

Tato kapitola obsahuje návrhy a doporučení, která lze uplatnit při vytváření budoucích strategií integrace cizinců v podmínkách JMK i samotného města Brna. Vycházejí ze zkušeností evropských zemí, ze zkušeností pracovníků organizací, se kterými byly prováděny rozhovory, i z názorů autora.

Předmětem velkých diskuzí nejen na národní úrovni je zavedení povinných integračních kurzů. Takové programy fungují např. v Rakousku (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 18 a 41), Německu (BUNDESMINISTERIUM DES INNERN 2016), Francii (ESCARFÉ-DUBLET 2014, s. 1-3) nebo Norsku (ŠIMONOVÁ 2015). Nizozemsko má nově povinnou pouze závěrečnou zkoušku z jazyka (DOHNALOVÁ 2009). V Norsku (IMDi, 2016) a Francii (ESCARFÉ-DUBLET 2014, s. 1-3) jsou plány kurzů tvořeny individuálně podle potřeb každého cizince. V ČR nepanuje ohledně povinných kurzů jednotný názor. I mezi respondenty v rámci výzkumu se objevily odlišné názory. Nicméně pracovníci neziskových organizací, kteří mají zkušenost s lektorováním integračních kurzů, se shodují, že jsou kurzy pro cizince velkým přínosem. I jednodenní integrační kurz, který v současnosti probíhá na dobrovolné bázi, by cizincům umožnil zorientovat se a načerpat ty nejdůležitější informace. Pokud by něco podobného mělo fungovat v budoucnu i u nás, bylo by nutné tyto kurzy velmi dobře propracovat. Otázkou zůstává, zda by byly přínosné pro všechny skupiny cizinců (krátkodobě pobývajících cizinci, občané EU).

Shoda nepanuje ani ohledně požadované úrovně jazyka pro cizince. V Rakousku musí nově příchozí cizinci ovládnout němčinu na úrovni A2, cizinci žádající o trvalý pobyt či občanství, musí složit zkoušku úrovně B1 (MIGRATION.GV.AT nedatováno). V Nizozemsku je požadována minimální úroveň A2 (ŘÍHOVÁ 2012, s. 14), v Norsku B1 (ŠIMONOVÁ 2015). V ČR je zkouška z češtiny povinná při žádosti o trvalý pobyt na úrovni A1 a při žádosti o občanství na úrovni B1. Pro získání občanství je také nutná zkouška z českých reálií (NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ nedatováno). Přípravné kurzy pro tyto účely jsou organizovány také v Jihomoravském Centru pro cizince.

Další věcí, která dobře funguje např. v Německu je institut tzv. multiplikátora (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ, 2003, s. 12-13). Jde o pracovníky veřejných institucí vyškolené v oblasti multikulturní výchovy. Tito multiplikátoři mohou využít své znalosti při kontaktu s cizinci a dále šíří povědomí, informace a zkušenosti. Školení pracovníků veřejných institucí je možné i u nás, ale neprobíhá koordinovaně. Pomocí školení pracovníků úřadů lze předcházet problémovým situacím při jednání cizinců na úřadech. Řešením ovšem je v podmínkách JMK také rozšíření činnosti interkulturních pracovníků. S jejich prací mají neziskové organizace dobré zkušenosti a v budoucnu by mohli tyto pracovníci vypomáhat běžně také na úřadech. Zde mohou využít znalosti jazyka i kulturních odlišností a pomáhat tak pracovníkům úřadů při jednání s cizinci. Ve Vídni ve veřejné správě pracují přímo samotní cizinci (KHAZALOVÁ 2015). V JMK lze najít pracovníky z řad cizinců v některých neziskových organizacích. Cizinci mohou při své práci využívat vlastních zkušeností a mají tak mnohem lepší představu o tom, co nově příchozí cizinci potřebují.

Rozšiřovat by se také mohly projekty buddies či mentor, které podporují individuální přístup ke každému cizinci. Zkušenost s těmito projekty má OPU a Nesehnutí (viz příloha 1 otázka 10 a příloha 5, otázka 10). V EU fungují mentoři např. v Norsku (INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ 2003, s. 20) a Velké Británii (BARŠOVÁ, BARŠA 2005, s. 54-56) Mentor je člověk přidělený k cizinci, se kterým pak tráví čas. Pokud si dvojice lidsky rozumí, lze tak vytvořit pevné a dlouhodobé pouto, které přispívá k začlenění cizinců do většinové společnosti. Institut mentora by se mohl do budoucna rozšířit i do dalších institucí.

Zajímavým návrhem v rámci rozhovorů bylo zavedení brněnské karty (viz příloha 3, otázka 14), na kterou by cizinec získával body za účast na interkulturních aktivitách. Karta by mohla zpřehlednit možnosti, které nově příchozí cizinci mají a zároveň motivovat cizince k další integraci do společnosti. Ve Vídni již nyní obdobně funguje vídeňský vzdělávací pas (KHAZALOVÁ 2015). Také v rozhovorech zaznělo, že by bylo vhodné organizovat více kurzů a školení pro cizince (viz příloha 5, otázka 13). Např. město Vídeň je velmi činné v oblasti organizace informačních schůzek pro cizince na různá konkrétní témata (KHAZALOVÁ 2015). Přednášky pro cizince v JMK pořádají především neziskové instituce, jejich pořádání by však mohlo být i v rukou kraje a města Brna.

V interkulturní koncepci města Drážďany (LANDESHAUPTSTADT DRESDEN 2015) je jednou z prioritních oblastí integrace sport, což není příliš obvyklé. Právě sport však může být skvělou příležitostí, jak stmelovat cizince a většinovou společnost. Možná by bylo vhodné zařadit mezi volnočasové a multikulturní akce také více sportovních aktivit zaměřených nejen na cizince, ale především na celou společnost. Třeba i ve spolupráci s organizacemi, které se nezabývají cizinci, např. sportovními spolky. Větší pozornost by mohla být především v Brně věnována vysoce kvalifikovaným pracovníkům, kteří mají pro naši společnost jednoznačně pozitivní přínos (viz příloha 3, otázka 15). Projekt na přilákání talentů do JMK se připravuje, dále by měly být vyvíjeny strategie na vytváření vhodných podmínek pro spokojený život těchto cizinců tady.

Inspirovat bychom se mohli také rakouským přístupem k integraci, kde jsou nejaktivnějším aktérem města, nikoliv stát (ŘÍHOVÁ 2012, s. 9). Tento bottom-up přístup by mohl v JMK fungovat, jelikož v posledních letech se zvyšuje zájem o problematiku integrace cizinců právě ze strany města Brna. O větším zapojení místních samospráv a grasrootových organizací se mluvilo i v rámci rozhovorů (viz příloha 3, otázka 14). Právě tito aktéři totiž nejlépe znají místní podmínky a potřeby. Například v Barceloně vznikala integrační plán města na základě diskuzí s místními obyvateli (AJUNTAMENT DE BARCELONA, 2012). Vzhledem k tomu, že město Brno by mohlo v příštích letech vytvářet vlastní integrační dokument, mělo by brát v potaz názory cizinců, neziskových institucí, které s cizinci pracují, ale také názory místních, kteří s cizinci žijí. Pokud se totiž zapojí do procesu tvorby i obyvatelé, může

to zmírnit následné negativní reakce. Otázkou je, zda by místní obyvatelé byli ochotni zapojit se a přinášet do diskuze konstruktivní kritiku.

Návrhem na zlepšení spolupráce aktérů integrace cizinců v JMK je ze strany respondentů výzkumu vytvoření pracovních skupin v rámci platformy JMK a MMB (viz příloha 2, otázka 19 a příloha 3, otázka 11). Tyto skupiny by řešily vždy konkrétní téma a účastnily by se jich pouze organizace, kterých se toto téma dotýká. S MMB probíhají diskuze ohledně vytvoření těchto skupin. (viz příloha 3, otázka 11). V případě JMK by také bylo vhodné, aby se zlepšila spolupráce JMK a MMB (viz příloha 1, otázka 20 a příloha 3, otázka 19) a aby případná nová koncepce integrace vznikala za přispění obou stran. Vzhledem k tomu, že nejvíce cizinců žije v Brně, mohlo by být do budoucna právě město hlavním tvůrcem strategie (viz příloha 4, otázka 19).

13. Závěr

Na základě literatury, studia koncepčních českých i zahraničních dokumentů a kvalitativního výzkumu probíhajícího prostřednictvím rozhovorů s pracovníky institucí, které poskytují cizincům služby zdarma na území JMK, bylo odpovězeno na výzkumné otázky stanovené na začátku práce:

- 1) Jaké existují problémové oblasti integrace cizinců na území JMK?
- 2) Jakými způsoby lze tyto problémy řešit?

Jako problémové oblasti byly identifikovány: nedostatek a roztržitost regionálních statistických dat, chybějící lokální koncepční dokumenty, nejisté vymezení kompetencí mezi JMK a MMB, nepřehledné poskytování informací cizincům, rozdělování cizinců na občany EU a třetích zemí, nízká efektivita platformy aktérů, jazyková bariéra na veřejných institucích, nedostatečná spolupráce se školami vyučujícími cizince, nedostatečná spolupráce s médii, negativní postoj společnosti, orientace cizinců dovnitř společnosti a nejistý způsob financování integračních aktivit. Možnosti řešení těchto problémů jsou nastíněny u jednotlivých kapitol. Některá řešení jsou již nyní v rukou neziskových organizací, které pracují přímo s cizinci. K dalším řešením bude potřeba větší iniciativa ze strany veřejných institucí, a to zejména místní samosprávy. Zároveň lze stanovit další návrhy a doporučení, která mohou napomoci vytvoření efektivnější strategie integrace cizinců v podmínkách JMK a města Brna. Na základě těchto zjištění

byla formulována následující hypotéza: Integrovaná strategie JMK je velmi teoretická a existují problematické oblasti, které lze určitými způsoby řešit.

Cizinců postupně přibývá v zemích Evropy i v ČR. Zkušenosti evropských států jsou cenným zdrojem inspirace při vytváření české národní strategie i při tvorbě lokálních přístupů k integraci cizinců. Vzhledem k rozdílnosti pochopitelně nelze zcela okopírovat to, co v jiných zemích funguje. Můžeme však nalézt jednotlivé aspekty a aktivity, které by mohly fungovat i v našich podmínkách. ČR prošla v posledních letech změnami v oblasti migrace a musel se tak vyvíjet i její přístup k integrování cizinců. Integrovaná strategie je v podmínkách ČR stále řízena centrálně z národní úrovně, zatímco lokální integrovaná strategie nejsou příliš propracovány. V JMK existuje krajský strategický dokument, který rozděluje integraci do šesti hlavních dimenzí a vymezuje prioritní oblasti zájmu v každé této dimenzi. Program však není zcela aktuální a prozatím nevznikl nový. Město Brno strategický dokument týkající se integrace cizinců postrádá, MMB však v této oblasti vyvíjí v posledních letech větší aktivitu a během příštích let by takováto strategie mohla vzniknout. Realizace integrovaných služeb a aktivit je zejména v rukou neziskových institucí v kraji, významným aktérem je také Centrum pro cizince, realizované JMK, které je součástí sítě Integrovaných center.

Integraci cizinců se doposud nevěnovala v ČR velká pozornost. S tím, jak se ČR v průběhu let mění v cílovou zemi mnoha cizinců, bude však stále více potřeba upustit od krizových projektů a vytvořit systémovou koncepci nejen na úrovni národní, ale především na úrovni kraje a měst. Aby vzniklé strategie zahrnovaly reálné podmínky a potřeby cizinců v dané lokalitě, měly by vznikat na základě spolupráce místní samosprávy, neziskových organizací poskytujících služby cizincům, veřejnosti a samotných cizinců. V současné době jsou s integrací cizinců v JMK spojeny problémy, na kterých je nutné do budoucna pracovat. Vzhledem k aktivitě města Brna, Centra pro cizince a dalších neziskových institucí je JMK na dobré cestě k vytvoření ucelené a efektivní strategie integrace, která bude mít opravdový vliv na život cizinců v tomto kraji a především ve městě Brně.

14. Seznam použitých zdrojů

14. 1. Knižní zdroje

DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost: příručka pro uživatele*. 4., nezměn. vyd. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1966-8.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

HOBBS, Thomas, CHOTAŠ, Jiří, Zdeněk MASOPUST a Marina BARABAS (eds.). *Leviathan, aneb, Látka, forma a moc státu církevního a politického*. Praha: OIKOYMENH, 2009, 513 s. Knihovna novověké tradice a současnosti. ISBN 978-80-7298-106-9.

HÜBELOVÁ, D. *Cizinci na území České republiky*. In *Sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference Region v rozvoji společnosti 2012*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2012, s. 25. ISBN 978-80-7375-652-9.

HUNTINGTON, Samuel P. *Who are we?: the challenges to America's national identity*. New York: Simon&Schuster, 2004, 448 s. ISBN 06-848-7053-3.

INTEGRACE CIZINCŮ V EVROPĚ. *Integrace cizinců v Evropě: sborník z mezinárodní konference, Praha 27.-28.11.2003 = Integration of immigrants in Europe : proceedings of an international conference, Prague, november 2003*. Praha: Slovo 21, 2004, 96 s. ISBN 80-239-3924-6.

KUCHARŤ, Pavel a Petr BALEK. *Integrace cizinců - případ Ústeckého kraje*. Vyd. 1. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-435-6.

NIESSEN, Jan. *Diversity and cohesion: new challenges for the integration of immigrants and minorities*. Council of Europe. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2000, 116 s. ISBN 978-928-7143-457.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava a Robert TRBOLA. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR I*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008. ISBN 978-80-7416-006-6.

RÁKOCZYOVÁ, Miroslava, Robert TRBOLA a Jiří VYHLÍDAL. *Lokální strategie integrace cizinců v ČR II: (případová studie Brno)*. 1. vyd. Praha, 2011. ISBN 978-80-7416-089-9.

ŘÍHOVÁ, Marie. *Integrace cizinců na lokální úrovni: evropská města: výstupy projektu "Vzájemná komunikace = lepší integrace II"*. Praha: Slovo 21, 2012, 38 s. ISBN 978-80-904327-4-1.

14. 2. Internetové zdroje

ADAM, Karel. *Cizinci v Jihomoravském kraji*. Krajská správa ČSÚ v Brně. Český statistický úřad [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xb/cizinci-v-jihomoravskem-kraji>

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *From Neighbours to Citizens: the Barcelona Interculturality Plan*. Cities of Migration [online]. Barcelona, 2012 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: http://citiesofmigration.ca/good_idea/from-neighbours-to-citizens-the-barcelona-interculturality-plan/

AJUNTAMENT DE BARCELONA. *Programa BCN Interculturalitat: Accions per a la convivència intercultural i la cohesió social en una ciutat diversa* [online]. Barcelona, 2010, 19 s. [cit. 2016-12-04]. Dostupné z: <http://ajuntament.barcelona.cat/bcnacciointercultural/sites/default/files/ficheros/pla-interculturalitat-cat-versio-final.pdf>

ANDRLOVÁ, Kristýna a Anna DUMONT. *Výkladový slovník migrační terminologie: Glossary on Migration* [online]. International Organization for Migration. Praha, 2004, 108 s. [cit. 2016-10-30]. Dostupné také z: http://www.iom.cz/files/Vykladovy_slovník_migracni_terminologie_IOM.PDF

BALDWIN-EDWARDS, Martin. *The Integration of Immigrants in Athens: Developing Indicators and Statistical Measures* [online]. Panteion University. Athens, 2005, 45 s. [cit. 2016-10-30]. Dostupné také z: http://www.mmo.gr/pdf/publications/mmo_working_papers/Migrants_in_Greece_Report_Eng.pdf

BARŠOVÁ, Andrea a Pavel BARŠA. *Od multikulturalismu k občanské integraci: Změny v západoevropských politikách integrace přistěhovalců*. Sociální studia [online]. Brno: Fakulta sociálních studií Masarykovy univerzity v Brně, 2005, 2005(1), 49-66 s. [cit. 2016-10-30]. ISSN 1214-813X. Dostupné z: <http://socstudia.fss.muni.cz/dokumenty/080229144149.pdf>

BOSSWICK, Wolfgang a Friedrich HECKMANN. *Integration of migrants: Contribution of local and regional authorities* [online]. European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, 2006, 45 s. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_files/pubdocs/2006/22/en/1/ef0622en.pdf

BRAUNEROVÁ, Denisa. *Kvartální monitoring situace cizinců v regionu I*. [online]. Jihomoravský kraj, 2016a, 6 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <http://cizincijmk.cz/api/media/503/QM+I.+2016.pdf>

BRAUNEROVÁ, Denisa. *Kvartální monitoring situace cizinců v regionu II.* [online]. Jihomoravský kraj, 2016b, 6 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <http://cizincijmk.cz/api/media/503/QM+I.+2016.pdf>

BRAUNEROVÁ, Denisa. *Kvartální monitoring situace cizinců v regionu III.* [online]. Jihomoravský kraj, 2016c, 5 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <http://cizincijmk.cz/api/media/503/QM+I.+2016.pdf>

BRÁZOVÁ, Věra-Karin a Robert TRBOLA. *Migrace a rozvoj: rozvojový potenciál mezinárodní migrace* [online]. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta sociálních věd, 2011, 254 s. [cit. 2016-10-30]. ISBN 978-80-87404-10-2. Dostupné také z: http://www.iom.cz/files/Migrace_a_rozvoj-MONOGRAFIE1.pdf

BRNOPOLIS. *Brnopolis.eu* [online]. Brnopolis. Brno, nedatováno [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://www.brnopolis.eu/p/o-brnopolis.html>

BRNOPOLIS. *What is BEC.* Brno Expat Centre: Free public service supported by the City of Brno [online]. ©2010-2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: http://www.brnoexpatcentre.eu/about_us/

BUNDESMINISTERIUM DES INNEREN. *Integrationsgesetz tritt in Kraft: Neue Basis für die Integrationspolitik des Bundes - klare Spielregeln für diejenigen, die dauerhaft in Deutschland bleiben.* In: Bundesministerium des Innern [online]. 2016 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Pressemitteilungen/DE/2016/08/integrationsgesetz-tritt-morgen-in-kraft.html?nn=3315738>

CENTRUM PRO INTEGRACI CIZINCŮ. *Legislativa.* Centrum pro integraci cizinců [online]. ©2012 [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.cicpraha.org/cs/pro-verejnost/zakladni-informace-o-imigraci-v-cr/legislativa.html>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 325 ze dne 11. listopadu 1999 o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu).* In: Sbírka zákonů ČR [online]. Česká republika, 1999a, částka 106, číslo 325, s. 7385-7405. [cit. 2016-10-30]. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3323>

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 326 ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.* In: Sbírka zákonů ČR [online]. Česká republika, 1999b, částka 106, číslo 326, s. 7406-7447. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3323>

ČSÚ. *Statistická ročenka Jihomoravského kraje: Charakteristika Jihomoravského kraje.* Český statistický úřad [online]. Český statistický úřad, 2008 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/950046e43a>

ČSÚ. *Cizinci evidovaní na úřadech práce v oblastech, krajích a okresech v letech 1999, 2002 - 2011 (stav k 31. 12.)* [online]. 2012a [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R321_2011.pdf/7c060ae1-bbb8-4e3a-939c-f45d29e843d4?version=1.0

ČSÚ. *Zaměstnanost cizinců v oblastech, krajích a okresech v letech 1995 - 2011 (stav k 31. 12.)* [online]. Český statistický úřad, 2012b [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R301_2011.pdf/af41e58e-0bf9-4da9-bc3e-680e0be513a4?version=1.0

ČSÚ. *Cizinci s platným živnostenským oprávněním v oblastech, krajích a okresech; 1999, 2002 - 2014 (stav k 31. 12.)* [online]. Český statistický úřad, 2015a [cit. 2016-11-15]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/11292/27323903/c03R311_2014.pdf/aab5f561-d331-465e-91e8-837f6c28b859?version=1.0

ČSÚ. *Obyvatelstvo: Cizinci podle krajů k 31. 12. 2014* [online]. Český statistický úřad, 2015b [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <https://www.czso.cz/documents/10180/20549019/1504102.xlsx/8e47b881-1d70-4b20-b4c5-0e1b2500a26c?version=1.3>

ČSÚ. *Studenti VŠ podle města, ve kterém studují v akademickém roce 2014/15 k 31. 12. 2014* [online]. Český statistický úřad, 2015c [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: https://www.czso.cz/documents/11292/32508276/1415_c04t45.pdf/cd172c06-539e-4970-a917-76eb20f73389?version=1.0

ČSÚ. *Data - mezinárodní ochrana* [online]. Český statistický úřad, 2016a [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-mezinarodni-ochrana#cr>

ČSÚ. *Data - nabývání státního občanství ČR* [online]. Český statistický úřad, 2016b [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-nabyvani-statniho-obcanstvi-cr#cr>

ČSÚ. *Data - počet cizinců* [online]. Český statistický úřad, 2016c [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr

ČSÚ. *Data - vzdělávání cizinců* [online]. Český statistický úřad, 2016d [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-vzdelavani-cizincu#cr>

ČSÚ. *Data – zaměstnanost cizinců* [online]. Český statistický úřad, 2016e [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_zamestnanost#cr

ČSÚ. *Data - zdravotní péče* [online]. Český statistický úřad, 2016f [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/cizinci/data-zdravotni-pece#cr>

ČSÚ. *Statistiky: Cizinci*. Veřejná databáze [online]. Český statistický úřad, 2016g [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/index.jsf?page=statistiky&katalog=30833&filtr=G~F M~F Z~F R~F P~ S~ U~301- null#katalog=31032>

ČT. *Výuka češtiny nebo pomoc s bydlením: Vláda schválila integrační plán pro cizince*. In: Česká televize [online]. 2015 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1622415-vyuka-cestiny-nebo-pomoc-s-bydlenim-vlada-schvalila-integracni-plan-pro-cizince>

DOHNALOVÁ, Eva. *Podoba integračních zkoušek pro migranty v Nizozemsku*. Migraceonline.cz [online]. 2009 [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/podoba-integracnich-zkousek-pro-migranty-v-nizozemsku>

ESCAFRE-DUBLET, Angéline. *Mainstreaming Immigrant Integration Policy in France: Education, employment, and social cohesion initiatives* [online]. Migration Policy Institute Europe. Brussels, 2014, 19 s [cit. 2016-10-31]. Dostupné také z: <http://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/publications/Mainstreaming-France-FINAL.pdf>

ESSER, Hartmut. *Integration und ethnische Schichtung* [online]. Mannheimer Zentrum für Europäische Sozialforschung. Mannheim, 2001, 7 s. [cit. 2016-10-30]. ISBN ISSN 1437-8574. Dostupné z: <http://library.fes.de/pdf-files/akademie/online/50366.pdf>

EUROPEAN COMMISSION. *Asylum, Migration and Integration Fund (AMIF)*. Migration and Home Affairs [online]. European Commission, 2016a [cit. 2016-11-20]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/financing/fundings/migration-asylum-borders/asylum-migration-integration-fund/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *Reports*. Migration and Home Affairs [online]. European Commission, 2016b [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/e-library/documents/categories/reports/index_en.htm

EUROPEAN COMMISSION. *The European Migration Forum*. European Web Site on Integration: Migrant Integration Information and good practices [online]. European Commission, 2016c [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <https://ec.europa.eu/migrant-integration/about-european-integration-forum>

EUROSTAT: STATISTICS EXPLAINED. *Migration and migrant population statistics*. Eurostat: Statistics Explained [online]. 2016 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

FREIE UND HANSESTADT HAMBURG. *Hamburger Integrationskonzept: Teilhabe, Interkulturelle Öffnung und Zusammenhalt* [online]. Behörde für Arbeit, Soziales,

Familie und Integration (BASFI). Hamburg, 2014, 18 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <http://www.hamburg.de/contentblob/4303472/4c07d5e1d6f7c58589611aad1b4a7fc7/data/integrationskonzept-kurzfassung.pdf>

HRDINOVÁ, Radka a Vojtěch SRNKA. *Každý desátý vysokoškolský student je cizinec. Školám to pomáhá.* Idnes.cz [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zahranicni-studenti-na-ceskych-vs-drg-/domaci.aspx?c=A160311_143609_domaci_jkk

IMDi. *Introduction programme and Norwegian language training.* Integrerings- og mangfoldsdirektoratet [online]. 2016 [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://www.imdi.no/en/introduction-act/introduction-programme-and-norwegian-language-training/>

ISOB. *International School of Brno: Respect, hard work, fun* [online]. ISOB, ©2014-2016 [cit. 2016-11-19]. Dostupné z: <http://www.isob.cz/>

JIHOMORAVSKÉ REGIONÁLNÍ CENTRUM NA PODPORU INTEGRACE CIZINCŮ. *Projekt v letech 2016 - 2019 (AMIF/10/01).* Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců [online]. 2016 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://cizincijmk.cz/folder/553>

JIHOMORAVSKÝ KRAJ. *Program rozvoje Jihomoravského kraje 2014 - 2017: Část 2.1 Analýza – Profil Jihomoravského kraje* [online]. Jihomoravský kraj, 2014, 134 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=212281&TypeID=7>

JIHOMORAVSKÝ KRAJ. *Závěrečná zpráva: Průzkum zaměstnanosti v Jihomoravském kraji k 31. 12. 2015* [online]. BDO Advisory s.r.o. 2016, 107 s. [cit. 2016-11-15]. Dostupné také z: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?PubID=304564&TypeID=7>

KHAZALOVÁ, Gaby. *Jak integrovat cizince?* Smart Cities [online]. 2015, 2015(4) [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://www.scmagazine.cz/casopis/04-15/jak-integrovat-cizince?locale=cs>

LANDESHAUPTSTADT DRESDEN. *Konzept zur Integration von Menschen mit Migrationshintergrund: 2015 bis 2020* [online]. Dresden, 2015, 91 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: <https://www.dresden.de/media/pdf/auslaender/integrationskonzept2015-neu.pdf>

LINDO, Flip. *The Concept of Integration: Theoretical Concerns and Practical Meaning.* In: Social Integration and Mobility [online]. Lisbon: Centro de Estudos Geográficos, 2005, s. 7-20 [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/profile/Flip_Lindo/publication/233932619_The_Concept

[of Integration Theoretical Concerns and Practical Meaning/links/02bfe50d17e76432ec000000.pdf?origin=publication_list](http://ec000000.pdf?origin=publication_list)

MIGRACEONLINE.CZ. *Rozdílné přístupy, ale společný záměr*. Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. 2010 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/rozdilne-pristupy-ale-spolecny-zamer>

MIGRATION.GV.AT. *Integration Agreement*. Migration.gv.at: Living and Working in Austria [online]. nedatováno [cit. 2016-10-31]. Dostupné z: <http://www.migration.gv.at/en/living-and-working-in-austria/integration-and-citizenship/integration-agreement.html>

MINISTERSTVO VNITRA. *Aktualizovaná „Koncepce integrace cizinců - Ve vzájemném respektu“ a Postup při realizaci aktualizované Koncepce integrace cizinců v roce 2016* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra, 2015, čj. MV- 165 768-15/OAM-2015 [cit. 2016-10-31]. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/soubor/aktualizovana-kic-a-postup-pri-realizaci-usneseni-vlady-cr-c-26.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Dlouhodobý pobyt*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Odbor azylové a migrační politiky, 2016a [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/obcane-tretich-zemi-dlouhodoby-pobyt.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Evropský fond pro integraci státních příslušníků třetích zemí*. Ministerstvo vnitra ČR [online]. Odbor fondů Evropské unie v oblasti vnitřních věcí, 2016b [cit. 2016-10-25]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/evropsky-fond-pro-integraci-statnich-prislusniku-tretich-zemi.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Kdo je občan EU a jeho rodinný příslušník?* Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Odbor azylové a migrační politiky, 2015a [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-obcan-eu-a-jeho-rodinny-prislusnik-209966.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Kdo je občan třetí země?* Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Odbor azylové a migrační politiky, 2015b [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/kdo-je-obcan-treti-zeme.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Modrá karta*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Odbor azylové a migrační politiky, 2016c [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/modra-karta.aspx>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zaměstnanecká karta*. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. Odbor azylové a migrační politiky, 2016d [cit. 2016-10-23]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zamestnanecka-karta.aspx>

MIPEX. *Czech republic*. Migrant Integration Policy Index 2015 [online]. MIPEX, 2015a [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <http://mipex.eu/czech-republic>

MIPEX. *Migrant Integration Policy Index 2015: Overall Score 2014* [online]. MIPEX, 2015b [cit. 2016-11-22]. Dostupné z: <http://mipex.eu/play/>

MIPEX. *MIPEX History*. Migrant Integration Policy Index 2015 [online]. MIPEX, 2015c [cit. 2016-10-26]. Dostupné z: <http://mipex.eu/history>

NÁRODNÍ ÚSTAV PRO VZDĚLÁVÁNÍ. *Čeština pro cizince* [online]. Nedatováno [cit. 2016-11-28]. Dostupné z: <http://cestina-pro-cizince.cz/>

NESEHNUTÍ. *Společně k rozmanitosti: Cesta - - identita - soužití*. [online]. Nesehnutí. Brno, nedatováno [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <http://spolecnekrozmanitosti.cz/>

OAMP MV. *Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2014* [online]. Odbor azylové a migrační politiky MV. Praha, 2015, 193 s. [cit. 2016-10-30]. Dostupné také z: <http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-migraci-a-integraci-2014.aspx>

ODBOR SOCIÁLNÍ PÉČE. *Strategický plán sociálního začleňování města Brna pro období 2016 – 2019* [online]. Odbor sociální péče. Magistrát města Brna. Brno, 2015, 183 s. [cit. 2016-11-14]. Dostupné také z: http://www.brno.cz/fileadmin/user_upload/sprava_mesta/magistrat_mesta_brna/OSP/SP_SZ_mesta_Brna_2016-2019_final.pdf

PENNINX, Rinus. *Decentralising integration policies: Managing migration in cities, regions and localities* [online]. Policy Network. London, 2009, 15 s. [cit. 2016-10-30]. Dostupné z: http://www.policy-network.net/publications_download.aspx?ID=3460

PENNINX, Rinus. *Integration: The Role of Communities, Institutions, and the State*. Migration Policy Institute [online]. 2003 [cit. 2016-11-15]. Dostupné z: <http://www.migrationpolicy.org/article/integration-role-communities-institutions-and-state>

PSP. *Oddělení sociálního začleňování*. PSP: Portál sociální péče ve městě Brně [online]. ©2009 [cit. 2016-11-14]. Dostupné z: <https://socialnipece.brno.cz/texty/1/podmenu/356/oddeleni-socialniho-zaclenovani/>

REJŠKOVÁ, Tereza. *Velká Británie*. Interkulturní práce [online]. InBáze. 2016 [cit. 2016-11-01]. Dostupné z: <http://interkulturniprace.cz/oplzz/interkulturni-mediace/zahranici/velka-britanie/>

ŠIMONOVÁ, Kateřina. □ “Introduction“ program jako základ úspěchu? Aneb model integrace migrantů v Norsku. Migraceonline.cz: Portál pro kritickou diskuzi o migraci v České republice a v zemích střední a východní Evropy [online]. 2015 [cit. 2016-11-01].

Dostupné z: <http://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/introduction-program-jako-zaklad-uspechu-aneb-model-integrace-migrantu-v-norsku>

TOPINKA, Daniel a Klára JANOUŠKOVÁ et al. *Program cílené a dlouhodobé podpory integrace cizinců třetích zemí na území Jihomoravského kraje 2011–2015* [online]. Jihomoravský kraj. Brno: SocioFactor s.r.o., 2010, 176 s. [cit. 2016-10-30].

Dostupné také z: http://cizincijmk.cz/api/media/230/program_integrace_cizincu_JMK.pdf

15. Seznam použitých zkratek

AMIF	Azylový, migrační a integrační fond <i>Asylum, Migration and Integration Fund</i>
CELSUZ	Centrum pro lidi sociálně znevýhodněné
ČT	Česká televize
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DCHB	Diecézní charita Brno
EIF	Evropský integrační fond <i>European Integration Fund</i>
EU	Evropská unie <i>European Union</i>
EURAXECC	<i>European Network of Services Centres</i>
JCMM	Jihomoravské centrum pro mezinárodní mobilitu
JMK	Jihomoravský kraj
KIC	Koncepce integrace cizinců
KPSVL	Koordinovaný přístup k sociálně vyloučeným lokalitám
MIPEX	<i>Migrant Integration Policy Index</i>
MK	Ministerstvo kultury
MMB	Magistrát města Brna
MMR	Ministerstvo místního rozvoje
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	Mateřská škola
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
MV	Ministerstvo vnitra
MZ	Ministerstvo zemědělství
NNO	Nestátní neziskové organizace
OAMP	Odbor azylové a migrační politiky
OPU	Organizace pro pomoc uprchlíkům
SOZE	Sdružení občanů zabývajících se uprchlíky
SŠ	Střední škola
USA	Spojené státy americké

	<i>United States of America</i>
VUT	Vysoké učení technické
VZP	Všeobecná zdravotní pojišťovna
ZŠ	Základní škola

16. Seznam grafů a tabulek

Graf 1: Porovnání zemí podle indexu MIPEX.....	20
Graf 2: Počet cizinců v ČR podle kategorií	21
Graf 3: Podíl cizinců na obyvatelstvu ČR	22
Graf 4: Žadatelé o mezinárodní ochranu v ČR.....	22
Graf 5: Udělování státního občanství cizincům.....	23
Graf 6: Zaměstnanost cizinců	23
Graf 7: Počet cizinců na českých školách.....	24
Graf 8: Údaje o zdravotní péči v období 2012-2014	24
Graf 9: Vývoj počtu cizinců v JMK a v jednotlivých okresech.....	29
Graf 10: Vývoj počtu cizinců z EU a ze třetích zemí v JMK.....	30
Graf 11: Zastoupení cizinců v JMK podle občanství v roce 2014.....	30
Graf 12: Podíl cizinců v JMK s trvalým pobytem v roce 2005 a 2015	38
Graf 13: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v JMK.....	42
Graf 14: Vývoj počtu zaměstnaných cizinců v JMK.....	43
Tabulka 1: Cizinci na vysokých školách v JMK v roce 2014	40

Přílohy

Příloha 1 – Rozhovor se zástupcem Organizace pro uprchlíky (OPU)

1. OPU má pobočky v Praze v Plzni a v Brně. V rámci Jihomoravského kraje nemáte žádné pracovníky mimo Brno?

Ano, jenom v Brně. My jsme pro Jihomoravský kraj, jsme odborné sociální poradenství ambulantní formou a terénní formou, takže když by bylo potřeba něco po kraji, tak se to snažíme zajistit. Ale opravdu jediné v případě úplně nezbytném, protože na to nemáme kapacity. Není tu, kdo by jezdil stabilně. Spíše klienti dojíždějí sem z celého kraje.

Takže sem nejezdí jenom lidi z Brna?

Ne, z celého Jihomoravského kraje.

2. Ačkoliv je OPU spíše zaměřené na uprchlíky nebo azylanty, chodí sem i další cizinci?

Ono to trochu zavádí ten náš název OPU. My se vlastně věnujeme všem cizincům legálně pobývajícím na území Jihomoravského kraje. Teda teď mluvím o naší kanceláři, ne celkově o OPU. Protože ta si řeší vždycky ty svoje regiony a máme i nějaké celorepublikové služby. Ale to spíš dělá Praha, takže to jde tak trochu mimo nás.

Takže řešíte všechny cizince.

Ano, samozřejmě ze třetích zemí. To znamená, že to jsou trvalé pobyty, dlouhodobé pobyty, azylanti, držitelé doplňkové ochrany, dlouhodobá víza. Nejsou to zkrátka občané EU, vždy ze třetích zemí.

3. Máte nějaké záznamy o tom, jestli se sem lidi vrací opakovaně nebo sem přijdou kvůli něčemu konkrétnímu a už je nevidíte?

Máme i dlouhodobé klienty. A vzhledem k tomu, že my všichni pracujeme v oboru už dost let, tak ty lidi známe. A jsou případy, kdy je známe od doby, kdy požádali o azyl až do doby, kdy dostali občanství. Třeba osm, deset let.

4. Máte nějaký způsob, jak informovat ty cizince o tom, že ty služby jsou tady k dispozici? Třeba kromě webových stránek? Jak jim dáváte vědět o tom, že Vašich služeb mohou využít?

Třeba tím, že naši právníci dojíždějí do azylových zařízení. Pravidelně. Ty služby tam jsou poskytovány. Potom taky v detenčních, v těch vyhošťovacích zařízeních. Docházíme také do detenčních středisek, spolupracujeme s Charitou, se SOZE, s Jihomoravským regionálním centrem, máme samozřejmě informační letáky na odboru

azylové a migrační politiky. Oni o nás pochopitelně vědí, takže ti pracovníci nás třeba doporučí. Takže to si myslím, že je k té propagaci. I cizinecká policie o nás ví.

Takže spolupracujete s různými úřady...

Ano, určitě. Oni sami o nás ví, a sami se třeba ozvou nebo toho klienta sem k nám pošlou.

5. Kterou z těch služeb, které poskytujete, považujete za nejdůležitější pro tu integraci?

To vždycky záleží na tom, jaké jsou projekty. My vlastně poskytujeme odborné sociální poradenství a plus potom právní poradenství. Tak je to různé. Ti právníci řeší ty věci pobytového rázu, pobytový statut. To znamená různá podání, odvolání, třeba z dlouhodobého pobytu na trvalý, z trvalého na občanství... Prostě řeší tady ty pobyty, podávají žaloby, podání apod. Zatímco to sociální poradenství se týká věcí, jako je třeba bydlení, pojištění, informování, zdravotní a důchodový systém, asistence se zaměstnáním, dávky státní sociální podpory plus potom to jsou různé evropské projekty na zaměstnávání cizinců, na tom vlastně spolupracují i sociální pracovníci i právníci. Takže pro tu integraci, to je hrozně těžký. Pro integraci je zásadní jazyk, práce, bydlení. S tím souvisí vlastně všechno. Ten jazyk je strašně důležitý, aby se lidi naučili. Není to tak dlouho, co se na nás obrátili klienti arabsky mluvící, že chtějí rekvalifikační kurz. A velice problematicky jsme jim vysvětlovali i přes tlumočníka, že to prostě nejde, když neumí česky. Nikdo je nevezme na žádnou rekvalifikaci. A rekvalifikační kurzy jsou akreditované ministerstvem školství a není to jenom tak. To prostě není tak, že kadeřník má židli, hřebínek a nůžky. Takže všechno je na tom jazyku závislé.

6. Plánujete do budoucna rozšířit nabídku těch aktivit nebo založit pobočku třeba v nějakém dalším okresním městě?

Tady v Jihomoravském kraji určitě ne. To je formou výjezdu. Kdyby se třeba stalo, že se najednou v Boskovicích objeví 100 cizinců, tak formou výjezdu. Ne že tam budeme otvírat něco, to určitě ne.

Takže se třeba přidají lidi tady v Brně.

Ano, třeba by se přidalo víc peněz na ty vyjíždění a terénní práci.

A neplánujete nějaké změny, třeba v budoucnu? Když se mluví o tom, že budeme mít víc migrantů tady v ČR.

Otázka je, jestli budeme. Ti, kteří tady byli, tak ti tady byli prostě chyceni a vězněni. Oni tady být nechtěli. A taky tady nejsou. A pokud jde o žadatele o azyl, tak to jsou naprosto zanedbatelná čísla. Když to vezmeme třeba kolem roku 2000, když se podíváte na údaje statistického úřadu nebo údaje ministerstva vnitra, tak třeba v roce 2000/2001 tuším to bylo, kdy bylo 18 000 žadatelů o azyl. A nikdo o tom nenapsal ani slovo.

7. Vytváříte nějaké analýzy nebo hodnocení, co se týče integrace, v rámci toho co poskytujete? Víím, že na webových stránkách jsou nějaké analýzy.

To vždycky záleží na tom projektu, co tady je. Když je třeba projekt na zaměstnávání žen, tak se vytvoří v rámci toho projektu něco. Někaká analýza v určitých krajích. Ale že by to bylo, jako teďka pojdme vytvořit analýzu... Ne, vždycky to souvisí s tím projektem. Takže v rámci těch projektů, co se realizují a na co se třeba soustředí. Nebo se dělaly učebnice v rámci projektu Jsme lidé jedné země, vzdělávání na základních, středních a vysokých školách, tak se tam vytvářely nějaké takové učebnice, které by byly potom použitelné pro ty učitele. Ale jinak ne úplně jako sólo, to ne.

8. A když tady sem chodí ti cizinci, máte od nich třeba zpětnou vazbu, jestli jim to nějak pomohlo?

My jsme vlastně povinni podle standardu kvality práce jakoby v uvozovkách vyhodnocovat zakázku, takže když se něco řeší, tak bychom měli vědět, jestli má vyřešeno, nemá vyřešeno. Takže třeba když hledáme byt pro někoho, tak to v podstatě víme. Byt se našel, on tam bydlí, má třeba vyřízené dávky, hledá práci, chodí na kurz... Takže vlastně ano, jsme s těmi lidmi v kontaktu. Nemůžu to říct úplně stoprocentně, že to je úplně s každým.

Neděláte si statistiky, ale spíš víte, že to dopadlo.

Ano, že to víme a že to evidujeme v našem systému klientů. V té naší evidenci elektronické.

9. Tady pro tu pobočku OPU pracují i nějakí zástupci menšin? Víím, že v rámci Centra vlastně mají streetworkerku v Blansku...

Ano, tam mají Mongolku a na jihu zase mají Vietnamku. Ne, my to tady nemáme.

A jinak jsem se chtěla ještě zeptat... já jsem na webových stránkách našla, že v rámci dobrovolnictví hledáte i jakoby dlouhodobou spolupráci mezi azylantem a mentorem. To funguje nebo to teprve zkoušíte?

Ne, já si myslím, že to funguje. Tady třeba kolegyně, která se těmi dobrovolníky zabývá, tak ta by vám řekla úplně přesně, kolik má těch lidí, těch dobrovolníků nebo těch dvojic. Je fakt, že tady je jich samozřejmě míň než v Praze, kde teda je pracovník, který to úplně zaštiťuje v rámci organizace... ale jo, funguje.

A máte s tím dobrý zkušenosti s těmi dvojicemi?

Tady ano. Teďka ano. Máme. Ono jako kdyby se ta vlna trošku zvedla po té migrační krizi, že ti co o to měli zájem, tak se nabídli a spolupracují. Je fakt, že dřív, ještě před tím, jsme s tím moc dobrou zkušenost neměli, protože si třeba nesedli nebo k nám přišli lidé, kteří řekli „my bychom strašně chtěli spolupracovat, my bysme chtěli černoušky“.

My jsme říkali no, ale černoušci nejsou na skladě zrovna. „No jo ale my jsme třeba viděli tamhle někde na Lesné...“ My jsme říkali no jo, ale prosím vás to je jako rodina. To je prostě rodina a oni žijí svým životem. To je jako kdyby vás někdo tahal jako „pojd'te hrát volejbal...“ Že někteří lidi měli problém kupodivu pochopit, že o to každý nestojí.

Já totiž vím, že v Norsku tenhle systém funguje, takový individuální přístup ke každému tomu cizinci. Tak mě zajímalo, jestli to tady funguje taky.

Ano, když je někdo opravdu odhodlaný, do toho jde. A když si sednou, tak je to moc dobrý a je to dlouhodobý.

10. Setkáváte se v poslední době s nějakými negativními reakcemi od lidí? Od většinové společnosti v rámci toho, že se to teď hodně probírá v médiích?

No tak určitě jo. I když teďka musím říct, že už nějaký výhrůžky a třeba i nějaký nadávky ustaly. Nebylo to tak hrozný. Myslím, že v Praze naši kolegové to měli trošinku horší. My jsme teda taky dostávali nějaké nepříjemné maily, ale teďka to ustalo.

11. Všeobecně v rámci neziskovek je takové složité financování, tak jsem se chtěla zeptat, jestli to vnímáte stejně. Jestli je těžký shánět peníze na poskytování těch služeb pro cizince.

Ono je to právě všechno o penězích. Pořád je to jenom administrativa a vypisujete nějaké tabulky, nějaké žádosti a nějaké formuláře, a když si pak řeknete, že je konečně klid, tak už je zase vyúčtování. Je to zase na novo a pak už se rozjíždí nové žádosti a podobně. A říkám, je to prostě všechno o penězích. Vždycky dostanete nějakou částku, třeba na to poskytování té služby, kdy vlastně do března nevíte, kolik máte na ten rok. Je to vlastně překvápko, kolik peněz se teda nakonec dostane v rámci té sítě. Teď se budou zase dávat žádosti na ten příští rok, na ty služby, a zase se vlastně do března čeká. Takhle to tady funguje. A to je vlastně ve všem, na všechny služby. My si třeba řekneme, že jsme poradenství, ale pokud to jsou nějaké denní stacionáře, nebo který nabízí služby třeba tělesně postiženým nebo nějakým mentálně postiženým, třeba děčkám, kdy ti rodiče vlastně neví, jestli to... tak to mně přijde opravdu dost hrozný.

O tom jsem se před pár lety vlastně bavila s vedoucí Centra, kde to taky vlastně funguje na bázi projektů, že pokud by udělala chybu v té žádosti, tak na celý rok to Centrum nemůže fungovat.

Přesně tak no. A teďka vlastně na tři roky. Takže kdyby udělali chybu, tak vlastně na tři roky. A tam třeba běží právě ty kurzy češtiny, jsou tam výborní lektori, má to už takovou pověst, zájem o kurz je obrovský, a kdyby jich bylo ještě víc, tak pořád by ty kurzy byly plný. Což třeba já si myslím, že je hrozně důležitý, aby se ti lidi naučili česky. A podporovat to a ne to topit a brzdit. Takže takhle jsou na tom všichni, nejenom my. Ty služby obecně.

12. Ted' bych se zaměřila spíš na integraci obecně. Chtěla bych vědět, jak podle vás má vypadat integrovaný cizinec. Co je cílem, aby ten cizinec uměl, když třeba vychází ty kurzy češtiny, to poradenství. Co by mělo být cílem?

Představa integrovaného cizince je, aby měl zajištěno bydlení. To neznamena, že si postaví sám vlastní vilu, ale prostě má buď svůj vlastní byt, na který si může vzít hypotéku úplně stejně jako Češi, pokud pracuje, nebo má pronajatý byt. Pracuje, ovládá jazyk. To, že si drží svoje kulturní zvyky, to přece vůbec není na škodu. Nebo když Syřané mluví doma arabsky, no tak to je samozřejmý. Důležitý je, že ovládá jazyk, že se tady orientuje, pracuje a vytváří si nějaké kontakty. A buduje si ten život tady.

13. V některých zemích, třeba v Rakousku nebo Německu, jsou integrační kurzy povinné pro ty cizince. Myslíte, že by to tu mělo být, třeba pro ty, co chtějí trvalý pobyt nebo prostě nějaké povolení k pobytu... mělo by to být povinné?

Ono se to pořád řeší. Třeba ti, co chtějí trvalý pobyt, tak už vlastně dělají zkoušku z jazyka. To znamená, že už něco musí umět. Nemůže být úplně nepopsaný list. Potom vlastně, když jsou to azylanti nebo mají doplňkovou ochranu, tak spadají nebo se přihlásí, tedy v případě zájmu, do Státního integračního programu. Ten státní integrační program, pravda tam nejsou integrační kurzy jako takové, ale je tam 300 hodin kurzu češtiny, na který mají nárok a plus je tam teda finanční podpora nějaká, z které si můžou třeba zařídit pronajatý byt, nebo nějak vybavit základním vybavením a můžou si sami, pokud umí jazyk si třeba ještě doplatit nějakou speciální češtinu, kurzy anebo třeba můžou jít, pokud umí česky na rekvalifikační kurz, který se z toho taky dá platit. Ale všechno právě závisí na tom jazyku. Jestliže umí jazyk, můžou. Jestliže neumí, tak se ho prostě musí nejdřív naučit. Ale to je logický.

14. Co myslíte, že je největší překážka té integrace? Ted' myslím, jestli je to třeba ze strany těch cizinců nebo ze strany té většinové společnosti nebo systému.

Víte co, to právě hrozně těžký. Nejde to podle mě nějak paušalizovat, že by vyloženě ta společnost byla nějaká negativní. Ale je to právě těžký s tím jazykem. Neumíš jazyk, tak prostě práci nenajdeš. Nemusí to být vždycky o tom, že jsem cizinec a oni mě nechtějí. Proto to být nemusí. Protože vím i o případech, kdy to prostě funguje a práci ti lidi najdou. Třeba můj muž je taky cizinec, práci našel. Trvalo delší dobu, než se vypracoval, a než třeba dokázal, že on dělá víc než Češi a že se třeba dostal na vedoucí funkci. Musel vyvinout víc úsilí než Češi, to bez debat. Ale já bych v tom hnedka nehledala, že by byl nějaká netykavka. To tak prostě je a je to tak úplně všude.

Ale jazyková bariéra je možná taková ta základní.

Je. Ta je úplně základní, přesně tak. Potom taky, co těm cizincům nabídneme. Taky se tady rozjíždí nějaké programy, třeba podporovaného zaměstnání. Že lidi dlouhodobě nezaměstnaní... najde se jim třeba nějaké startovací místo, aby šli do práce. Otázka je, když jim nabídnete minimální mzdu, těch 9 800 tuším teďka je, tak on vydělá 9800.

Když má rodinu, tak vlastně vypadne z úřadu práce a oni přijdou o dávky. Takže když tam někoho vlastně takhle doporučíte, on půjde pracovat a bude pracovat, tak mu musíte doporučit práci, aby vydělal. A my tady nejsme samozřejmě pro nějakou černou práci, rozhodně ne, všechno legálně. A ať si zvyknou pracovat legálně a na smlouvu. Ale doporučovat někomu práci za minimální mzdu, když víte, že má doma dvě děcka, tak to je takový těžký. Tady fungovalo, nevím, jestli jste se k tomu třeba dostala, projekt „Legální migrace, otevřená šance“. Já si myslím, že už je to úplně stopnuté, že už je to prostě nezajímavé. Že se tam mohli hlásit cizinci z vybraných zemí, kteří na ambasádách těch zemí se přihlásili a dostali tady povolení k pobytu, a potom se dostali snadno k trvalému pobytu. Ono když to začínalo, tak tam byl pilotní projekt, já nevím, jestli byla Kanada, Nový Zéland, Bulharsko... a nakonec šlo o to, aby zlegalizovali lidi, kteří už tady jsou, aby jim to trochu zjednodušili. A to nebyly jenom tyhle západní země v uvozovkách. Ale třeba i Ukrajina, myslím, že Kazachstán tam byl... no to je jedno, už to bylo stopnuté. A šlo o to, že tam se to vlastně počítalo na nějakém takovém principu jako třeba zelená karta v Americe. Přihlásili se a vyplňovali dotazník a získávali body. To znamená, máte vysokoškolské vzdělání – bod. Jste zdravý – body. Jaký umíte jazyky? Za roky, kolik je vám let. Zase body. Když to byl nějaký zdravý pětaticátník, třeba nejlépe čtyřčlenná rodina, která umí dva jazyky všichni. A potom je otázka, proč by ale šli do ČR. Když někdo umí anglicky a německy, tak by musel být na hlavu padlý, aby šel do ČR. Když může jít do Švýcarska, do Kanady. Nemusí se učit jazyk a hlavně mu něco nabídnou. Samozřejmě když je to ajťák, tak tady třeba vydělá peníze, ale myslím, že pořád by se našla lepší místa pro budování si nového života. Že to je taky o tom, co vlastně se těm lidem nabídne. Že když sem teda přijdou a zjistí, že ať se snaží sebevíc, tak prostě vydělají pouze minimální mzdu a na víc nedosáhnou, tak to motivující není že.

15. Vy to můžete srovnat, protože máte pobočky v jiných krajích. Myslíte, že ta integrace funguje úplně stejně ve všech krajích České republiky nebo třeba má Jihomoravský kraj nějaké specifikum, jiný přístup?

Ne, to ne. Jiný přístup určitě není. Spíš záleží na tom, kolik je v tom kraji cizinců a jaké jsou možnosti. Takže cizinci v Praze mají určitě mnohem větší možnosti než tady.

Je jich tam určitě mnohem víc.

Je jich tam víc a mají pracovních příležitostí nesrovnatelně víc. Takže když tam opravdu někdo umí jazyky, tak snadno to zaměstnání najde.

Říká se, že JMK je jakoby výjimečný díky mongolské menšině, která není v takové šíři v žádném jiném kraji. Ale asi nepotřebují žádné speciální zacházení.

No já teďka nevím, jaká je ta aktuální situace. Jeden je fakt – oni byli v Blansku, tam pracovali v tom Aposu. Jenomže ta výroba byla zrušena, takže to už tam nefunguje. On i ten zaměstnavatel se snažil ty lidi někde udat. Takže oni potom jim podle mě našli práci někde po republice, tuším, že teďka jsou v Boskovicích nebo ve Svitavách, dělají

nějakou jinou práci. Ale tady pro ty lidi jsme dělali nějaké kurzy. Myslím, že tam běžela nějaká čeština. Ta byla v Blansku pro ně. Ale to jsou lidi, kteří jsou tady na práci, oni si tady jakoby žádný život až na výjimky nebudují, že by tady měli zůstat. Oni jsou prostě 14 hodin denně někde, aby vydělali peníze, ale už nepotřebují právníka ani nějaký poradenství. Oni nemají příležitost si vytvářet nějaký český kontakty. Oni tady žijí tak prostě společně. Asi je jich tady třeba víc, že tady ta komunita je. Ale že by nás třeba vyhledávali... tak může jít třeba o nějakou právní, pobytovou záležitost, třeba právníka, ale že bychom nějak dlouhodobě s někým...jako mimořádně. Určitě to není tak, že by sem přijížděly tlupy a něco po nás chtěli. Nevíme o nich. Nevím, jestli ta Charita v Blansku s nimi třeba nepracuje víc, ale co vlastně mi říkala ta pracovnice, že oni vlastně teď se přestěhovali a v tom Blansku skoro nejsou. A že ani ten kurz češtiny, který jsme tam chtěli otvírat vloni, tak ten se ani nenaplnil, takže nezačal. Protože tam nebylo, kdo by tam chodil. A i dřív, když tam ten kurz začal, tak třeba začali v jedenácti a pak tam třeba chodili dva v lepším případě. Nebo to šlo úplně prostě do ztracena.

Ale neřekla byste, že mezi těmi kraji je rozdíl. Prostě v rámci ČR se to dělá stejně.

Já si myslím, že ano. Teďka tam vlastně všude fungují ta integrační centra, takže nemyslím si, že by bylo něco mimořádného. Třeba máme dobrou zkušenost - otvírali jsme kurz češtiny pro Vietnamce loni v Břeclavi a v Hodoníně... obecně pro cizince, ale tak nějak jsme tušili, že to budou Vietnamci. A jely dva vietnamské kurzy, což bylo v podstatě pro nás překvapení, že opravdu ty kurzy jely. A konkrétně v Hodoníně, kde já jsem si třeba říkala „No, tak tam nebude chodit nikdo“. A chodilo tam víc lidí než v Břeclavi a patnáct lidí stabilně se učí. A už nás urgujou, kdy už začneme znovu zase. Opravdu si nakoupili učebnice a chodí tam. A byly tam třeba případy, kde především ti stánkaři vždycky říkali „Prosím vás, začneme až v sedm večer, protože já musím zavřít obchod“. Ale opravdu chodili. Anebo třeba říkal „Bude chodit i manželka, protože jsme měli kontrolu z obchodní inspekce a manželka nemluvila česky, tak jsme dostali pokutu 2000 korun, takže musíme prostě chodit sem“. Takže kupodivu se to drží a mají zájem. Protože oni tady žijí a mají děcka a asi i to je motivuje, že ty děcka umí česky dobře, takže se jim chtějí tak nějak vyrovnat.

16. Jak vnímáte činnost médií v rámci integrace cizinců? Jestli pozitivně, negativně, neutrálně... Jestli k tomu nějakým způsobem přispívají nebo to naopak ztěžují.

Ale tak... jak kteří. A když chcete dostat něco pozitivního do těch novin, třeba tady v Jihomoravském kraji, tak to chce mít opravdu dobré PR. My na to prostě nemáme vůbec kapacitu. Ještě obesílat novináře a podobně. Takže zpravidla, když se něco čte, tak to velmi často souvisí s Charitou tady v Jihomoravském kraji. Ti na to mají aparát, mají své kontakty, svoje novináře, o kterých ví, že to tam dostanou. Věřím tomu, že kdyby se tady událo něco negativního, tak jsou tu hned. Ale jinak je to těžký. Chce to mít PR určitě.

Nebo známé.

Nebo známé no. V čem třeba Praha je zase lepší, ti naši kolegové, ti taky mají víc kontaktů, jsou na to pracovníci. Ale v těch regionech tady je to těžký.

17. Ted' ještě poslední otázky ohledně spolupráce s dalšíma institucemi. Existuje nějaká platforma, kde se scházíte s těmi dalšími aktéry?

Určitě, a co mě napadá hned, tak je to to Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, kde se vlastně schází od základní školy Staňkova, která učí ty cizince nejvíc asi, přes Charitu, naše organizace, je tam SOZE, je tam tuším Armáda spásy... Takže tam se scházíme, existuje Poradní orgán pro integraci cizinců při Magistrátu města Brna, kde se taky tuším čtvrtletně scházíme. Takže víme o sobě, známe se, když je potřeba, tak si napíšeme, zkontaktujeme se určitě.

18. A myslíte, že by bylo dobrý vytvořit nějakou širší platformu, kde by se třeba s Vámi ještě scházeli nějací zaměstnavatelé v rámci Jihomoravského kraje nebo třeba ta cizinecká policie...

To tady všechno bylo a dokonce si myslím, že něco takového jede a je vlastně rozjeté v rámci projektu přes agenturu pro sociální začleňování. Ovšem to se teda netýká jenom cizinců. To se týká obecně těch lidí dlouhodobě nezaměstnaných, lidí nad 50, ženy samoživitelky. Prostě, když to tak vezmete, tak nakonec sociálně znevýhodnění jsou všichni.

Takže něco takového funguje?

Já to nadsazuju, ale funguje to. Souvisí to i s komunitním plánováním, s tou agenturou pro sociální začleňování, která vlastně jede v rámci těch pracovních skupin při komunitním plánování. Uvažují právě o vytvoření nějakých míst pracovních pro dlouhodobě nezaměstnané v městských institucích tuším. Myslím, že Magistrát města Brna, že tohle je v těch městských organizacích. Ale nevím o tomhle nic úplně konkrétního. Jenom vím, že to je.

Že je taková možnost.

Ano, je taková možnost. Ale i se nám třeba stane, že nám někdo zavolá a řekne „Prosím vás máte někoho, kdo by... já bych třeba někoho zaměstnal“. Zrovna včera volali. Pán, který by chtěl nějaké lidi do skladu nebo na nějaké montování čehosi. Takže taky nám třeba zavolají „Víte o někom, kdo by šel, kdo by pracoval a tak.“ Takže někdy si nás i najdou.

Tak to je dobré. To bych ani nečekala.

Občas. Občas se to stane. Anebo se teda na nás obracejí třeba lidi, nejsou to žádné desítky nabídek, ale prostě stane se to. Třeba nějaký soukromý zemědělec „Potřebuju třeba na sezónu“ nebo „Hledám natrvalo někoho třeba ke koním“. Nabídne ubytování,

třeba nějaký plat taky. Nebo práce v lese, myslím dokonce na Šumavě do těch lesních školek. Vysazování stromů a takový. Takže taky se stane.

Takže se ozývají i sami.

Ozvou se třeba i sami, ano. Nebo třeba chtějí rodinu, ať tam jde třeba rodina i s děckama a ti dva tam můžou pracovat. Takže taky to jde, taky se to občas stane.

20. A ještě poslední otázka. Myslíte, že by se měl třeba veřejný sektor v rámci tedy kraje spíše Krajský úřad nebo Magistrát města Brna více angažovat v rámci integrace nebo to, jak to funguje, je dostatečné?

Ono to právě souvisí s tím Jihomoravským regionálním centrem. A vlastně magistrát je tam teda taky partner v tom projektu samozřejmě. Záleží to taky na míře a úrovni komunikace magistrátu a kraje a vůbec schopnosti komunikace. A myslím si, že to je všechno politická záležitost. Kdo sedí na kraji, kdo sedí na magistrátě. Hašek s Vokřálem, když nejsou spolu schopní komunikovat, tak co ti zaměstnanci... Takže to se od toho všechno odvíjí a je tam politika v tom ve všem.

Příloha 2 – Rozhovor se zástupcem Jihomoravského regionálního centra na podporu integrace cizinců na území Jihomoravského kraje (Centrum)

1. Centrum vlastně sídlí v rámci kraje jenom v Brně, ale předpokládám, že sem jezdí lidi z širokého okolí?

Vlastně Centrum by mělo pomáhat všem cizincům v Jihomoravském kraji. Ale hlavní sídlo má v Brně, přičemž naše partnerská organizace Diecézní charita poskytuje služby i v Blansku. Plus se snažíme otevřít nějaké kurzy češtiny třeba v jiných městech, kde je zájem. Měli jsme v Břeclavi a Hodoníně pro vietnamské skupiny. A chtěli bychom to víc zaměřit, to rozprostření po celém kraji. Zatím jsme na to kapacitně neměli prostor, ale snažíme se na tom trošku zapracovat.

Vím, že fungují streetworkeri, kteří mohou dojíždět do jiných částí.

Nejsou to vyloženě streetworkeri, my jim říkáme interkulturní pracovníci. Máme v současné době ukrajinskou, vietnamskou a mongolskou. A plus máme tady jednoho pracovníka, ten je na pozici streetworker, ale není to vyloženě takový streetwork, jaký je známý v sociální práci. Je to spíš takové to kontaktování a síťování mezi jednotlivými aktéry integrace cizinců. Ale nejen přímo těmi aktéry, mělo by to být i síťování třeba různé dostupné lékařské péče, škol a podobně.

Takže vyhledávání, s kým se vlastně dá spolupracovat.

Ono tahle pozice tady už byla, ale nebyla moc aktivní v těchto směrech. A právě teďka máme nový projekt a chtěli bychom to trošku víc zaktivnit, aby vyjížděl i dál mimo to

Brno. Protože v Brně působí docela hodně organizací a je tady i Magistrát města Brna, který se zaměřuje taky na cizince částečně. A chtěli bychom tedy pokrýt celý ten kraj. Tak uvidíme, jak se to podaří.

2. Máte přehled o tom, jaký je podíl v rámci cizinců z EU a mimo EU, co sem chodí?

Důležitá věc – tohle Centrum může vlastně pomáhat nebo nabízet služby jenom cizincům mimo EU. Je to dané výzvou, tím zdrojem financování, což je AMIF. My vlastně nemůžeme poskytovat naše služby cizincům z EU. Takže vám ani neřeknu ten poměr, kolik je u nás těchto cizinců. Je to docela nevýhoda, protože třeba dejme tomu cizinci z Rumunska nebo z Bulharska na tom vlastně nejsou o moc jinak než třeba cizinci z Ukrajiny. Je to podle mě nevýhoda a je podle mě potřeba, aby tady byla taková služba, která by pomáhala cizincům z EU. On ten důvod, proč vlastně ten náš fond není určený pro cizince z EU, je ten, že cizinci z EU mohou využívat stejné služby jako čeští občané, třeba z dalších fondů. Ale není to úplně vyhovující, protože nejvíce využívaná naše služba jsou tady kurzy češtiny a kurzy češtiny pro občany EU zdarma nikde nejsou.

Takže když sem přijde občan EU, tak ho nemůžete přijmout do kurzu?

Ne to určitě ne. My bychom mu neměli poskytovat ani žádné poradenství, ale samozřejmě nějaké základní poradenství mu vždycky poskytneme, ale nemůžeme si ho potom vykázat. Většinou je odkazujeme na další organizace.

4. Co myslíte, že je nejlepší v rámci informování těch cizinců, že můžou využít vaše služby? Co se vám třeba osvědčilo v posledních letech?

Aby se o nás dozvěděli?

Ano, co je nejlepší nebo nejefektivnější?

Že si to cizinci říkají mezi sebou. To je docela důležitý kanál. My máme docela dobré jméno, si myslím, v těch kurzech češtiny. Spousta cizinců si myslí, že jsme nějaká jazyková škola, což se snažíme taky trochu vyvrátit tím, že se snažíme posilovat a propagovat i ty další služby, které jsou stejně důležité jako ty kurzy češtiny. Ale je to takový motivační prvek, proč sem chodí ti cizinci. A docela se nám myslím vyplatila spolupráce se zaměstnavateli i s dalšími organizacemi, které pracují s cizinci. My vlastně dvakrát za rok tady pořádáme platformu aktérů integrace cizinců. Tam jsou seznámení, dalo by se říct všichni, kdo mají co dočinění s cizinci nebo i kdo má zájem. Není to žádná uzavřená společnost. Může tam přijít každý. A takhle se vlastně dozvídají o Centru. A snažíme se i hodně i na takové té osobní bázi, přes osobní kontakty šířit ty aktivity.

Třeba v rámci těch integračních pracovníků, kteří jsou vlastně z těch komunit samotných?

Jo, to taky, ale ti se vlastně zaměřují nebo jsou specializovaní přímo na tu komunitu. Takže ta mongolská hodně pracuje s Mongoly v Blansku a ta Vietnamka se nám hodně osvědčila s tou vietnamskou komunitou. Protože ona je tu vlastně zaměstnaná od ledna, respektive pod Charitou, pod naší partnerskou organizací. A hodně se nám od té doby zvýšila návštěvnost Vietnamců tady na Centru. I třeba na kurzy češtiny i na poradenství a tak. Myslím si, že to je hodně i díky její práci. A je to docela důležité. Dokonce teď se nám podařilo otevřít i kurz češtiny jenom pro Vietnamce začátečníky a bylo to během dvou dnů plné.

Takže ten osobní kontakt asi funguje nejlíp.

Jo. U těch Vietnamců a Mongolů určitě. Třeba ta ukrajinská pracovnice pracuje trošku jinak. Ona je vlastně primárně tady na Centru a má samozřejmě taky svoje kontakty, ale nedělá to tak, že by šla třeba někam do terénu a do nějakého ruského obchodu. Pracuje na trošku jiné bázi. A ještě teďka vlastně uvidíme, jak se nám osvědčí ta nová koncepce toho streetworku. Já jsem na to sama zvědavá.

5. Je nějaká z těch služeb, kterou považujete za nejdůležitější, za takovou základní?

Já bych asi nechtěla vyzdvihávat jednu službu nad druhou, ale určitě jako základní jsou kurzy češtiny. To je hodně důležité. Hodně lidí o to má i zájem. Ale myslím si, že stejně důležité je to sociální poradenství nebo i právní poradenství. To sociální poradenství je takové trošku ošemetné, že lidi neví, co si pod tím mají představit. Oni si řeknou: „My přece nepotřebujeme žádné sociální dávky, my nepůjdeme na sociální poradenství“. Ale to se taky snažíme změnit a už se nám to pomalu myslím si daří. Teďka vlastně od ledna/února máme poradenství přímo na Centru, nejen u poradenských organizací a ze začátku sem nikdo nechodil, ale my jsme udělali takovou trošku propagaci a už se to začíná lepšit. Tak uvidíme.

6. Vy už jste vlastně říkala, že se snažíte trošku rozšířit ty služby dál v rámci kraje, ale předpokládám, že se neplánuje třeba založit další Centrum v nějakém jiném městě.

To si myslím, že ne. Určitě.

Ale můžete rozšiřovat své aktivity. Vím, že od začátku se ty aktivity hodně rozrostly. Dřív tu byly jenom ty kurzy češtiny a teď jsou tu mnohé další.

Ono je to hodně závislé na tom financování. Dřív to bylo tak, že centrum byl takový ten informační bod a všechny služby byly realizované většinou v těch organizacích partnerů. Což největší je vlastně OPU a potom ta Charita. Potom máme třeba i další, které dělají integrační aktivity, volnočasové, ale ti se průběžně obměňují.

Takže teď ale přibývá těch aktivit, co děláte přímo tady.

To určitě. Teď to tady hodně žije.

7. Kromě nějakých monitorovacích, závěrečných zpráv, vytváříte nějaké vlastní analýzy nebo studie třeba?

No, ne. Protože na to jaksi nemáme kapacity moc.

Ale vlastně ty závěrečné zprávy taky shrnují celou tu situaci s cizinci.

Jo. My děláme vždycky jednak monitorovací zprávy za projekt, a pak vždycky za každé čtvrtletí děláme pro ministerstvo vnitra takzvaný kvartální monitoring a ten by vlastně měl mapovat tu situaci cizinců v JMK a zveřejňujeme to na našem webu. Takže potom se klidně taky můžete podívat.

Ano. K tomu jsem se dostala.

Nemá to být zaměřeno na nějaké přesné počty, ale spíš na nějaké problémy, se kterými se tady cizinci setkávají. Nebo i třeba situace jaká je ve většinové společnosti. Jak vnímají cizince a takhle. A právě my se snažíme, aby se to dostalo na tu veřejnost, i když chápu, že naše stránky podle mě nemají moc velkou návštěvnost. Na těch webových stránkách by taky trochu chtělo zpracovat, ale to bude složitější. Protože než se tam něco najde a prokliká...

8. Máte nějakou zpětnou vazbu od těch cizinců? Víím, že jeden rok se dělal dotazník v rámci myslím kurzů češtiny...

My teď děláme na konci každého kurzu češtiny evaluační dotazník a to vlastně tady schraňuju, a pak z toho děláme nějaké výstupy. Většinou máme odezvu pozitivní od těch klientů a většinou na ty kurzy češtiny je to jednak přes ty dotazníky a jednak potom, že sem přijdou a chválí si to. Nebo že se potom přihlásí i na další kurz, že se nás pořád ptají, kdy budou další kurzy a tak. To si myslím, že je pozitivní. A u toho poradenství třeba tam je to hodně na té osobní rovině si myslím. Že chodí třeba i opakovaně, přivádí nějaké kamarády a tak. To je takové pozitivní.

10. Teď v rámci toho, že se o migraci a integraci hodně mluví v poslední době, setkali jste se tady s nějakými negativními reakcemi ze strany většinové společnosti?

Ne, musím říct, že zatím ne.

11. Ještě bych se zeptala ohledně financování...Centrum celkově funguje na bázi projektů. Myslíte si, že je to vhodný nástroj?

No, určitě ne. To se nám ukázalo i v praxi, že se to hodně neosvědčilo. Protože my jsme vlastně financování z toho AMIF, ten spravuje ministerstvo vnitra a vloni, vlastně před rokem touhle dobou, se měnily ty fondy, takže na Ministerstvu vnitra byl obrovský problém a Centrum vlastně běželo hodně, hodně omezeně a rozjíždělo se se zpožděním.

Je podle mě špatně, když je to vázané jenom na ten jeden fond, že tam není zajištěna potom ta kontinuita a udržitelnost.

Takže možná rozšíření nějakých těch finančních prostředků by bylo lepší?

Akorát ono je zase na druhou stranu problém ten, že vlastně tím, že jsme přímo pod krajem, tak je to trochu omezené. Jediná možnost, jak můžeme získávat peníze, jsou nějaké ty fondy, na což taky úplně nejsou kapacity.

V dřívějších letech to bylo vždycky na jeden rok ten projekt, a teď jsem se dívala, že je to na tři roky.

To je vlastně jedna z výhod toho nového fondu, že teď od července to běží na tři roky.

Takže je to lepší?

Jo, určitě je to lepší. Protože ty krátkodobé jednoleté projekty...než se ten projekt rozjede, tak už vlastně končí, a pak se zase čeká, co dál. Takže tohle je rozhodně lepší.

12. Jak by podle Vás měl vypadat integrovaný cizinec? Co by mělo být cílem, co by měl ten cizinec umět, znát, když projde tím procesem?

Ta integrace, to je otázka. Ale podle mě důležité je, aby ten cizinec se tady cítil příjemně, a aby měl nějaké zázemí, aby byl samostatný a aby nebyl závislý na žádných institucích nebo prostě na nikom. Aby byl samostatný, věděl, co má si jak kde zařídit, byl toho schopný. Důležité samozřejmě je, aby uměl česky, ale otázka do jaké míry. Ta úroveň integrační se pořád hodně diskutuje a já bych to ani nevynezovala nějak přesně, jaká úroveň je důležitá. Záleží hodně na osobnosti toho cizince, na kolik je schopný se sám o sebe postarat. Podle mě nejdůležitější je to, aby ten cizinec vlastně nebyl závislý na svém okolí. To znamená, když třeba jde někam do obchodu, aby nemusel si brát sebou tlumočnicka, nebo když jde k lékaři, aby byl schopný sám si najít lékaře a takové věci.

Aby se domluvil sám.

Nejde jenom o tu domluvu, ale aby třeba i pochopil dejme tomu systém městské hromadné dopravy. Takové věci. Pro spoustu cizinců to není běžná věc, hlavně v těch odlišných kulturách právě je to trochu složitější to pochopit. Ale i proto tady vlastně máme adaptačně-integrační kurzy pro nově příchozí cizince. To je takový jednodenní kurz, který obsahuje takový balíček všech důležitých věcí, které by měli ti cizinci umět. Ze všech oblastí, třeba školství, sociální oblast, zdravotnictví, kurzy češtiny nebo i tady ty Centra, kde můžou hledat pomoc a takové věci. Což je podle mě dobré tady ty kurzy.

13. A ohledně těch integračních kurzů. V některých zemích jsou tady ty integrační kurzy povinné pro nově příchozí. Je to správné, že je to u nás dobrovolné pro ty cizince?

I tady se to diskutuje. A já nevím. Protože myslím, že hodně záleží na tom, z které země ten cizinec je. A je otázka, jestli to dát povinné nebo ne. Jako já si myslím, že daleko důležitější je třeba povinný kurz češtiny, kdyby to třeba dávali.

Ted' je vlastně povinný kurz, když žádají o trvalý pobyt nebo o občanství.

Ano. Na to občanství, tam je vlastně i kurz toho kulturního minima, což je takové trochu sporné podle mě. Kolikrát jaké tam dávají otázky. Ale tady tohle bych asi nedávala úplně povinné. Mělo by záležet na každém, protože když sem třeba přijede nějaký cizinec na zaměstnaneckou kartu, bude tady pracovat a ví, že třeba za tři roky se chce vrátit, nechce tady zůstat...

...tak to pro něj asi nemá moc smysl.

Jako záleží. Ukrajina nebo takové země jsou nám hodně podobné. Ale nevím, jestli by chtěli... i když my jsme ty kurzy měli i pro rusky mluvící a bylo tam docela hodně lidí. Ale já bych to nechala na každém, jestli má ten zájem nebo nemá ten zájem. Jako povinné, jestli bych to dávala, tak třeba pro držitele mezinárodní ochrany, protože tam se předpokládá, že asi tady zůstanou. Takže pro ně možná, ale je to takové hodně diskutabilní.

14. A je něco, co považujete za překážku té integrace? S čím jste se třeba Vy setkala tady, že je problém?

Třeba tady konkrétně v Brně je hodně velký problém pro cizince najít si bydlení. To je prostě nepřekonatelný problém, trvá to strašně dlouho, je to daleko těžší než třeba si najít práci. Když to srovnám třeba s Olomoucí, tak v Olomouci bylo jednoduché celkem najít si bydlení pro cizince, ale zase těžké najít si tu práci. A tady je to naopak. Práce tady není problém, ale to bydlení, to je prostě... I když hledá nějaký člověk, který je zaměstnaný, a hledá si sám bydlení a je to cizinec, tak je problém. I když třeba mluví česky a má nějaký přízvuk, tak je to problém.

Ze strany těch poskytovatelů bydlení, že nejsou moc rádi, když tam jsou cizinci?

No, oni prostě... nevím z jakého důvodu. Já bych chápala, že třeba neumí anglicky, že by se báli, jak se s tím člověkem domluví. Ale kolikrát ten jazyk není problém. Je to nějaký jejich předsudek. A obecně si myslím, že problémem je to nastavení té společnosti tady, hlavně teda po událostech minulého roku, že tady vznikla úplně nelogicky nějaká fobie z cizinců, ale podle mě je to úplně zbytečné, protože my vlastně můžeme být rádi, že tady ti cizinci jsou. Oni zvyšují tu ekonomiku. Ale to si prostě většinová společnost neuvědomuje.

16. S tím možná souvisí další otázka. Jak vnímáte činnost médií ohledně integrace cizinců?

No já si myslím, že je to hodně nedostatečné, ale podle mě chyba je nejenom na straně těch médií, ale i třeba na straně ministerstva vnitra, že prostě nedávají ty informace. A mně se to hodně krát ukázalo v tom kvartálním monitoringu. Já to dělám vlastně tak, že rozesílám dotazy všem různým institucím, i třeba školám, a docela často se mi vrací odpovědi s tím, že by uvítali více informací o tom, co dělá kraj nebo co dělá stát pro to, aby se ti cizinci tady usadili bez problémů. Co dělá pro bezpečnost té majority. Ale ministerstvo vnitra nekomunikuje. I proto já třeba jsem zveřejňovala ty naše kvartální monitoringy. Myslím si, že moc lidí si to tam nechte samozřejmě, ale aspoň něco, ať vidí, že něco je.

Byla by třeba možná spolupráce s regionálními televizemi nebo nějakýma deníky menšího rázu, které třeba nejsou pro celou republiku, ale jenom nějaký segment?

Za stranu Centra by to bylo trošku problematické v tom ohledu, že my jsme vlastně pod krajem, takže všechno musí jít přes kraj, přes tiskové centrum.

Takže by se musel angažovat víc tady v tom JMK.

Jo.

15. Vy jste říkala, že v Brně je více cizinců než v třeba v Olomouckém kraji celkově. Myslíte, že jsou tady ještě nějaká specifika oproti jiným krajům?

Myslím si, že specifikum je to, že je tady hodně cizinců zaměstnaných v těch IT profesích a v těch vysoko kvalifikovaných profesích. A potom v tom množství. Tady je vlastně druhý nejvyšší počet cizinců a to je tak všechno. Hlavně se ti cizinci soustředí v Brně. Nejsou moc někde jinde.

17. Vy už jste mluvila o té spolupráci s dalšími aktéry, kromě té platformy, která funguje tady v rámci Centra, tak jsou ještě nějaké příležitosti k setkávání těch aktérů tady v JMK nebo třeba i v rámci ČR?

Tak vlastně Magistrát města Brna mají taky pracovníci přímo na cizince, oni dělají taky různá setkání Poradních orgánů a komunitního plánování a tak. To bývá většinou tak jednou za čtvrt roku tady ta setkání. A potom vlastně jezdíme s těma kvartálníma monitoringama na ministerstvo vnitra vždycky po každém tom zpracovaném monitoringu, a tam se vlastně setkáváme se všema vedoucíma těchto integračních center a tam sdílíme ty zkušenosti.

18. A třeba ta platforma je celkem široká jste říkala. Tam je hodně těch institucí. Myslíte, že je lepší nebo důležitý mít tam zahrnutý všechny ty instituce nebo je občas lepší se bavit jenom s těmi nejvýznamnějšími aktéry?

Podle mě je určitě důležitý, aby o tom věděli všichni a aby všichni měli šanci projevit svůj názor nebo svoje potřeby. Pak je otázka, kdo bude ochotný s námi třeba dál spolupracovat hlouběji.

To se možná projevuje tím, že se mění ti partneři projektu.

Jo, ale nejenom. A třeba teďka spolupracujeme už druhým rokem s jednou střední školou a vlastně my pro ně děláme kurzy češtiny, protože tam chodí hodně žáků, studentů Ukrajinců, takže my pro ně děláme kurzy češtiny. A s tou myslím spolupracujeme nějak od jara loni (kolem tohoto roku).

Takže ta širší spolupráce závisí spíš na aktivitě těch jednotlivých aktérů?

Jo. My se třeba snažíme jim nabízet naše služby, ale rozhodně se nebráníme tomu, když někdo osloví nás, že třeba by měl zájem o tohle a o tohle. Máme samozřejmě taky omezené možnosti, ale vždycky se snažíme najít nějaké možné řešení. Třeba je odkázat i dál.

19. Je třeba něco, co byste v rámci té celkové spolupráce tady v kraji zlepšila? Nebo co vidíte, že by se dalo vylepšit třeba v rámci frekvence těch setkání nebo způsobu komunikace?

Já si myslím, že třeba ta platforma, jakou máme my, podle mě vhodnější by bylo specifikovat po konkrétních oblastech, třeba jenom vzdělávání, zaměstnávání nebo bydlení. Že by se projednávala vždycky už konkrétní daná věc. Že by nemuseli všichni slyšet všechno, ale že by se to zaměřilo specificky na dané problémy.

Že by tam přišly jenom ty instituce, kterých se to týká.

Přesně tak. Anebo by se to udělalo nějak blokově, aby to nebylo časově moc náročné. Protože i na Magistrátě města Brna k tomu v rámci komunitního plánování sociálních služeb mají různé skupiny, ale není to právě zaměřené úplně na ty cizince. Ti cizinci v těch sociálních službách jsou podle mě často upozadováni. Většinou jsou ve skupině ještě s etnickýma menšinama, takže většinou se tam zabývají Romama třeba. Ale myslím si, že teď už se to taky mění a tím, jak je tam ta nová pracovnice na ty cizince.

Příloha 3 – Rozhovor se zástupcem Brno Expat Centre

Jenom bych se chtěla ujistit... vy jste tedy přímo nezisková organizace typu spolek pod Brnopolis?

Ano. Brnopolis je zapsaný spolek, Brno Expat Centre je projekt Brnopolisu. Od začátku teda dotovaný městem Brnem, postupně i zdroji ze soukromých zdrojů jsme financováni a hlavně z těch velkých mezinárodních firem, které nám platí za nějakou extra prioritní péči pro jejich zaměstnance.

A Expat, jestli dobře chápu, je vlastně krajan. Jste tedy zaměřeni nějak na krajany? Předpokládám, že sem nemusí chodit jenom čeští krajani, kteří tady chtějí bydlet a pracovat.

Krajan nevím, jestli je správný přeložení slova expat. Expat je ten, kdo je právě ze svojí domovské země venku, takže vlastně jsme pro všechny, kteří tu nejsou původně doma. Takže se tady teprve usazují a Brno se pro ně stává domovem postupně. Ten expat má nějaký historický a politický kontext. Expati bývali hlavně západní zaměstnanci, profesionálové, někdy i úředníci vyslaní ze západu do rozvíjejících se zemí. Úplně tradičně tady ten výraz přes sto let zpátky. V současnosti se to víc a víc používá jako takové politické označení ekonomických migrantů, kteří mají vysokou kvalifikaci a přispívají k rozvoji ekonomiky. Výrazně.

2. Je to nějak omezené? Třeba že sem někdo přijde a vy mu musíte říct, že mu nemůžete pomoci, protože...?

Ne, naštěstí máme díky otevřenosti magistrátu široké pracovní pole, takže můžeme vlastně obsluhovat mezi našimi klienty kohokoliv. Nezáleží na národnosti, nezáleží na ekonomickém statutu, nezáleží na stupni vzdělání. Pro nás je rozhodující, jestli ten člověk pracuje v té takzvané znalostní ekonomice, takže pracuje ve firmách, které u nás dělají v Brně a v Jihomoravském kraji výzkum, vývoj - jakoukoliv pozici s vysokou přidanou hodnotou. Jedna věc. A to je takové měkké měřítko, které prostě nemáme moc jak měřit, je takový pocitový. Druhá věc je to, že ten člověk se s námi domluví anglicky, protože všechny naše materiály i web, všechny materiály, co zpracováváme, návody, pokyny, emaily, jsou v angličtině. Takže tam je rozdíl mezi cizincem, který sem přijde a pracuje uvnitř svojí vlastní komunity a nemluví příliš anglicky, nepoužívá angličtinu jako běžný pracovní jazyk, jako třeba je většina asi Ukrajinců a Vietnamců, co tady jsou. Ty, kromě Slováků, největší skupiny migrantů. Naopak kdokoliv - Vietnamec, Ukrajinec, Slovák, když pracuje v mezinárodní firmě, tak používá angličtinu velmi často jako ten pracovní jazyk, tím pádem se u nás vlastně domluví jednoduše, a na to jsme nastavený.

A kdybyste měl odhadnout ten podíl, když se srovnají občané EU a těch mimoevropských zemí?

U nás mezi klienty lehce převažují z EU. Ne o moc, třeba o 55% víc z EU, takže je to zhruba půl na půl EU a třetí země. Těch lidí ze třetích zemí je tady méně početně mezi těmihle expaty, protože je administrativně náročné sem pro firmy přivést někoho mimo EU. Ty administrativní překážky jsou tam velmi velké, trvá to dlouho, stojí to peníze, zatěžuje to tu firmu. Takže preferují lidi, kteří jsou z EU, těch je nevím procentuálně kolik, ale většina. Na druhou stranu ti mimo EU potřebují více pomoc právě třeba s těmi pobytovými oprávněními, s vízy, takže i když je tady víc těch EU zaměstnanců mezi expaty, tak nás kontaktují zase poměrně častěji ti ze třetích zemí.

4. Vy teda informujete hlavně v angličtině. Je nějaký způsob, který se Vám osvědčil jako nejlepší při kontaktování těch potenciálních cizinců nebo i zaměstnavatelů?

Nevím, jak to myslíte kontaktování.

Jak šíříte povědomí o tom, že poskytujete tyto služby, že to můžou využít?

Samozřejmě ty dva světy – offline, online jsou trochu oddělené. Ten online máme velmi obsáhlou webovou stránku, kde jak jsem říkal, je hodně těch návodů, pokynů, rad v angličtině. Takže buď lidé o nás ví anebo častěji právě se k nám dogooglují. Takže třeba vyhledávají na google „hledám english speaking doctor in Brno“ a jeden z prvních odkazů bude na náš web. „I need to register a car in Brno“ a jeden z prvních odkazů bude náš web. „I am searching for healthcare insurance“. Zase. Takže často k nám přichází nebo sledují nějaké diskuzní skupiny na FB, ve kterých Brno Expat Centre taky se snaží do nich nějak vystupovat, přispívat a dávat tam odkazy na Expat Centre. Takže sociální sítě odkazují na Expat Centre, a pak teda snad už někteří si předávají odkaz na webové stránky Expat Centre. Jedna věc. Druhá věc, jak nabízíme konzultace zdarma, tak mezi expaty už se dneska ví, že Expat Centre je zdarma, radí a odpovídá v angličtině, rychle a efektivně. Takže už dostáváme denně tři, čtyři nové dotazy. Protože potřebují lidi poradit, tak my jim vlastně odpovíme, a pak dáme odkaz na naše weby a na naše všechny materiály. A v tom reálném světě offline, to je často odkaz od jejich zaměstnavatele nebo nadřízeného nebo kolegy z pracovního týmu. Takže, jak říkám, jsou lidi, kteří tady přijdou pracovat nebo podnikat a většinou ti pracovníci, když nastoupí do nové firmy, tak jejich HR nebo jejich kolegové už o Expat Centre věděli. Samozřejmě všechny ty firmy my kontaktujeme, takže oni o nás ví, a když někdo za nimi přijde, že potřebuje pomoc, tak dají odkaz na Expat Centre.

Můžou tedy za Vámi přijít jednotlivci cizinci a může za Vámi přijít i firma, která třeba má zájem zaměstnávat nějaké cizince?

Ano. Zastoupení té firmy chce s námi řešit, jak je to náročné, najmout někoho ze třetí země, jestli mu pomůžeme s relokací. My se snažíme o vlastní sociální podnikání, takže jsme schopný zajistit tyhle firmy, které jinak poskytují jiné komerční služby. Takže firma potřebuje relokovat výzkumníka z Indie a kontaktuje nás, a my potom už pod hlavičkou Expat Centre dokážeme zprostředkovat advokátní služby, vyřízení příjezdového víza, pobytové a zaměstnanecké karty... Zase ve spolupráci s realitkou dokážeme najít bydlení, ubytovat ho, a potom ho jakoby přivítat a pomoci mu v těch prvních krocích po příjezdu. Takový balíček.

1. Vy vlastně fungujete v rámci Brna, můžou sem přijít i lidi, kteří třeba nechtějí bydlet přímo v Brně, ale v nějakém jiném městě?

Máme kancelář pouze v Brně, máme informace pouze, co se týče bydlení v Brně a úřadů v Brně, nicméně zase nekontrolujeme, kde ten člověk má místo pobytu, kde má adresu registrovanou, takže odpovíme komukoliv, ale naše znalost a zkušenost mimo oblast Brna je omezená.

Takže pokud chce nějaké základní informace, tak jste schopní poradit všeobecně?

Ano.

6. Plánujete třeba založení nějaké pobočky v nějakém jiném městě?

Ne, zůstáváme určitě v Brně, my jsme svázáni s městem, v podstatě trošku nahrazujeme služby, které jiná Expat Centra dělají přímo v gesci magistrátu nebo té veřejné samosprávě. Takže my nejsme jako podnik, který by měl nějaké ambice přesahovat město nebo region.

A třeba nějaké rozšiřování těch aktivit, které nabízíte? Ono je to celkem široký už teď si myslím. Ačkoliv jste zaměřeni teda na pracovní záležitosti, tak dokážete radit i v širším spektru věcí.

Tak ono ty pracovní záležitosti se netýkají jenom, jak dostat pracovní povolení a jak se sem legálně dostat a najít si bydlení. Tím to samozřejmě nekončí, jenom začíná. Takže my si uvědomujeme, že pro dobrou práci, výkonnost a spokojenost těch lidí a samozřejmě i pro soudržnost brněnské společnosti cizinců s Čechy, tak je důležité, aby ti lidé se dokázali pomalu integrovat, aby si tady našli to svoje doma, aby tady si našli svoje oblasti zájmu, svoje subkultury, aby navštěvovali kulturu, aby sledovali veřejné dění, aby poznávali město, jeho různé části, někdy nějaká skrytější místa, takže to není jenom nějaká třešnička na dortu, to je krém toho dortu, který to vůbec drží pohromadě. Takže je potřeba ty lidi tady udržet spokojenými a pomoci jim se do toho města dostávat dál a dál pod kůži. Plus někdy s tím zaměstnancem přijede jeho rodina, rodinní příslušníci – manželka, děti, partner, partnerka a v tu chvíli ta spokojenost toho samotného zaměstnance někdy není až tak důležitá jako spokojenost těch partnerů, partnerek, manželky. Pokud tady přijede cizinec s manželkou a dětma a oni si tady nenajdou dobrou školu, nenajdou tady svoje životní prostředí dobré, manželka tady nenajde buď aspoň nějaký částečný úvazek, nějakou práci nebo nějakou dobrou aktivitu nebo nějaké volnočasové aktivity, které ji baví, tak tady nezůstane ta rodina celá a odejde i ten zaměstnanec. Takže to je velmi důležitá práce v procesu celé té integrace. My děláme takzvané ty reception services, to je ten první welcome, takový jako příjezd. A dejme tomu první měsíc po příjezdu zařizujeme věci jako takové ty administrativní záležitosti, šalinkartu, bankovní účet, kartu do telefonu, přihlásit se k poplatkům za odpad, ale pak vlastně daleko delší proces a daleko komplexnější, zasahující daleko více životních oblastí, je právě ten proces té integrace, který probíhá po celou tu dobu, když tady ten cizinec žije. Až do odjezdu nebo do naturalizace, kdy se stává trvalým pobytem cizince anebo občanem.

7. Vytváříte nějaké analýzy, statistiky vlastní?

Vytváříme pro naše vlastní potřeby, abychom samozřejmě rozuměli, kdo je naše klientela, jak se to mění. Ale nepublikujeme to.

8. A získáváte nějakou zpětnou vazbu od těch svých klientů? Jestli jim to pomohlo.

Ano, ale více neformálně.

Spíš tím setkáním?

Setkáním tváří v tvář, dotazováním na akcích veřejných, kam ti lidi přijdou, samozřejmě ti cizinci sami nám píšou zpětnou vazbu, když chtějí, když jsou s něčím spokojeni nebo naopak nespokojeni. Ale k nějaké evaluaci kompletní se teprve chystáme.

9. V rámci tady Centra pracují i zástupci cizinců samotných? Já se ptám z toho důvodu, že se většinou říká, že cizinec reaguje líp, když komunikuje s cizincem, nebo aspoň tak to funguje v těch integračních službách, co jsem tak byla už.

Ano, ideální by to tak bylo, teoreticky to tak je. Jedním ze zakladatelů Brno Expat Centre je Don Sparling, který je Kanadčan, který žije v Brně od roku 69, takže už přes 40 let. On je cizinec, který si tím prošel, ještě za dob hlubokého komunismu žil v Brně, takže on řídil to kormidlo na začátku, jak přistupovat k cizincům z pohledu cizince. Mám tady i dvě kolegyně Slovenky. Takže říkám, teoreticky ano, prakticky ne tolik, protože jak ten Don Sparling, tak kolegyně Lucie nebo Kristýna jsou tady dlouho, jsou naturalizovaný, jsou tady zvyklí. Samozřejmě jejich sociální identita je spojena s jejich kanadskou, slovenskou, ale nerekrutovali se jakoby z řad migranty, kteří třeba byli nejdřív našimi klienty, to ne. Prostě už tady nastupovali jako lidi, kteří jsou místní.

Předpokládám, že sem chodí hodně národností, z různých zemí světa, takže by to asi bylo těžké zaměřit se na jednu nějakou národnost.

Bylo by to těžké, ano. Protože se to velmi střídá a další problém je, že pokud by někdo tady u nás pracoval, tak je nezbytná znalost češtiny, takže bychom potřebovali najít někoho, kdo tady je tak dlouho nebo kdo umí tak dobře česky, že se dokáže pohybovat samostatně v tom prostředí. Protože my potřebujeme pracovat, kontaktovat české úřady, zjišťovat informace v češtině, a pak je překládat do angličtiny. Takže to je takové trošku limitující. Samozřejmě, že by to šlo, ale zatím jsme měli cizince, kteří u nás pracovali pouze jako stážisti nebo dobrovolníci. Měli jsme tady Syřanku, která s námi pracovala, měli jsme tady z Argentiny, jakoby z Jižní Ameriky tady byl, nějaký Američan tady pomáhal, ale to nebylo zásadní.

10. V rámci toho, jak se teďka ta celá integrace cizinců a migrace, jak se to probírá v médiích, tak setkali jste se třeba v poslední době s nějakými negativními ohlasy, že poskytujete služby cizincům?

Osobně ne, možná nějaké dozvuky skrze internet, ale nám se to vyhnulo jako organizaci. I s tím, že Češi jsou podle mě pragmatičtí i ve svojí nesnášenlivosti, takže si uvědomují, že pokud tady někdo pracuje na důležité pozici a odvádí dostatečně velké daně, tak v tu chvíli už ho dokážou brát jakoby za svého...mám ten pocit z veřejného mínění, že je dostatečně integrovaný. Tady je vlastně strach zaprvé z toho, kdo by využíval sociální systém a nepracoval a za druhů... ono to ani není tak vůči cizincům, prostě je to starý dobrý rasismus vůči lidem, kteří jsou tmavší barvy kůže a z jiného kulturního okruhu, ne toho euroamerického. Celý se to dá vlastně zredukovat na nesnášenlivost vůči islámu, muslimům a lidem tmavého zbarvení. A máme nějaký zkušenosti, že už narazili na problémy. Prostě stačí, že žena má šátek na hlavě

anebo někdo vypadá tak tmavě, že je často spletený buď za muslima nebo ještě častěji – zase stará dobrá nesnášenlivost k Romům, že si Mexickou rodinu prostě někdo zamění za cikánskou a začne na ně pokřikovat něco nebo jim nadávat, že jsou moc hluční.

Ale přímo na Vás...

Ne, na organizaci ne, ale klienti to zaznamenali. Že spousta Čechů najednou v posledním roce a půl získala pocit, že je legitimní vyjadřovat se vůči cizincům na ulici a někdy to dochází k nějakým osobním útokům. Dříve si to ti lidi mysleli taky, ale nebyli schopní veřejně tady vystoupit. Teď se to jako legitimizovalo tou krizí.

11. Vy jste říkal, že využíváte jednak grantu z veřejné sféry (města Brna) a využíváte taky nějaký evropský fondy?

Ne. My jsme byli dva roky navázáni na Integrační centrum Mezírka, takže jsme byli součástí toho integračního fondu Evropské unie, který se teď přejmenoval na Azylový, migrační a integrační fond. Takže tam jsme byli dva roky, ale zaprvé naše role v tom byla velmi malá a nevyplatilo se nám za tak malý podíl a tak velký podíl práce a administrativy vůbec to využívat.

Ale předpokládám, že tak nějak neformálně spolupracujete.

Ano. V Brně všechno funguje neformálně, takže tady neexistuje, není funkční třeba nějaký kulatý stůl všech neziskovek. Nebo tady není funkční platforma, kde by se ti lidi opravdu věcně bavili prakticky o nějakých problémech. Formálně existuje platforma JMK, která je ale velmi symbolická a je to jednou za rok konference, na které se odprezentují příspěvky kraje, Integračního centra, cizinecké policie, občas tam je nějaký host třeba z nějaké neziskovky, ale prakticky se tam nic neřeší a není to interaktivní. A ještě je Poradní orgán města Brna k záležitostem cizinců a ten se schází snad jednou za půl roku. A teď jak ho restartují, tak znovu tam vytváří nějaké prostředí. Ale tam zase je tolik aktérů, já nevím třeba 20 různých aktérů, je tam tolik různých oblastí, takže se to samozřejmě nedá probrat na dvouhodinový, tříhodinový schůzce ani. Takže teď ještě doufám, že vzniknou nějaké pracovní skupiny podle různých oblastí – školství, zdravotnictví, ubytování, vzdělávání jazyků, nevím co dál...

Nějaká konkrétní témata.

Konkrétní témata, aby to byly opravdu pracovní skupiny, kde se to řeší prakticky, protože to formálně neexistuje, a jak jste sama říkala, neformálně se všichni známe. Brno je malý.

12. Teď spíš obecně k té integraci. Jak by podle Vás měl vypadat integrovaný cizinec? Co by mělo být, co by měl znát, umět, když projde tím procesem integrace? Kdy už se dá říct, že ten člověk je úplně integrovaný do téhle společnosti?

Úplně integrovaný?

No já vím, že úplně integrovaný možná nebude nikdy...

To nebude nikdy nikdo, protože co je úplná integrace? Co je ten ideál, ke kterému směřujeme? Je to Čech, který kouká na fotbal, jí knedlíky a pije pivo? Je to ten ideál, ke kterému máme směřovat? Česká společnost je strašně rozrůzněná, máte spoustu subkultur, je to prostě heterogenní. Nevím ani, kdo je integrovaný Čech. Je to ten, který si dokáže vyřídit občanku a mluví česky a ví, jak najít doktora? Takové to minimální kritérium. Nebo je to někdo, kdo chodí pravidelně k volbám, přispívá dobročinným aktivitám, je prostě nějak superangažovaný občansky a do toho ještě reprezentuje nějaký český hodnoty? Takže to je velmi tenký led určovat, co je úplně integrovaný cizinec. Ale samozřejmě můžu popsat, co ta integrace by měla tomu cizinci otevírat, jaký brány, nebo co by v něm měla rozvíjet. To by určitě měla být za prvé schopnost orientovat se v tom novém prostředí a být schopen sám si vyřídit nebo aspoň kontaktovat ty úřady, které mi pomůžou, nebo ty organizace, které mi pomůžou. Takže hlavně nebýt závislý na nějakých agenturách zprostředkovatelských, nebýt závislý na klientech, to je takový ten ukrajinský pojem, to je vlastně někdo, kdo je takový pasák toho pracovníka. Takže to je špatně. Mít pocit, že jsem rovný s rovným, když jedním se zástupcem nějaké veřejné správy. Jedna věc. Druhá věc je samozřejmě být schopen se pohybovat v ČR tak, abych rozuměl česky na nějaké základní úrovni. A1 je asi minimum úroveň, ale třeba A2 si myslím ...by mělo nastavení toho integračního procesu motivovat lidi, aby se dostali třeba na A2 úroveň. Pak ať si pokračují v tom, jak chtějí. Takže rovný přístup k úřadům a pomoci těch organizací, neziskovek, znalost dostatečná jazyka, samozřejmě mít zajištěné bezpečné bydlení a přístup ke zdravotnictví.

14. Je něco, co považujete za překážku té integrace cizinců v rámci třeba tady konkrétně Brna? Něco, s čím jste se třeba osobně setkal, že je problém?

No, ano. Mám pocit, že neustále ta integrace v ČR je věc, která je pouze na papíru, která prakticky probíhá omezeně na omezený okruh lidí, že to není dostatečně systémový přístup ke všem cizincům, ať už kvůli tomu, že se neustále z pohledu ministerstva vnitra zásadně odlišují občané EU a non EU, což je prostě administrativní rozlišení, ale v reálu ty potřeby těch lidí se nedají odlišovat podle toho, jestli jsou z EU nebo nejsou z EU. To samozřejmě má jiné své důvody a ty tady nemusíme řešit, proč to tak dělá ministerstvo vnitra. Další můj pocit je, že ta integrace má být řízena centrálně znovu ministerstvem vnitra, odborem azylové a integrační politiky, ale že tohle se už ověřilo i jinde v Evropě, prostě není nejefektivnější způsob. Efektivnější způsob je snížit tu integraci na úroveň samospráv – města a kraje. Takový ty grassroots a místní organizace do toho daleko více začlenit, místní samosprávu a pracovat v menších územních celcích podle jejich složení těch cizinců na místě, podle jejich místních potřeb a překážek. Takže ten jeden centrální přístup je fajn, že ministerstvo vnitra podpořilo vznik těch Integračních center, že v každém regionu je nějaký ten centrální bod informací, ale ještě by to měli dotáhnout, že ten centrální bod bude iniciovat integrační proces na úrovni těch krajů.

Nejenom tam přistupovat k tomu jako jenom nějaký monitor nebo naopak tam se snažit tlačit jednu národní politiku integrace, protože je to strašně nečitelný. Cizinci neví, co se po nich chce... to je důležitý. Pro ty cizince není vůbec jasné, jak se mají integrovat, jestli se mají integrovat, kdo to sleduje, co by z toho měli. Samozřejmě se o tom mluví, ale chybí tomu nějaký symbolický předmět, nějaký bod, ve kterém by ti cizinci měli v něčem vizualizovaný nebo zobrazený... třeba nějaký integrační průkazky nebo karty, kde by mohli z toho získávat nějaký vouchery na jazykové kurzy, za to by mohli dostávat nějaké body, razítka nebo něco takového. Aby opravdu viděli, jak ta integrace pro ně postupuje. A pokud mají zájem, tak v tom budou pokračovat dál. Aby tam třeba nějaký minimální požadavky, které by měli splnit, aby pak třeba dostali trvalý pobyt nebo něco podobného.

13. V některých evropských zemích vlastně funguje to, že když tam přijde nový cizinec, tak musí povinně absolvovat nějaký integrační kurz nebo nějaký balíček kurzů. Myslíte, že by se to mělo zavést třeba i u nás?

Nevím, jestli by to mělo být povinný, ale určitě by to mělo fungovat. Měl by každý cizinec vědět, že tuhle možnost má a problém je zase EU-non EU. U EU lidí nemůžeme ani kvůli evropským dohodám ani je nutit do nějakých integračních kurzů. Nemůžeme je omezovat na jejich svobodě pohybu, když někam nepřijdou. Stejně ty lidi tady budou. To by mi ani nevadilo, ale ministerstvo vnitra se zase snaží zavést takové kurzy, ale co vím, tak probíhají zase jenom ve velmi omezeném počtu těch lidí a v ne příliš srozumitelně jakoby zabaleným obalu. Takže vím, že to probíhá třeba na té Mezírce, a že to je snad česko-anglicky nebo česko-rusky, česko-ukrajinsky, to taky nechápu, proč to musí být v těch dvou jazycích jakoby zároveň, ti lidi stejně, velká část z nich třeba nebude rozumět té češtině, protahuje se to na dvojnásobnou délku. To jsou takový už praktický věci, jak to jako zorganizovat. Nemám ten návod, jak to má vypadat, ale jak to funguje teď, tak to spíš nefunguje.

15. Vnímáte nějaká specifika v rámci JMK nebo třeba i v rámci Brna ve srovnání s jinými regiony ČR?

Kterýma jinýma?

V rámci krajů třeba s jinými kraji ČR. Nebo v rámci města je asi těžký srovnávat něco s Prahou nebo takhle... Ale jestli máte pocit, že třeba v rámci JMK je něco, co se musí zohledňovat v té strategii, co třeba jiný kraj nemá.

Tak každý kraj se odlišuje specifickým složením těch cizinců. To může být prostě jedna velká firma, která tam má skupinu nějaké národnosti, a tím pádem se odlišuje. JMK má taky nějaký specifika. Nevím, jestli jste myslela tohle. Takže tamty potřeby jsou jiný. Nebo komunikační jazyk té integrační činnosti bude jiný.

Jo. Můžeme třeba říct, že v Blansku je velká komunita Mongolů, na jihu jsou zase velké komunity Vietnamců a tak.

Přesně tak. To je specifikum, které je samozřejmě potřeba zohlednit. Z našeho pohledu Expat Centra je důležitý zohlednit, že tady jsou cizinci, kteří sem přijdou a nespádají do nějakých rizikových skupin sociálního začleňování. Že to jsou lidé, kteří jsou ekonomicky v pohodě, dokážou se dorozumět, mají přístup k informacím, pokud jsou pro ně dostupné v angličtině nebo jiných jazycích. Takže tam není nutná nějaká krizová pomoc. Ale pokud JMK chce, aby tady zůstávali a podíleli se na veřejném životě a stávali se těmi budoucími občany, tak by pro ně taky měl něco dělat. A to už překračuje i ten pohled ministerstva vnitra opět, který vlastně s těmi cizinci pracuje jako s někým, kdo má omezené vzdělání, kdo je nějakou bezpečnostní hrozbou, a proto ho musíme podrobit velmi přísnému dohledu integrace. Někdo kdo má apriori problémy s vlastním životem. To třeba v JMK je velký počet lidí, kteří to takhle nemají. Tady je třeba čtvrtina cizinců, kteří do té kategorie nespádají, a to teďka vlastně nikoho nezajímá. Protože oni jsou bezproblémový, takže ministerstvo vnitra nezajímají. To řeší všechny věci, který zavání nějakou bezpečnostní hrozbou a nějakou kontrolou. Ale z našeho pohledu by bylo dobrý i na tyhle lidi myslet, dát jim tu možnost nebo po ni chtít, aby se tady postupně začleňovali.

Čili to může být specifikum tím, že Brno je velké město, je tady dostatek pracovních příležitostí pro ty více kvalifikované.

Ano. Vždycky migranti se stahují do velkých měst. Brno má oficiálně asi 25 000 cizinců, samozřejmě z toho obrovská část jsou zase znovu Ukrajinci, Slováci, Vietnamci, přes polovinu, a pak se to drobí do různých národností, akorát v menších číslech. To už jsou řady jednotky tisíc, někdy i stovek. A z toho my ještě odhadujeme, že třeba 5-6 000 jsou lidé, kteří pracují v těch mezinárodních různých firmách, prostředích, podnikají tady, mají vlastní firmy, start-upy, výzkumníci, všichni rodinní členové všech těchhle vyjmenovaných skupin. A pro ně vlastně žádný integrační program není.

16. V rámci činnosti médií, ať už televize, tisku, regionálních, celostátních... Jak vnímáte jejich činnost. Jestli pozitivně nebo negativně v rámci teda vyjadřování, psaní o cizincích všeobecně?

Když vrcholila ta uprchlická krize před rokem, tak jsem byl smutnej z toho, jak noviny, televize dokážou vyhledávat zase jenom ty negativní zprávy a mluvit neustále o nějakých rizicích, hrozbách, záplavách... i tím slovníkem, který vybírali, že to znělo strašně hroživě. Tak toho jsem si všiml a byl jsem z toho smutný. Na druhou stranu aspoň díky té situaci se to téma vůbec otevřelo, lidi si začali uvědomovat, že tady nějakí cizinci vůbec jsou. Do té doby to nikdo moc neřešil a nikoho to ani nezajímalo. A ministerstvo vnitra bylo rádo, že se o tom nemluví. Takže se ta otázka otevřela a teď se řeší i v hospodě, i ve vládě. Takže tohle je něco, co tomu trošku paradoxně pomohlo, a my doufáme, že se ta debata bude posouvat dál a my třeba můžeme na to navázat tím jako.. „Podívejte se, je tady spousta cizinců, bez kterých by naše město nemohlo vzkvétat, nemohlo by dál růst.“ Ať už tím, že odvádí daně, nebo tím, že tady přináší svoje vlastní postřehy, svoje vlastní podnikání, nebo vliv nějakých etnorestaurací, který

tady otevírali, ale třeba i tím, že jsou důležitá kupní síla a spousta služeb se kvůli cizincům snaží zlepšovat a vycházet jim vstříc, protože cizinci jsou zvyklí na různé standardy různě ve světě a aspoň ten český poskytovatel má nějaký srovnání a samozřejmě obchodníkům je nakonec jedno, co mu prodají, hlavně, že to prodají. Takže se jim snaží vyjít vstříc. Takže to taky pozitivně ovlivňuje, a když se podíváte po městě, co se děje, jaký ty podniky vznikají, tak na tom má velký podíl, že tady ti cizinci jsou.

Je složité dostávat ty informace z Vaší strany o těch cizincích někam do médií? Je možná nějaká spolupráce i třeba na regionální úrovni?

Děláme to omezeně. Párkrát do roka vydáme nějakou tiskovou zprávu nebo nás naopak kontaktují nějaká média, že potřebují nějaké vyjádření, ale často se to týká těch ekonomických témat. Jakože která firma otevírá, kolik lidí tam je, odkud jsou... Třeba hezký seriál je například ten, dělá to Idnes v Brně, Cizinci v Brně. Myslím, že je to každý měsíc, nebo dokonce i třeba týdně, kde je rozhovor s nějakým cizincem a ten rozhovor je vedený jako velmi přátelsky a vlastně ukazuje tu pozitivní nebo zajímavou tvář toho cizince.

Na to jsem narazila.

To vlastně ty média z mého pohledu dělají úplně dobrovolně.

18. Vy jste vlastně mluvil o té platformě v rámci Jihomoravského centra a ještě v rámci Poradního orgánu. Myslíte tedy, že ta spolupráce není tady v rámci JMK příliš efektivní s těma ostatními aktéry?

Ne. Neformálně se ty lidi mezi sebou znají, tak se setkávají na kávu v hospodě, ale že by existovala funkční pracovní skupina, která by řešila například přístup dětí cizinců do škol a školek, a že by se to řešilo mezi neziskovkami a pak třeba s městem, to se neděje.

Takže spíš byste byl pro založení nějakých konkrétních pracovních skupin, které by zahrnovaly jenom ty instituce...

Já už jsem o tom mluvil několikrát. Když se podíváte na ten magistrát, je to ten odbor sociální péče... tak na odboru sociální péče existuje pracovník, který má na starost cizince v Brně. A Tomáš Jurčík má na starost vlastně menšiny a vůbec sociální integraci nejenom cizinců, ale včetně Romů a národnostních menšin. A pod Tomášem Jurčíkem je ta Lenka Šafránková, taky doktorandka FSS, a tihle dva předsedají nebo jsou tajemníci toho Poradního orgánu na městě. A s těma jsme taky v kontaktu, takže o tom jsme mluvili už před půl rokem, že snad by takovéto pracovní skupiny mohly vzniknout z iniciativy města.

Já to zázemí veřejné správy znám spíše z kraje, protože tam jsem byla dvakrát na stáži, takže tam znám tu organizaci lépe než na Brně.

To já právě hůř, protože pro nás je ten kraj daleko složitější partner. Je daleko míň průhledný, i to politické nastavení kraje nám nebylo příliš po chuti. Takže s tím, že město Brno má už dva roky nové zastupitelstvo, tak ty věci se pohnuly na Brně mnohem více kupředu, i díky tomu zájmu Žít Brno o tuhle problematiku. Martin Freund, který za Žít Brno je zastupitel, tak vlastně on připravuje celou strategii integrace sociálně vyloučených oblastí, takže nejenom cizinců, ale cizinci taky se toho týkají. On pomohl tomu, aby vznikl ten člověk, který má na starost vyloženě cizince a jsou to lidi, který k tomu tématu mají blízko. Na kraji mám pocit, že to jsou úředníci, kteří to dostali v nějakém popisu práce, ale blízko k tomu nemají. A nevím, jestli tomu vůbec rozumí.

Já si myslím, že tam hlavně nemají na starosti jenom ty cizince, ale i další věci, čili jsou rozděleni v těch zájmech.

Je teď fajn, že bude zastupitelstvo nový na kraji, nová krajská rada, takže doufám, že tím budou táhnout s městem za jeden provaz, protože politicky to bude mít jedno krytí. Takže by se tyhle věci snad mohly zase posunout dál.

20. Čili do budoucna je naděje, že ze strany té veřejné správy bude větší zájem.

Věřím, že ano. A že se to bude prostě ...platforma kraje a orgán města, že nakonec z toho vzniknou spolu komunikovat a budou vědět, co dělá ten druhý, a pomůžou vzniknout nějakým fakt efektivním pracovním skupinám.

A vy vlastně hodně pracujete s těmi zaměstnavateli. Pořádáte třeba nějaké setkání v rámci těch zaměstnavatelů, abyste od nich získali nějaké informace?

Ano. Brno Expat Centre má tzv. Advisory Board, poradní rada, která se schází dvakrát do roka a v ní jsou všechny firmy, které s námi dlouhodobě spolupracují, a který jsou našimi tzv. partnery. To je 11 firem plus město Brno v tuhle chvíli. A my se dvakrát do roka setkáváme, a tam řešíme, jaké jsou současné potřeby, jestli se to nějak mění, co je potřeba u nás posílit v Expat Centre, kudy dál se vydat, jaké nové aktivity přidat. Takže s nimi v kontaktu jsme plus kraj ve svojí regionální evaluační strategii RIS IV. skrze Jihomoravské inovační centrum připravuje nějakou strategii Talent attraction management. Je to taky takový termín a bude to projekt, kdy se kraj a město dohromady budou snažit těm zaměstnavatelům, ale i výzkumným institucím, podnikům drobným, větším, a univerzitám, snažit přilákat dostatečný počet talentů. To znamená lidi, který tady chtějí studovat, kteří tady chtějí podnikat, kteří tady chtějí pracovat, protože to, co brzdí rozvoj města dál v tuhle chvíli, je nedostatek kvalifikovaný pracovní síly, nedostatek talentů. A pak to můžou být lidi, kteří sem přijedou dělat magisterský studium, kteří sem přijedou dělat nějakou kreativní činnost, to můžou být lidi, kteří sem přijedou dělat počítačový hry, ale i film nebo malovat. Vzniká ve městě kancelář pro podporu filmových investic do Brna, lidi samozřejmě, který přijedou pracovat do těch firem, ať už na řadové pozice, kde je potřeba nějaká specifická kombinace jazyků, aby někdo uměl prostě švédsky, anglicky a německy. A to se těžko najde, aby

někdo takový tady byl, tak se musí přivést ze zahraničí... až po nějaký vyloženě výzkumnický, velmi, velmi, specifický pozice nebo specializace, kdy vyloženě... teď jsme pomáhali jedné firmě, která vyvíjí programy na rozpoznávání řeči, dejme tomu hlasové ovládání třeba i mobilů, tak už neměli lidi, kteří by jim pomáhali vyvíjet ten produkt, takže museli přivést někoho z Indie. No a proto potřebuje město i kraj být viděn pod nějakou jednou značkou, aby byl identifikovatelný. Protože ve světě Brno nemá zvuk, tak podpořit nějakou společnou značku kraje a města, tu dostatečně zviditelnit v zahraničí, a ve chvíli, kdy na to někdo zareaguje a všimne si toho, tak mít připravený proces, který začíná od předání informací o tom kraji a městu, jak se tady žije, po vysvětlení nějakých rizik. Ve chvíli, kdy se rozhodne přijet, pomoc s tím příjezdem, přes proces integrace až třeba po ten moment, když ten člověk třeba po čtyřech letech zase odjíždí, protože to jsou transnacionální migranti, kteří prostě různě cestují mezi státy a často i v rámci jednoho roku žijí třeba část roku někde jinde, tak se můžou zase vracet nebo posunout někam dál a my bychom chtěli, aby oni ještě potom o tom Brnu mohli dále jako nějakí ambasadoři mluvit a zase sem třeba přilákali nějaké další lidi. To je vlastně takový dlouhý proces práce s tím talentem, který začíná před příjezdem a končí až po příjezdu. A vlastně město i kraj se na tom bude podílet v rozvoji téhle strategie.

Příloha 4 – Rozhovor se zástupcem Diecézní charity Brno (DCHB)

1. Na začátek bych se chtěla zeptat. Kromě služeb pro cizince tady v Brně, tak které pobočky se ještě zabývají integrací cizinců? Je to třeba Blansko?

Konkrétně Diecézní charita Brno je po celém Jihomoravském kraji, a ačkoliv je i oblastní charita Blansko, tak do Blanska dojíždí přímo pracovníci z naší brněnské Charity. Takže kolegové tam vlastně jezdí jednou týdně poskytovat sociální a právní poradenství, vždycky ve středu, a po celý týden je tam k dispozici naše zaměstnankyně, která je z mongolské komunity a pomáhá tlumočit na úřadech. Ta už tam působí několik let. Takže tam je hlavně ta mongolská menšina. Tam žádní jiní cizinci de facto nejsou. Ještě Vietnamci, ale ti nepotřebují zase tolik té asistence, oni jsou si schopni hodně věcí vyřídit sami a je to hodně uzavřená komunita.

A když jsou třeba nějakí cizinci ve městě, kde je jakoby normální pobočka Charity, tam můžou cizinci, nebo je posíláte, aby se obrátili třeba emailem nebo telefonicky na Vás?

Oni většinou po celé České republice nebo... vztáhneme to na Jihomoravský kraj, ale v České republice fungují klasické občanské poradny. I tady v Brně. Nicméně tam, kde není poradna pro cizince, tak tam funguje občanská poradna a oni jsou schopni obecné věci s těmi lidmi vyřešit. A když mají problém s cizineckou problematikou, tak píšou své nejbližší poradně v okolí, což je v Jihomoravském kraji vždycky Brno. Ale Charita jako taková má síť poraden pro cizince po celé České republice. Teď už vlastně ve všech diecézích.

Takže se dají ty informace sehnat od nějaké jiné pobočky.

Přesně tak. My jsme propojení. Takže dá se tak fungovat, ale každopádně pokud třeba cizinec potřebuje, tak v rámci Jihomoravského kraje funguje Jihomoravské regionální centrum na podporu integrace cizinců, a tam jsou terénní pracovníci a ti terénní pracovníci jsou sice z Brna, ale jsou schopni vyjet za tím člověkem, pokud on není schopný přijet do Brna. Ty aktivity se normálně propagují, většinou je to zaměřené na ty komunity. To znamená, že my jsme součástí toho Centra a máme vietnamskou tlumočnici a ta jezdí po celém Jihomoravském kraji a nabízí vlastně ty služby u těch Vietnamců. To jsou zejména asistence na OAMP v Brně, protože je jediný pro Jihomoravský kraj, a kurzy českého jazyka se nabízí Vietnamcům.

2. A je to nějak omezené, kdo vlastně za Vámi může přijít? Protože třeba Centrum nemůže poskytovat oficiálně služby občanům Evropské unie, tak jestli to platí i pro Charitu.

Pro nás ne. Konkrétně v naší poradně nemáme žádná omezení pro naše klienty.

Může sem tedy přijít kdokoliv?

Může sem přijít kdokoliv. Rozdíl mezi námi a Centrem – Centrum je vlastně financované z nějakého konkrétního projektu, který má své podmínky, kdežto my máme vícezdrojové financování. Jsme součástí Centra, tam plníme podmínky tohoto projektu, máme dotaci od ministerstva vnitra, tam plníme podmínky této dotace, a pak máme další státní dotace, které mají zase svoje podmínky, ale neomezují nás v cílové skupině. Naší cílovou skupinou jsou prostě cizinci v nouzi nebo obecně osoby v krizi. Takže tam nerozlišujeme nějaké občanství, nebo jestli je někdo z EU nebo není, je to jedno.

4. Osvědčil se Vám nějaký způsob té komunikace s lidmi, třeba způsob šíření informací o tom, že je možnost pro cizince využít Vaše služby? Myslím třeba internet, osobní komunikace a tak.

My používáme webové stránky, tam máme všechny naše služby popsány ve více jazycích, vytiskli jsme před pár lety už v podstatě vícejazyčný leták, kde jsme přidali jazyky, které se dřív neobjevovali v poradně, jako byla arabština, takže klienti mají možnost získat ty informace takto. Hodně se osvědčuje takové to „když někdo zná někoho“. Ten člověk, když už má zkušenost s námi, tak pak třeba přivede svého kamaráda. Takhle vlastně k nám začali chodit arabsky mluvící klienti. Že sem přišel jeden člověk, ale nabalilo se na něj vlastně pak mnoho dalších lidí, kteří začali tu poradnu využívat, a takhle se vlastně ta zpráva rozšířila, což je jakoby dobře.

9. Vy jste zmínila, že máte vietnamskou a mongolskou pracovníci. Máte s tím dobré zkušenosti? Všeobecně se říká, že je dobré mít začleněné mezi pracovníky původem cizince.

My jsme dřív vlastně pracovali tak, že jsme měli sociální pracovníky, kteří mluví těmi jazyky. Nicméně teďka máme spíše ten model, že máme sociálního pracovníka, který rozumí té problematice, a k němu máme ty takzvané interkulturní pracovníky. Máme vietnamštinu, mongolštinu, ruštinu, ukrajinštinu, arabštinu, angličtina je samozřejmostí u každého pracovníka už teďka, že musí být schopný poskytovat to poradenství. Je to důležité, aby ti lidi byli z té komunity, protože například vietnamská komunita – na začátku, když vlastně ta pracovnice k nám přišla, tak neměla skoro žádné klienty. Dalo jí strašnou práci, než vlastně získala vůbec důvěru té vietnamské komunity. My nechápeme ty kulturní souvislosti, my prostě nevíme, jak to tam chodí, jak to mají nastavené, jaká je pozice... tam třeba hodně funguje takové to mladší starší. To třeba my bychom vůbec nevěděli. A máme teďka vietnamské klienty. Hodně dobře to funguje a je to model, který by se měl zavádět dál ve všech těch poradnách. My teda ještě působíme přímo na OAMP a tam právě se nám to osvědčuje v tom, že... naším cílem na OAMP je bojovat proti zprostředkovatelům, proti těm špatně poskytovaným placeným službám, kvůli kterým se ti klienti zadlužují, a poskytujeme tam poradenství zdarma. A právě to tam poskytují přímo ti interkulturní pracovníci, kteří mluví nějakým jazykem, ale jsou tam ve formě spíše tlumočnicků. Vždycky je tam ještě nějaký odborný pracovník, který do toho dává tu odbornou část, a pak je tam ten interkulturní tlumočnick, který do toho dává právě to kulturní know-how té cílovky. Ono se to nezdá, řekneme si, že jsme všichni Slovani, ale Rusové a Ukrajinci mají taky svoje kulturní specifika.

7. Děláte nějaké vlastní studie nebo analýzy na základě těch dat, co máte? Kdo sem chodí třeba, jak to funguje ty služby a tak?

My si vedeme databázi, máme evidenci klientských případů, máme statistiky. Víme, jaké typy pobytů klientů nám chodí, z jakých zemí, takže víme, jak se nám ta klientela a ty problémy, které oni řeší, vyvíjí. Jihomoravské regionální centrum sbírá kvartální monitoring, o kterém určitě víte, takže tam taky přispíváme těmi informacemi. Ale takové ty klasické studie, jak dělají třeba jiné organizace, opravdu jako výzkumy vlastně, tak to my se nezaměřujeme. My pouze vyhodnocujeme ty data, které získáváme z té poptávky klientů v té poradně, a snažíme se třeba další projekty, které píšeme, přizpůsobovat jim. Například když jsme věděli, že žadatelé o azyl, o mezinárodní ochranu, je pro ně velice obtížné zaplatit doplatky nebo získávat takovou tu doplňkovou zdravotní péči, tak jsme vymysleli projekt „Na zdraví“, pomocí kterého byly hrazené léky. To samé když byl ještě starý Státní integrační program, věděli jsme, že lidi dostanou azyl, doplňkovou ochranu, mají nárok třeba na to bydlení, ale nedostanou žádnou podporu do začátku. Tak byl vlastně projekt „Integrovat se“, v rámci kterého jsme poskytovali asistenci, poskytovali jsme finanční podporu, nakupovali jsme dětem věci do školy. Prostě pomáhali ve startu – nábytek, vybavovali jsme bydlení, vůbec jsme to bydlení sháněli. Vlastně to, co se teď děje v rámci Státního integračního programu, tak my jsme dělali v rámci toho projektu. Takže vždycky se snažíme reagovat na to, co ti klienti potřebují.

8. Moje další otázka měla být, jestli máte nějakou zpětnou vazbu. Takže tohle je vlastně ono. Že na základě těch informací, co máte přímo od těch cizinců, tak vlastně plánujete nějaké budoucí změny, aktivity další a tak?

Určitě. To by jinak nešlo.

Vím, že na Centru dělají po kurzech češtiny evaluační dotazníky, tak to neděláte, něco takového?

Neděláme. Centrum je prostě evropský projekt, který vyžaduje nějaké administrativní náležitosti. Samozřejmě konkrétně, co se týče kurzů, je to velice důležité získávat zpětnou vazbu. Na poradenství máme vlastně u každé poradny schránku, kam klient může vhodit, klidně ve svém jazyce – nám to nevadí, prostě svůj dotaz, stížnost, připomínku, takže když se něco děje a chce nám to sdělit, tak má tu možnost. Ale klienti nám většinou ty věci říkají rovnou – co potřebují, s čím nejsou spokojeni. U nás to funguje tak, že ten klient do té poradny chodí... u těch cizinců je to tak, že přijedou, potřebují tu podporu, a pak ji potřebují čím dál méně, až přestanou chodit. A to je vlastně pro nás to znamení, že už je to dobrý. A pak přijdou, ale ví už, kam se mají obrátit. Takže to je jakoby ta zpětná vazba. Probíhá přímo. A když ten člověk přestane chodit a začne chodit jinam, taky je to zpětná vazba. Ale zase... je to sociální práce, je to i o tom – klient si rozumí s pracovníkem, pracovník si rozumí s klientem. Je to i prostě trošku o těch lidech.

5. Je nějaká z těch služeb, které poskytujete cizincům, kterou považujete za takovou základní, nejdůležitější?

Nejdůležitější je určitě poradenství poskytované jak tady v poradně tak v terénu, a doprovody. Nemyslím tím doprovody, že někam s někým půjdete a podáte tam s ním nějakou žádost, ale je to i o tom tlumočení, o těch překladech, o tom vysvětlování, co se tam děje, a o té podpoře klienta, aby si tu situaci vlastně nacvičil, a příště aby už u toho nepotřeboval ten doprovod. Takže to je pro mě nejdůležitější asi. Tady tento základ. Z toho, co poskytujeme my.

6. Plánujete do budoucna třeba nějaké změny? Nebo máte nějaké nápady na rozšíření těch aktivit? Co by se mohlo dělat kromě toho, co poskytujete teďka?

My toho poskytujeme totiž docela hodně.

Třeba jestli máte nějaké konkrétní plány...

Určitě zajímavá věc by byla třeba kurzy českého jazyka. Alespoň třeba jeden skupinový kurz pro klienty, kteří se nedostanou jinam nebo mají nějaké obtíže, nemůžou chodit prostě jinam, tak mít tady tuhle nabídku. My se to snažíme částečně suplovat nabídkou doučování přímo v rodinách, jak dospělých tak dětí, prostřednictvím dobrovolníků, nicméně teďka jsme rozjeli právě kurzy českého jazyka pro velmi maličké skupinky. Je to hodně individuální, je tam jenom pět lidí. A to by možná bylo zajímavé rozšíření. Ale

my jsme limitovaní prostorem. Kdybychom samozřejmě měli více prostoru, tak těch aktivit můžeme dělat mnohem víc.

10. V rámci toho, že teďka se hodně mluví o té migraci a integraci, setkali jste se v poslední době s nějakými negativními ohlasy ze strany většinového obyvatelstva?

Určitě. Pořád.

Je to nějak spojené s tou krizí? Jakože předtím to třeba nebylo...

Určitě. Stoprocentně. O Charitě se dřív nevědělo, že pracuje s cizinci, takže my jsme byli tady téměř útokům, bych řekla, ušetřeni. Je to něco jiného, když se jmenujete Organizace na pomoc uprchlíkům a když se jmenujete Charita. Tam prostě ta spojitost... prostě lidi ty služby nemusí třeba tolik znát. Pro nás je důležité, aby to znali hlavně cizinci. Ale s tou uprchlickou krizí, tak my jsme se jako Charita hodně zapojili. Jezdili jsme na Balkán. Měli jsme hodně pozitivní ohlasy, pořádali jsme sbírku, materiální i finanční, a to nás hodně překvapilo v rámci migrační krize, protože my jsme byli přesvědčení, že nikdo nic nedá a nikdo nic nedonese, nakonec jsme byli zavalení naprosto až po strop, a to doslova tady u nás v kanceláři. A na druhou stranu i my třeba sami jako pracovníci čelíme nějakým útokům. My jsme se zapojili přirozeně do různých iniciativ, takže třeba naše fotografie kolují na webu s různými nelichotivými komentáři. Potom, že jsme blbky, které živí rodiče, vystudovali jsme humanitní školy, a že by nás měli zavřít mezi ty uprchlíky do Calais, kde by nás všechny znásilnili. Takže tady tomuhle čelíme. My třeba osobně podáváme žalobu na jedno médium přímo. Takže nechceme si to nechat líbit. A jako Charita jsme se s tím setkali, že hodně lidí právě nevěděla, že podporujeme cizince v integraci, tak nám hodně lidí...nebo hodně lidí. Objevily se emaily, že už nás nebudou podporovat jako Charitu. Že prostě když podporujeme cizince, že máme myslet na ty naše matky s dětma, na ty naše bezdomovce a tak dále. Hodně to bylo velké téma, když krize začala. Tříkrálová sbírka je prostě tradiční akce v lednu, tak naše pražská pobočka napsala, kam ta pomoc půjde. A mezi prvními byla právě pomoc cizincům, ani ne uprchlíkům. Takže to bylo hodně mediálně propírané téma. A na stáncích, kde my osobně jako zaměstnanci koledujeme, tak se nás vždycky ptali, a že to dají jenom výhradně, když to nepůjde uprchlíkům. Takže máme takové střípky, jakoby sbíráme. Ale my se snažíme, aby...ačkoliv není podmínkou být úplně věřící, nejsme úplně spjatí s vírou jako třeba pracovníci, tak naším cílem je působit i v rámci farností, aby ti věřící věděli, že ta pomoc bližnímu je důležitá. Hodně pomohlo, když papež František vyzval věřící, aby pomáhali uprchlíkům, tak to jsme měli velkou odezvu. Po tady téhle výzvě, tak to bylo takové hezké, že oni to takhle vnímají tady ty výzvy. Ale ty reakce jsou negativní, ale určitě nám nikdo nedává pytlíky s psíma exkrementama před dveře, jak se to stává některým jiným organizacím.

Já jsem byla v OPU, kde paní říkala, že tam si taky užili hodně, ale že teď je to lepší.

Jo, teď už se o tom tak nemluví, v médiích nic není. V podstatě se ukazují jenom obrázky, jak se vyklízí Calais. Nic jiného vlastně se nevidí. Uprchlíci neproudí nebo jsou všichni v Německu. Není to pravda. Média se akorát tomu přestala věnovat. Ale vzhledem k tomu, že skončily americké volby, tak teďka se budou hodně věnovat právě Trumpovi a analýze všech jeho politik, tak asi se to zase trošku vrátí do oběhu to téma, si myslím.

12. Teď spíš obecně k té integraci. Jak by podle Vás měl vypadat integrovaný cizinec? Co by mělo být jakoby cílem?

Nedá se říct cíl. Cizinec, když přijede do České republiky, tak by měl mít stabilní bydlení, aby mohl získat práci, v klidu chodit do práce, tam poznávat nové lidi, vytvářet si svoje sociální kontakty a učit se český jazyk. To je vlastně ideál. Ale když si to vezmete, tak je to takhle i u českých občanů. Člověk potřebuje dobře bydlet, aby mohl v klidu chodit do práce a žít svůj život. Akorát že oni k tomu potřebují poznat naši kulturu a jazyk. Takže je to takový ten trojlístek – práce, bydlení, jazyk.

13. V některých evropských zemích vlastně funguje to, že když přijde nový cizinec do té země, tak musí projít nějakým integračním kurzem nebo programem. Myslíte si, že by to mohlo být tady povinné?

Určitě. Já totiž působím jako lektorka kurzu „Vítejte v České republice“, které vlastně jsou těmi integračními kurzy, a myslím si, že by tím měl procházet každý cizinec. A že by to měli mít povinné.

Protože teď je to dobrovolné...

Je to dobrovolné, ale vlastně já z těch reakcí na těch kurzech vím, že oni si z toho fakt odnesou... i když si odnesou jednu jedinou informaci a to je, když se dostanou do problému, že můžou dojít do neziskovky. Tak to mně vlastně jakoby stačí. Protože se setkáváme s obrovským množstvím cizinců, kteří vlastně vůbec neví, že tady ta pomoc je. A zbytečně se zaplétají do těch nelegálních sítí. Přitom mají tu vlastně pomoc nadosah. Tak i kdyby to měla být ta jediná informace, kterou si z toho kurzu odnesou, tak by to bylo fajn. Ale bylo by to fajn, kdyby ty kurzy byly určitě povinné.

Aspoň třeba nějaký základní kurz. Protože v těch zemích jako Německo, Rakousko, je to třeba proces na dva roky, že musí docházet někam.

Určitě. To „Vítejte v České republice“ je vlastně jednodenní, je to hodně náročné, ale v rámci toho kurzu, třeba já jako lektorka se to snažím přizpůsobovat tomu, co oni potřebují. Takže když tam sedí dvacet studentů, tak budete mluvit jinak, než k pěti otcům od rodin. Oni mají prostě jiné potřeby. Takže je to taky dobré přizpůsobit. A minimálně tady ten jednodenní by měl být povinný, ale byla bych klidně i za to, aby to bylo delší, propracovanější, aby dostávali větší množství informací ve více dnech. Taky by to šlo, ale dva roky mi teda přijdou už kruté trošku.

Nemusí to být tak dlouhý proces.

Ne, určitě ne. Zvlášť povinně. Já si nedovedu představit, že mě by jako cizince nutil takhle někam chodit. Myslím si, že je to fajn na začátku. I vím, když tam byli ze začátku cizinci, kteří jsou v České republice třeba dva roky, pět let, tak už ty základní informace nepotřebovali. Už potřebují trochu něco jiného. Pokud by to mělo být takhle dlouhodobé, tak by to chtělo hodně propracovat, aby ty kurzy dávaly smysl. Nedovedu si představit, že by byly třeba dvouleté.

Čili prostě jenom nějaké základní, několikadenní...

Na začátku několikadenní kurz, určitě jsem pro.

14. Je něco, co považujete za překážku integrace tady v Jihomoravském kraji, s čím jste se třeba Vy konkrétně setkala? S nějakým problémem?

Bydlení. Hledání bydlení. Majitelé se bojí vlastně přijímat do svých nemovitostí, do svých bytů cizince. Takže to je určitě. A to je to, kde to vlastně všechno začíná. Pokud vlastně člověk nemá stálé bydlení, tak se nemůže dobře integrovat. Pokud prostě se co dva měsíce někam stěhuje nebo bydlí v nějakém nevyhovujícím bydlení, protože prostě jiné nesehnal, má tam třeba štěnice, tak mu to na té pohodě nepřidá. Hodně důležité je to právě u uprchlíků, protože oni si to úplně nevybrali, že by chtěli někam odjet ze své země a bydlet v nějakém bydlení, na které nejsou úplně zvyklí.

15. Myslíte si, že v rámci Jihomoravského kraje existují nějaká specifika v souvislosti s integrací cizinců třeba oproti jiným krajům?

Asi ano. A to je asi v tom, že v Jihomoravském kraji je tuším pětaticet, čtyřicet tisíc cizinců, z toho většina je v Brně. Myslím, že Brno je i specifické i tím, že tady máme obrovskou skupinu zaměstnanců. Vlastně lidí s nějakou kvalifikací, kteří sem přicházejí vyloženě za prací. Takže tady máme cizince, kteří jsou taky jakoby kupní silou a nějakým trochu ekonomickým hybatelem v tom kraji. Proto se taky staví teď všechny CT parky a všechny tady tyhle firmy. V tom si myslím je Brno hodně specifické. To třeba asi v Ostravě úplně nebude.

16. Vy už jste to tak trochu nakousla. Jak vnímáte činnost médií v rámci problematiky integrace?

Média jsou hodně důležitá, protože co řekou média, tak to si lidi budou myslet. Takže určitě sehrály obrovskou roli na začátku uprchlické krize. Kdyby to vykreslovaly trochu jinak, nevznikla by taková nenávisť tady vůči lidem, kteří tady v podstatě ani nechtěli být a chtěli by radši zůstat doma. Neříkají správné informace, neříkají fakta. Pokud řeknou fakta, tak je zkomolí, viz jakože sem přišlo milion uprchlíků do Evropy, ale už neřeknou, že většina těch uprchlíků jsou prostě ve vedlejších státech, že Turecko přijalo čtyři miliony lidí, že v Jordánsku jsou obrovské tábory. To už prostě neřeknou. Ta odpovědnost největší leží skutečně na těch vedlejších státech. Nám sem přišlo jakoby

pouhý milion v tomto kontextu. Je to hodně, starat se o tolik lidí, když jsme na to nebyli připravení. Ale v kontextu toho, o kolik lidí se musí starat ty jiné státy, tak je to vlastně strašně maličko.

Spolupracujete třeba s nějakými médii pravidelně? Nemusí to být třeba ty celorepublikové, ale třeba ty regionální tady.

Myslím si, že s Deníkem. Tam míváme nějaké články. Ale my spolupracujeme hodně s Českou televizí. Ale to je napříč všema službama a hodně se právě začaly objevovat i uprchlíci. Vlastně bylo tady i několik vstupů v rámci uprchlické sbírky. Takže to téma hodně z toho Brna jde, protože my jsme byli i nějakým koordinátorem za republiku, takže z Brna nám pár výstupů šlo.

18. Teď ohledně spolupráce s dalšími aktéry tady v kraji. Víím, že existuje Platforma v rámci Centra a Poradní orgán v rámci Brna. Myslíte, že ta spolupráce je efektivní v rámci tady těch setkání?

Já se přiznám, že Platformy se neúčastním už. Ta jakoby pro mě jako účastníka, pozorovatele, nepřinášela to, co bych od ní očekávala. Že by měla spojovat prostě všechny ty aktéry integrace, přišlo mi to spíš jako prezentace činnosti Centra, šíření povědomí o nějakých aktivitách. V poslední době mi dává víc, podle toho, co jsem viděla, tak smysl Poradní orgán, protože se změnil v tom smyslu, že se rozšířil a přizvali se tam právě ti další aktéři. Jako jsou zaměstnavatelé. Prostě všichni ti důležití, kteří tu jakoby řeší tu problematiku. Takže všichni tady tihle lidi tam jakoby seděli. A už to jenom vidět ty lidi tam a vidět tam zaměstnavatele, kteří chtějí zaměstnávat cizince, kteří proto aktivně něco dělají, pomáhají jim i sami. Tak to bylo pro mě mnohem lepší a praktičtější výstup. Ta Platforma kdybych to měla jakoby srovnávat, tak je víc taková o tom šíření povědomí, kdežto ten Poradní orgán fakt už jsme se snažili řešit nějaké konkrétnosti v městě Brně, co bysme potřebovali řešit. Takže už to bylo pro mě takové konkrétnější a uchopitelnější a už jsem viděla, jaký to může mít dopad na ty cizince a na ten jejich život.

19. Je něco, co by se podle Vás dalo zavést, třeba změnu v té komunikaci mezi aktéry? Nebo vytvořit ještě něco dalšího kromě tady těch dvou platforem?

Pro mě je Brno partnerem, který by mohl právě korigovat a přizvávat, měl by být vlastně tvůrcem integrační strategie na území města Brna. Měl by to město Brno jakoby zvolit, jak chce pracovat s cizinci, co jim chce nabízet a mělo by to tím pádem trochu...neříkám jakoby vytvářet, ale mělo by právě zvat ty jednotlivé aktéry, ptát se jich, co potřebují a dávat to tak nějak dohromady v nějaké té integrační strategii. Takže například existuje integrační strategie Jihomoravského kraje, ale vzhledem k tomu, že většina cizinců je v Brně, tak určitě by měla být i nějaká přenesenost nebo nějaká integrační strategie v Brně. Respektive měla by být spíše integrační strategie měst, která by byla pak prostě shrnuta v integrační strategii kraje. Ne naopak.

Že by to mělo jít zespodu nahoru.

Určitě. Města znají svoje možnosti. Třeba právě ten rakouský model. Já jsem měla možnost právě mluvit s jedním starostou v Rakousku a ten přesně tady tohle říkal a s tím já souhlasím. Oni ví, jakou mají kapacitu, ví kolik lidí je tam vlastně to obyvatelstvo schopné přijmout, ví kolik jim třeba může nabídnout pracovních míst, jakou pomoc. A takhle kdyby každé město si tohle uvědomilo, tak jsme vlastně všichni docela v klidu, protože ta odpovědnost se hezky rozloží a nezáleží to všechno třeba na jednom velkém krajském městě.

Protože v současnosti mi to připadá, že celou tu strategii řídí ministerstvo vnitra, a pak vlastně to jde postupně na ty kraje. A asi by to mělo být opačně.

Je to svrchu určitě. Mělo by to být tak, že při tvorbě Koncepce integrace cizinců by měl být samozřejmě nějaký koncepční dokument...to je v pořádku, kde jsou vydefinované jakoby ty oblasti, kterým se věnovat. Ale jak se jim věnovat už by měli říct ti konkrétní, protože v Ostravě je úplně jiná situace než v Plzni. Tam potřebují ty města úplně něco jiného a to by se mělo promítnout i třeba do nabídky těch integračních titulů. Ale oni mají zase svoji politiku, mají nad sebou ten Brusel, takže taky musí prostě nějak fungovat. A tím, že integrace cizinců jako taková, byla upozaděná v České republice, tomu se nikdo nevěnoval, to je jenom to, že jsme to měli. Taky integrace uprchlíků. Státní integrační program byl z mého pohledu hodně na papíře. Koncepce integrace taky. A teď najednou to prostě nabírá na významu, protože začínáme být i hodně atraktivní pro ty státy. Takže je potřeba se tomu víc věnovat. To je jakoby můj názor, že to spalo a teď právě jakoby jsme na tom začátku, kdy bysme to měli tvořit a říkat si, co funguje a co nefunguje, co se osvědčilo.

Příloha 5 - rozhovor se zástupcem Nesehnutí

Na začátek bych se chtěla zeptat, v rámci Nesehnutí probíhají různé aktivity v rámci určitého projektu, pokud se nemýlím. Společně k rozmanitosti?

Nesehnutí vlastně je... v podstate ten názov Nezávislé sociálne ekologické hnutie to dosť vystihuje, že je to vlastne nejaká nezávislá organizácia, ktorá sa snaží o nejaké širšie spektrum aktivizmu. Zvykne sa označovať ako grass-rootová, teda organizácia, ktorá je zdola a ktorá sa snaží podporovať ľudí, aby robili veci vlastne zdola, aby preberali iniciatívu. Dá sa to nazvať aj ako občianskym aktivizmom alebo občianskou nejakou aktivitou. Proste podporujú ľudí, aby sa sami zaujímali o veci. No a robia to v štyroch rôznych programoch, ktoré sú tematicky zamerané a tie programy nie sú projekty, ale ako dá sa to predstaviť ako sekcia tej organizácie. A oni sú trvalé tie programy, nie sú obmedzené časom ako projekty. No a medzi tými štyrmi je aj Spoločne k rozmanitosti, ktorý je zameraný zjednodušene na podporu diverzity spoločnosti, podporovať inklúziu... väčšinou sa to týka nejakých interkultúrnych vecí. To znamená Rómovia a cudzinci. S tým, že v posledných rokoch sa dá povedať, že je to viacej na tých cudzincov zamerané. Čiže keď to zhrniem, tak úlohou Spoločne k rozmanitosti, ktorý je

program Nesehnutí, je akýmkoľvek vlastne spôsobom podporovať spoločnosť v tom, aby zachádzala k tej integrácii a k tomu sociálnemu začleňovaniu.

1. A v rámci tých aktivít s cizincami je Nesehnutí zaměřené konkrétne lenom na Brno alebo pořádá třeba nějaké aktivity i v jiných městech nebo v rámci Jihomoravského kraje?

Ten program akoby mal niekoľko projektov, ktoré bežali, niektoré stále bežia a niektoré teraz začínajú, a z toho vlastne jediný je akoby zameraný aj mimo Brno a to je výučba multikultúrnych workshopov, ktoré vlastne... my chodíme akože na školy a tam máme deväťdesiat minút s deťmi na určitú tému. Je to buď rasizmus a xenofóbia alebo tolerancie alebo vzdelávanie o cudzincoch, o utečencoch a proste je tam niekoľko typov týchto workshopov. A to je jediná aktivita, ktorú vlastne robíme mimo Brno. Potom sa účastníme rôznych diskusií, prednášok, workshopov alebo nejakých odborníckych panelov mimo Brno, ale inak nejaké akoby komunitné aktivity alebo tieto veci robíme vyložene vlastne iba v Brne.

A bývajú tam lenom jakoby brněnští cizinci nebo třeba dojíždí i z jiných částí?

Myslím, že brněnští. Že maximálne z Brna venkov, ale možná ani to nie. Vyložene brněnští.

2. A jinak teda Nesehnutí nedělá žádné rozdíly, že by mělo nějak omezený dosah, pro koho ty akce jsou?

Ne, my to vyložene máme akoby... vlastne máme momentálne dva také projekty, na ktorých hodne pracujeme okrem teda kopec iných, ale tieto dva, na ktorých spolupracujem hlavne, a to je jednak buddy systém, čo je proste nejakým spôsobom snaha o párovanie cudzinca a Čecha, a aby proste medzi nimi vznikala nejaká interakcia, a potom je to community building. Vlastne je to akoby nejaký súborný názov pre množstvo maličkých akcií, niektoré sú väčšie, niektoré sú menšie, a kde proste prizývame Čechov, ktorí sa chcú stretávať s cudzincami a cudzincov, ktorí chcú stretnúť Čechov a vytvárať tie vzťahy. A teraz som zabudla, čo ste sa pýtala.

No lenom, jestli tam jsou i cizinci jakoby z různého okolí Brna.

No pretože to je akoby zamerané na tvorbu tej komunity, tak to troška v podstate z tej veci vyplýva. Nie je to nevyhnutné, ale tá geografická blízkosť je tam akoby nápomocná pri tvorbe komunit.

A jinak vlastně kromě cizinců jsou ty aktivity většinou zaměřeny i na veřejnost, že?

Jo. Tam práve tá idea je tá integrácia na vzťahovej úrovni, to znamená, že my hodne podporujeme to, aby sa Češi zapájali a vytvárali tie vzťahy s cudzincami. A teraz som si

spomenula, že ste sa pýtala teda, či to máme nejako obmedzené a myslela ste geograficky alebo aj z hľadiska statusu tých cudzincov?

Jo, myslela jsem i z hlediska statusu.

Tak to som začala tak ako zo širšia o tom hovoriť, pretože v rámci týchto dvoch projektov máme akoby niekoľko princípov, ktorých sa snažíme držať a jeden z nich je teda to, že...voláme to zero categories alebo zero labels a vlastne súvisí to s tým, že práve sa snažíme snímať z ľudí, to čo ministerstvo vnútra teraz robí tie nálepky, že to je občan tretej krajiny, toto je uprchlík a toto je toto, a každý z nich dostáva v rámci toho integračného systému niečo úplne iné a tým pádom proste sa vlastne v mnohých tých situáciách akoby vytvára ta kategória človeka. Pre nás je to ten človek, nie to či je z tretej zeme alebo z európskej únie alebo odkiaľ, ale proste podstatne je to, že sme tam nejakým spôsobom spolu a chceme akoby stierať nejaké nerovnosti.

4. Jakým způsobem Nesehnutí komunikuje s těmi cizinci ve smyslu toho, jak rozšiřuje povědomí o tom, že je možnost využít jejich nějakých aktivit? Co se třeba osvědčilo?

Úplne najviac sa vždycky osvedčilo, a to aj keď sme pátrali do histórie Nesehnutí, nejaké ako osobné kontakty. My sa teda zaberáme hlavne tými komunitnými akciami, ktoré v podstate majú úspech vo chvíli, keď máme my dostatok ostatných kontaktov, ktoré majú svoje osobné kontakty, a keď sa takto darí zmobilizovať určitú skupinu ľudí, ktorí zmobilizujú ďalšiu skupinu ľudí, tak vtedy na tu akciu príde dosť. Plus teda máme tie osobné kontakty teda tých cudzincov ale aj na organizácie. A vždycky ako tie organizácie ostatné poprosíme, aby tu výzvu širili, ale je akoby otázka, že... myslím si, že to by musel byť hodne motivovaný človek, aby prišiel len tak naslepo. Že väčšinou chodia preto, že niekoho z nás poznajú a vedia, že tam budú mať aspoň niekoho, s kým sa nemusia báť alebo niečo také.

5. Je nějaká z těch aktivit, kterou považujete za takovou základní nebo nejdůležitější v rámci toho, co poskytuje Nesehnutí?

Najdôležitejšie je asi...akoby minulý rok sme sa snažili mať akcie také pre všetkých, ale potom sme si vlastne uvedomili, že je oveľa lepšie to kúskovať na rôzne akoby cieľové skupiny. Že treba zajtra máme cooking session, ktorá je zameraná viacej na ženy, minulý týždeň alebo predminulý týždeň sme mali language meeting, ktorý bol zameraný skôr na takých ako mladých ľudí a expatov, ktorý si chceli precvičiť jazyk, v lete sme mali tábor pre deti, takže v podstate sa ukazuje, že na každú tu akciu príde nejaká iná cieľová skupina a asi nemáme úplne jedinú vybrať. Keby sme si mali vybrať, tak si asi vyberieme rodiny s deťmi, ale nemáme akoby jednu.

6. Plánuje se nějaké rozšíření těch aktivit? Třeba nějaké nové aktivity nebo na nových místech?

My doteraz vlastne fungujeme tak približne rok v týchto princípoch, ktoré sme si nanovo stanovovali. Predtým to fungovalo trochu inak a myslím si, že sa postupne tak ako kryštalizujeme a profilujeme a teraz akoby aktuálne sa hodne venujeme písaniu projektov na nejaké akcie. To znamená, že sme to doteraz vlastne robili tak skoro akoby dobrovoľne, že sme na to nemali projekty, že sme boli platený z iných projektov, na ktorých sme robili inú prácu, a keď tieto community building boli vlastne, na tom je také dobrovoľné víkendové aktivity pre nás, že hodne to vnímame ako dôležité, hodne na tom záleží, ale nemali sme na to napísané projekty. Zatiaľ čo teraz akoby nastáva zmena v tom, že sa snažíme písať veľa projektov na finančnú podporu a začíname akoby to trochu viacej profesionalizovať a budú asi častejšie bývať možno na pravidelnej báze určité typy akcií, treba že tie cooking sessions budú bývať každý mesiac alebo tie language meetings... teraz to bolo tak, že jeden mesiac je language meeting, druhý mesiac je výlet, tretí mesiac je cooking session a teraz to bude, že každý mesiac by malo byť viacero z nich a podobne, ak ty projekty vyjdú. Takže chceme to akoby nahustiť a viacej akoby zprofilovať na tie konkrétne cieľové skupiny a ponúkať to na pravidelnej báze čo najviac vlastne všetkým.

7. Vytváří se nějaké analýzy nebo studie na základě té práce s cizinci?

Nie.

8. Existuje nějaká zpětná vazba od těch cizinců?

Raz sme robili taký dotazník, kde sme... to bolo akoby viac menej v počiatočnom štádiu toho nášho community building a chceli sme akoby... to bolo po akcii, kedy prišlo veľa ľudí a bolo to hrozne fajn a chceli sme vlastne sa od nich dozvedieť že aké ďalšie smerovanie by chceli tých aktivít. Že či by vlastne privítali, aby sme pre nich urobili alebo aby sme s nimi robili. Pretože pre nás je hrozne dôležité vlastne ten princíp participácie, to znamená že podporovať tých ľudí samotných, aby s nami tie veci organizovali, aby tie aktivity vychádzali z ich potrieb, z ich záujmu a z toho, čo chcú oni vlastne robiť, aby my sme nešroubovali proste nejaké veci, ktoré nikoho nebudú zaujímať. No a takže v rámci toho dotazníku sme sa pýtali aj na hodnotenie tej akcie, ktorá bola, a zároveň sme sa pýtali do budúcnosti, čo by uvítali. A tiež akoby sa snažíme priebežne to nejako zisťovať u tých ľudí tým, že sa snažíme budovať tú komunitu založenú na tých ako blízkych vzťahoch. Tak my s tou Táňou tiež vstupujeme do tých vzťahov s tými ľuďmi, čo je akoby odlišné od ostatných organizácií, ktoré poskytujú treba to sociálne poradenstvo, kde vyložene vlastne na základe toho etického kódexu by ten pracovník nemal mať vlastne žiadny vzťah s tými ľuďmi. Ale my to práve obraciame na tú úroveň priateľských vzťahov.

9. V rámci Nesehnutí pracují i zástupci cizinců, paní Dumbava je vlastně cizinka a v rámci vlastně Slováků se taky dá říct... i když my to tak nebereme. Ale chtěla jsem se zeptat, jestli se to osvědčuje, protože všeobecně se říká, že je dobré mít cizince mezi těmi institucemi, protože pak líp komunikují s těmi cizinci, protože si umí představit, jaké to je ta integrace.

No ako hovorí, že u tých Slovákov je to také „so so“, že či nás brať ako cudzincov alebo nie. Myslím si, že v niečom hej a v niečom nie, ale myslím si, že tá moje skúsenosť nie je taká dôkladná ako tá Tánina. Akože myslím, že Táni to hodne prináša toto a má hodne akoby aj osobné motivácie robiť tie veci a možno to je to, čo akoby nás ženie v tom, že ona má proste tú skúsenosť s tej cudzinky, ktorá sem prišla a proste niekoľko rokov veľa nevedela, kam sa pohnúť a toto a vie aké to je, čo nefunguje, čo funguje, čo je dobré podporiť, takže si myslím, že to je super, že tam pracuje Táňa. A tiež ako som spomínala sa snažíme aj do tej organizácie zapojiť samotných tých ľudí, ktorý k nám prichádzajú. Takže treba raz keď sme mali úplne prvú akciu, keď sme plánovali, tak sme sa stretávali v tíme, že my dve a týpek zo Sýrie a slečna z Iráku ako uprchlice, a vlastne pýtali sme sa ich, čo vlastne teraz oni chcú, že čo je pre nich najužitočnejšie a čo si myslí, že by bolo najužitočnejšie pre tých ostatných ľudí, ktorých poznajú. A myslím si, že toto je akoby alfa a omega toho, aby to malo nejaký zmysel. Nedá sa proste robiť tie veci bez toho, aby sme sa tých ľudí pýtali a aby boli súčasťou toho. Keď sa vrátíme späť k tej Táni, tak Táňa je tiež taký... ale ona je už teraz taký integrovaný... to znie hrozne, ale že už čerpá z tej minulej skúsenosti, že už teraz proste nie je taká cudzinka.

A ešte ohľadne toho... Vy jste zmínila buddies projekt, já sem na to narazila, mám takový dojem v Norsku, prostě někde v zahraničí, že to hodně používají. Máte s tím dobré zkušenosti teďka?

No my sme to vlastne až teraz rozbehli a zatiaľ sme akoby začali so vzdelávaním tých buddies a už akoby aj prví buddies spolupracujú. Trvá to hodne krátko zatiaľ na to, aby sme mali nejaké výsledky hodnotiť. Ale možno je dôležité v tomto, že ten program samotný je založený na minulej skúsenosti s takýmto tandemovým dobrovoľníctvom, kde vlastne v SOZE sme robili dobrovoľnícky program na doučovanie češtiny a vlastne ako som sa stretávala s tými našimi dobrovoľníkmi na takých tých intervíziách, tak sa ukazovalo, že oni nezostávajú iba pri tej češtine, že nadväzujú tie vzťahy s tými ľuďmi a že im pomáhajú v iných veciach a že tie ľudia je zase učí iné veci a že sa vlastne skamošili, že je v podstate normou, že tam ten človek príde a dostane nejakú úplne super exotickú večeru a dozvedia sa o kultúre a že je to vlastne vzájomná výmena. A vlastne na tomto presne, čo bola tá skúsenosť s týmto dobrovoľníckym programom sme postavili ten systém buddies. Že tieto veci okolo toho doučovania nestaviame do nejakej sekundárnej role, ale hovoríme o nich už dopredu s tými dobrovoľníkmi a s tými príchozími a podporujeme ich vlastne v tom. Pretože si myslíme, že to je dôležitá súčasť toho, že tá čeština je hrozne dôležitá, ale to dôležité je aj to ostatné. A chceme akoby aby sa toto rozvíjalo viacej.

Takže to byl takový spontánní začátek tady toho projektu.

No ako úplne spontánný... ako hej.

Že se to původně neplánovalo, vyplynulo to z toho, že to vlastně fungovalo ta spolupráce.

Jo, že ono to vlastne samo to začalo, a až potom my sme to nazvali buddies a teraz už vlastne robíme školenie, ktoré sú zamerané priamo na toto. Že na ktorých sa vlastne o tom dobrovoľníčení týmto spôsobom vyjadrujeme a vedíme vlastne tých dobrovoľníkov k tomu, aby sa správali takto k tým ľuďom.

10. V rámci teda té uprchlické krize, ktorá je hodne probíraná v médiách, tak setkali jste se třeba v rámci třeba Nesehnutí s nějakými negativními ohlasy od obyvatel českých?

No ja to nechcem zakríknúť, ale zatiaľ proste nám nikto žiadnu schránku emailovú nevyraboval a nič také, čo sa stalo pred tromi rokmi či kedy, keď boli tie veľké anticigánske pochody. Vtedy vlastne, neviem či aj v Nesehnutí, ale minimálne proste niekoľkým ľuďom, ktorý sa venovali akoby týmto témam s cudzincami, z Amnesty International myslím a z katedry tej sociálnej pedagogiky, proste nejako zverejnili tie emaily. Toho sa trochu bojíme, ale zároveň sa nič také ešte nestalo. Zatiaľ máme iba hejty na facebooku, čo je proste taký štandard celoročný a asi pred pol rokom sme našli ceduľku, že sme nejaký kretení... proste také výhražné, ale to je viac menej to, čo sa deje vždycky.

Takže v rámci té krize nedošlo k něčemu teda, že by to bylo o hodně horší třeba než to bývalo.

To by sme sa museli spýtať piáristky, pretože ja ten facebook som nesledovala ani predtým ani teraz až tak bedlivo aby som kvantitatívne vedela porovnať, či je to viacej alebo nie.

Ale asi to není nějak moc.

Neviem. Ale je to dobrá otázka, samotnú by ma to zaujímalo.

Já vím, že se to liší. Třeba v rámci Organizace pro uprchlíky, tam je to horší než tam, kde vlastně v tom názvu ti uprchlíci nefigurujú.

Jo. A na druhej strane Nesehnutí má podľa mňa dobrú zbierku svojich vlastných antifanúškov, ktorý proste sú takí poctivci, a že vlastne Nesehnutí je v niečom aj horšie než tie ostatné organizácie, pretože Nesehnutí je práve to, kto podporuje tu multikulturalitu a hlása genderovú rovnosť a ekologické témy a proste my sme tí, čo kradneme z toho štátneho rozpočtu... Že to sú hrozne také témy, ktoré cielia práve na tu spoločnosť navonok, nepomáhajú proste tým jedným, ale idú na spoločnosť a ľuďom sa to proste nepáči. Takže by som čakala, že Nesehnutí tiež ako postihnuté týmto.

11. Jinak jsem se chtěla zeptat... Nesehnutí v rámci těch programů využívá i evropský fondy v tom financování? Konkrétně třeba AMIF?

Ne. AMIF... ja neviem, či vlastne niekto okrem Centra využíva.

To by mě právě zajímalo.

My určite nie. Teraz premýšľam. Toto je fond, ktorý je správaný ministerstvom vnútra nie?

Myslím, že ano.

Premýšľam... ono určite to je ministerstva vnútra, ale premýšľam že akú úlohu tam hrá. Ale myslím si, že oni to prerozdeľujú. Tak vlastne Nesehnutí...my máme hrozne striktný etický kódex čo sa týka prijímania financií, že treba nemôžeme prijať peniaze od korporácií a medzi tými organizáciami, od ktorých nemôžeme prijímať peniaze je aj ministerstvo vnútra, pretože proste vo chvíli kedy nejaká organizácia alebo inštitúcia robí niečo, s čím nesúhlasíme, tak proste od nich nebudeme brať peniaze. Je to nejaká forma akože protestu proti tomu.

12. Teďka spíš obecně k integraci. Jak by podle Vás měl vypadat integrovaný cizinec? Co by měl umět, co by měl znát a co by mělo být vlastně cílem toho procesu?

To je dobrá otázka. Sem teraz zrovna čítala takú knihu od Rákoczyovej, kde rozdeľuje integráciu na kultúrnu, interakčnú a nejakú ako inštitucionálnu a ešte možno jednu. A to mi príde ako zmysluplné rozdelenie. Že na jednej strane ta integrácia by mala znamenať prístup k dôležitým inštitúciám, prístup nielen to, že tam má akoby povolené sa zúčastňovať toho, ale aj že o tom vie. Jednak by mal byť ako schopný ten človek sa zorientovať v tom priestore, kde žije, v tom štáte, v rôznych pravidlách, či už kultúrnych alebo nejakých explicitných zákonoch a podobne. A pre mňa je akoby dôležitá ta sociálna úroveň, to znamená aby ten človek mal toľko sociálnych vzťahov, koľko potrebuje alebo koľko vníma za potrebné vo svojom živote. A potom ten jazyk, to je taká zaujímavá otázka. Či je ten jazyk dôležitý alebo nie. Povedala by som, že v Českej republike je zatiaľ dôležité vedieť po česky, že to nie je úplne ľahké nevedieť po česky. Zároveň si myslím, že ti ľudia prežijú bez tej češtiny, že treba v Brně už veľa ľudí hovoria aj v službách po anglicky. Zároveň Brno Expat Centrum robí super prácu v tom, ako zlepšovania tých podmienok pre ten život tých expatov tu. A zároveň poznám kopec ľudí, ktorí vôbec nehovoria česky a sú v pohode. Že mohli by si kurz dovoliť aj finančne aj proste intelektuálne sú na tom tak, že by mohli hovoriť česky, ale z nejakého dôvodu to nerobia. Takže by som povedala, že ty inštitúcie, tie sociálne vzťahy, ta kultúrna zložka, ten český jazyk je pre mňa otázka a ešte potom pre mňa hrozne dôležitá vec je vlastne ta spoločnosť. Pretože o tej integrácii sa hovorí ako o dvojstrannom procese a myslím si, že nejaká časť českej spoločnosti nie je integrujúca. Viz Zeman a podobne. Takže tak.

14. To s tím asi trochu souvisí... jsou nějaké překážky? Můžeme to vztáhnout na Jihomoravský kraj nebo i třeba všeobecně. Jsou nějaké překážky integrace, s čím jste se třeba Vy setkala?

Jo. Tak ta spoločnosť. Všeobecná verejná mienka si myslím, že je hodne negatívna. A na druhej strane ale je kopec ľudí, ktorí majú úplne opačný názor a skrz to vlastne to sú ti naši vlastne Česi, ktorí prichádzajú do Nesehnutí a hovoria nám „Ja proste to už nemôžem vydržať ako sa o tých cudzincoch hovorí a potrebujem niečo robiť“. Na druhej strane ale množstvo akoby administratívnych alebo ako to nazvať... proste na strane tých inštitúcií. Treba niektoré pobytové statusy nemajú prístup ku všetkému možnému, čo tým ľuďom uľahčuje život. Ale ak aj majú, tak ta čeština na úrovni tých inštitúcií je hrozne dôležitá. Že treba na úradoch práce a vlastne na všetkých takých úradoch, ktoré sa bežne zaoberajú českými občanmi zatiaľ neexistuje žiadne opatrenie, ktoré by tu jazykovú bariéru lámalo. To znamená, že keď príde niekto na úrad a hovorí iba po anglicky, tak ten človek ak aj vie...často krát nevedia po anglicky, ale ak aj vedia, tak sa s nimi často akoby odmietnu baviť, pretože úradný jazyk je čeština a oni akoby by museli byť zodpovedný za ten... čiže nejakou lámanou češtinou sa s nimi nikto nebude baviť, pretože ten úradník by bol za to zodpovedný. A to je niečo, čo dosiaľ sa neriešilo na tých pracovných skupinách rôznych, na magistráte sa ta téma opakovanne prináša a možno v horizonte roku, dvoch, troch, sa s tým začne niečo robiť. Magistrát by chcel založiť interkultúrnych pracovníkov ako zmiernovačov týchto bariér, ale zatiaľ proste nič. Takže toto je akoby veľká prekážka. Ta jazyková akoby bariéra je pomerne veľká. Nie je taká, znovu opakujem, aby sa nedalo s tým prežiť, ale je.

13. Myslíte si, že by sa měly zavést v České republice povinné nějaké integrační kurzy pro nově příchozí cizince?

Hej, ja som nad tým premýšľala, pretože sme teraz s Denisou prvý krát spolu lektorovali ten kurz Slovo 21 a hej, bolo to super. A tým ľuďom to hrozne akoby pomohlo a vravela som si, že presne, že prečo to vlastne to ministerstvo vnútra nerobí pre všetkých. Keďže je obrovskou témou ta integrácia a bezpečnosť a toto, ale ako hlavným tým krokom, k tej integrácii je jednak keď sa teda tvárime, že ten český jazyk vyžadujeme, tak ho musíme aj nejakým spôsobom byť schopný sprostredkovať pre tých ľudí. A jednak táto kultúrna znalosť... proste všetci sa tu oháňajú tými šatkami a kultúrnymi rozdielmi, ale ministerstvo nerobí skoro nič preto, aby ta kultúrna medzera sa nejakým spôsobom znižovala. Že ako nechápem fakt, prečo tie kurzy nie sú povinné, keď tak ako hrozne sa bojíme tých kultúrnych rozdielov. V Nemecku treba ... ja už to teraz trochu prestávam sledovať, ale minulý rok ak bola ta uprchlická kríza v rozpuku, tak stále akoby nám chodili nejaké informácie o tom, čo sa deje v tom Nemecku. A tam proste robí rôzne interaktívne stránky a rôzne typy školení v tých ako kultúrnych veciach a o ženských právach a o tom, ako sa k sebe správame... aj také ako úplne banálne, aby aj tí najchudobnejší a najnevzdelanejší uprchlíci proste pochopili, čo je v medziach zákona a čo vlastne nie je. Ale u nás vesmes iba o tom hovoríme, o nejakých barbaroch z východu, ale to aby sme barbarom z východu umožnili nebyť barbarmi, tak to sa tu nerobí. A myslím si teda aj, že by to bolo užitočné.

16. Jak vnímáte činnost médií v oblasti integrace cizinců?

Tak do tej uprchlickej kríze to bolo takmer nulovo pokryté z môjho pohľadu. Keď prišla uprchlická kríza, tak to bolo najprv vzbudzovanie hystérie, a potom vlastne keď už niekoľko mesiacov tá hystéria fungovala a už to vlastne prestalo byť zaujímavé lebo to bolo úplne všade, tak sa začalo hrať na takú citlivú nótu. Myslím si, že to začalo tou fotografiou toho utopeného chlapčeka v červenom tričku a modrých nohaviciach a odvtedy sa ako zmenil ten diškurz na to, že chudáci uprchlíci. Ale vlastne tá česká spoločnosť, ktorá už bola nadopovaná tou hrozbou, tak už to akoby nezhltna. A teraz... ja to už vlastne prestala tak nejako sledovať, ale myslím, že už to začalo byť staré a otrepané a že už to všetkým akoby lezie na nervy. A v súčasnosti si myslím tak ako informuje o nejakých zmenách, treba keď bola tá novelizácia štátneho integračného programu alebo novelizácia cudzineckého zákona. Teraz už mám pocit, že to nemá tak jednotný smer.

A treba v rámci spolupráce neziskovok alebo konkrétne treba Nesehnutí s médiami, existuje nejaká spolupráca s tými regionálnymi alebo? Nebo je jednoduché spolupracovať s nimi?

Nie. Ale to je práve tá otázka tých cudzincov, ktorý vlastne v súčasnosti... ktorá akoby spadá pod tých uprchlíkov podľa mňa, pretože ľudia normálne nerozlišujú uprchlíkov, migrantov, cudzincov a neviem čo, rôzne kategórie. A myslím si, že v súčasnosti proste cudzinec rovná sa nejaký uprchlík a myslím si, že tak ako v médiách tak aj vlastne úplne všade by som povedala, vrátenie univerzít teda, sa ľudia delí na tých, čo ich chcú proste prijímať a na tých ktorý nechcú prijímať uprchlíkov alebo sa toho boja alebo čokoľvek. Proste pozitívny a negatívny postoj a takto to funguje aj v tých médiách, že proste keď nejaký redaktor má osobne negatívny postoj, tak bude mať tendenciu publikovať články alebo reportáže, ktoré budú práve ako podporovať tie nenávisti. Spomínam to vlastne preto, že keď bola tá uprchlická kríza, tak boli ľudia v nejakých regionálnych televíziách, asi regionálne ČT alebo niečo také, ktorí práve chceli urobiť reportáž na tému že aké je to pre tých ľudí ťažké, že chceli akoby vykresliť to, že tí uprchlíci keď prídu, tak narážajú na množstvo prekážok typu nikto im nechce prenajať byt a podobne. Takže myslím si, že väčšia časť tých ľudí bude proti, ale nejaká časť tých reportérov mali záujem nejakým spôsobom prispieť k tomu, aby sa tá téma zneutralizovala minimálne alebo inak sa prezentovala v médiách.

15. Myslíte si, že má Jihomoravský kraj nejaká špecifika, čo sa týče integrácie cizinců nebo cizinců obecně?

Tak ja si myslím, že ty kraje... má každý svoje špecifiká z hľadiska tej akoby skladby tých cudzincov. Myslím si, že tí cudzinci sú dosť nerovnomerne po rôznych krajoch v Česku rozložení a v Jihomoravskom kraji je ich myslím mierne viacej než inde, s tým že v Prahe je samozrejme najviac. A Jihomoravský kraj je teda nejakým druhým najväčším krajom, kde sa proste vyskytuje väčší množstvo a myslím si, že hlavne Brno akoby určuje tú povahu toho ako to s cudzincami tu vlastne vyzerá, pretože zase po Prahe je tu proste najviac organizácií, ktoré sa tomu venujú, je tu táto Silicon Valley brněnská alebo ako sa to nazýva a proste je tu hodne tých korporácií, ktoré priťahujú

vlastne zahraničných expertov a expatov a pracovníkov. A vlastne vytvára sa tu pomerne pohodlná infraštruktúra pre nich. Takže si myslím, že v tomto smere proste je JMK skoro akoby že by sa tam projektovalo Brno do toho, ako to vyzerá v JMK. Myslím si, že má špecifiká a že Brno je hrozne špecifické mesto.

17. Ještě ohledně spolupráce. Jakým způsobem Nesehnutí spolupracuje s dalšími aktéry? Účastní se třeba nějakých těch diskuzních platform nebo něčeho takového?

Hej, účastníme sa všetkého. Neúčastíme sa treba nejakých ako vecí, ktoré sú založené na sociálnych službách, tak to sa nechodí. Ani ako... my nežiadame o dotácie na sociálne služby, pretože žiadne neprovozujeme a čo je možná troška dôležitým nejakým... ako vecou v tomto, Nesehnutí nie je servisná organizácia, čím sa proste veľmi líšime od Charity, SOZE a OPU, že nepracujeme v tom režime sociálnych služieb. Ale inak hej. Snažíme sa chodiť na Poradný orgán magistrátu mesta Brna v otázke cudzincov alebo ako sa to volá, aj na takej menej formálne stretnutia, ktoré na magistráte vykopáva Tomáš Jurčík a na KPSVL sme chodili. Na komunitné plánovania. Ale tak ako hodne sa zaujímate o to, čo sa v meste deje, máme vzťahy s ostatnými organizáciami, proste to sieťovanie je pre nás hodne dôležité.

18. Myslíte si, že ta spolupráce je efektivní? Že prostě funguje dobře mezi těma aktérama tady?

To by asi záviselo od toho, že akej je kritérium efektivity. Treba ako sme sa teraz bavili z Prahy z iných organizácií, tak sa ukazuje, že možno zo všetkých miest v Brně snád najlepšie ta spolupráca funguje. Na druhej strane určite funguje aj určitá konkurenčnosť, že tých klientov tu predsa len nie je tak veľa, aby proste sa ich organizácie mohli vzdávať. To znamená, že tu väčšinou sa o tých klientov bojuje. Pretože čím viacej klientov, tým viacej projektov a tým viacej peňazí a tak ďalej. Ale myslím si, že Brno je proste špecifické tým, že tu proste funguje tá spolupráca aj na tých priateľských vzťahoch.

Na takové té neformální úrovni možná spíš.

Hej. Takže keď sa stretneme na tom magistrátu, tak sa tam proste skoro všetci poznáme a povieme si, čo máme nového v organizáciách. Keď treba niečo potrebujeme s našimi klientmi, tak si ich akoby vieme predať v nejakej rozumnej miere. No myslím si, že hej. Že to dosť záleží na tom, kto je v akej organizácii a aké má ten človek konkrétne vzťahy s ostatnými, ale povedala by som, že v súčasnosti je to dosť dobré.

19. Je něco, co by se podle Vás dalo třeba zlepšit v rámci té spolupráce?

Ako určite by to... ako častejšie tie platformy by boli super, ale to je vlastne niečo, o čo sa snaží aj to mesto teraz. A ono to zhodou okolností tento rok vychádzalo, že sme sa pomerne často stretávali a bolo to super. Teraz neviem, ako to bude, ale máme aj my takú tendenciu vytvoriť nejakú platformu sami pre seba tie organizácie možno.

Jako v rámci neziskovek jenom?

Jo. Myslím, že proste to bude otvorené pre každého. Ale ako čo by bolo dobré zmeniť, aby malo JMK a ten magistrát nejakú ucelenú koncepciu, ktorá by bola proste adekvátne finančne podporovaná a bola by v súlade vlastne s tými aktérmi tej integrácie, treba že by mali najmenej možnosť participovať nejakým spôsobom a ozvať sa, poradiť tomu orgánu, ktorý by to vytváral, čo tam je potrebné na tom. Tak toto asi by mi prišlo dosť super, keby mesto alebo JMK vytvorili koncepciu, ktorá by bola založená na základe diskusie s organizáciami a s cudzincami aj samozrejme.

20. A ještě... to s tím možná taky souvisí... myslíte si, že by se měly veřejné instituce, čili v tomhle případě právě ten JMK a magistrát, zapojovat víc do toho procesu? Nebo je to takhle správně, že to mají v rukou spíše neziskovky, jak pracují s těmi cizinci?

Tak to je otázka, akým spôsobom by to robili. Pretože keby to robili nejakým ako spôsobom, ktorý by diskriminoval nejakých klientov, tak nie. Ale keby priniesli svoje zdroje a opýtali by sa ľudí, ktorí pracujú s tými cudzincami alebo tých ktorí sú samotní cudzinci, čo potrebujete, a spoločne by sa nejaká koncepcia vytvorila, tak hej. Ak by sa do toho malo viacej vrtať JMK za tu cenu, že to nebude dobré, tak nie samozrejme... zúčastniť sa, pretože JMK to nemá asi ako odkontrolovať. Pretože tie neziskovky fungujú v také miere v akej fungujú, je asi dôsledok toho, že hore nefunguje.